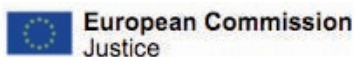
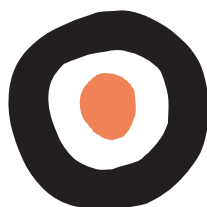

Voice OUT õppematerjalid

NISO - Homofobia vastu võitlemine läbi
aktiivse kodaniku- ja meediaõppe

Käesolev projekt on kaasrahastatud Euroopa Liidu Õiguse peadirektoraadi poolt, põhiõiguste ja kodanike programmist.

NISO projekti juhtpartneriks on Provincia di Roma

Toimetajad:

Eva Dumon
Ingrid Gillespie
Sven Spreutels
Geert Verelst

Authors, in alphabetical order:

Luca Casadio
Federica De Simone
Peter Dankmeijer
Marie Debicki
Eva Dumon
Fabrizio Marazzo
Reimo Mets
Antonella Passani
Marinus Schouten
Sven Spreutels
Katrien Vanleirberghe
Geert Verelst
Christian Veske

Translator:

Laura Kahju
Nicole Khurana
Helen Talalaev
Christian Veske
Ingrid Veske

August 2012

Autoriõigused kuuluvad NISO projekti partneritele. Täielik või osaline kopeerimine või kordustrükk on lubatud vaid juhul kui viidatakse allikale.

Käesolev trükis on valminud Euroopa Komisjoni toel. Antud trükises sisalduv info ei pruugi kajastada Euroopa Liidu ametlike seisukohti ning sisu eest vastutab vaid NISO projekti konsortsium.

Eessõna

Viimasel kümnendil on Euroopa Liit väljendanud muret homofoobia suhtes ja on loonud mitmeid strateegiaid sallimatuse ja homofoobia vastu võitlemiseks ning LGBT küsimuste nähtavaks muutmisel. Homofoobia käsitlemisel on oluline küsimuse alla seada heteronormatiivne diskursus ja tegutseda nendes ühiskondlikes kontekstides kus homofoobne hoiak/käitumine ja stereotüübid esinevad. Heteronormatiivse diskursuse näiteid võib leida nii seadusandluses, inimestevahelises suhtlemises kui samuti ka peavoolu meedias, mis sageli kas otseselt või kaudselt esitleb LGBT inimesi häbelistena. Kõige heteronormatiivsemad kohad, kus diskrimineerimine ja homofoobia aset leiavad on endiselt koolid (Takacs, ILGA-Europe ja IGLYO, 2006). Euroopa tasandil tundub, et homofoobia koolis on seotud ka vägivallaga 53% juhtudest. Seetõttu on ilmne, et homofoobia vastu tuleb koolides võidelda.

Noored on grupp, kes on oma identiteediloome protsessi keskel. Seega on nad sageli vähem kriitilised homofoobsete hoiakute ja stereotüüpidega nõustumisel. Samuti kujutatakse noori sageli poliitikast ja kodanikuühiskonnast lahusolevatena. Just seetõttu on aga vaja noori õpetada kuidas täiel määral demokraatlikus ühiskonnas osaleda (Bynner et al, 1997).

Käesolev õppematerjalide kogumik on välja töötatud NISO projekti raames. Projekti ambitsiooniks on võidelda homofoobia vastu läbi aktiivse kodaniku- ja meediahariduse. Rahvusvahelise projekti partneriteks olid Gay Help Line (Itaalia), T6 Societa Cooperative (Itaalia), Sticing Global Alliance for LGBT Education – GALE (Holland), MTÜ SEKÜ (Eesti) ning Cavaria (Belgia). Projekti juhtis Provincia di Roma (Itaalia).

Käsiraamatus kirjeldatakse projekti raames läbi viidud harjutusi erinevates koolides. Harjutused on jagatud kaheksasse kategooriasse. Samuti võite siit leida Voice OUT kampaaniast. Leiate ka raamatust informatsiooni selle kohta kuidas kampaaniat oma koolis (või mõnes muus kontekstis) läbi viia. Edasi lugedes näete, et igal riigil olid projektiga seotud erinevad asjaolud. Viiendas peatükis saate rohkem lugeda selle kohta kuidas erinevaid ülesandeid kasutada. Noortegrupi juhendajana saate ise otsustada kõige paremini, mis töötab ning mis ei tööta. Loodame, et see käsiraamat aitab teil oma panuse anda homofoobia vastu võitlemisele!

Sisukord

1	Mis on NISO projekt?	1
2	Mis on Voice OUT?	2
3	Õppematerjalide kasutamine kontekstipõhiselt	5
3.1	Erinevad kultuurikontekstid	5
3.2	Erinevad rühmatüübid	6
3.3	Koolide erinevad strateegiad	6
4	Õppematerjali struktuur	8
5	Õppematerjalide praktiline kasutamine	9
5.1	Tasemekood	9
5.2	Sagedus	9
5.3	Teema	9
5.4	Eesmärgid	9
5.5	Vali ise	9
6	NISO materjalid	11
	JÄÄMURDJAD	13
	IDENTITEET	25
	LGBT	49
	VOICE OUT!	71
	INIMÕIGUSED	91
	MEEDIAHARIDUS	109
	MULTIMEEDIA VÕHIKUTELE	125

1 Mis on NISO projekt?

NISO projekt on mõeldud inimõiguste edendamisele ja homofobia vastu võitlemisele läbi aktiivse kodanikuõpetuse ja meediakoolituse. NISO projekti eesmärk on edendada noorte hulgas põhiõiguste laiemaid teadmisi ja mõistmist, eriti mitte diskrimineerimisest seksuaalse orientatsiooni põhjal.

Projekt kaasas sadu Euroopa noori osalusprotsessi. Peale õpilaste on projekti sihtmärgiks õpetajad, koolitajad, koolid, poliitikud rahvuslikul ja Euroopa tasandil.

NISO-s tegid koostööd 4 organisatsiooni Belgiast, Eestist, Itaaliast ja Hollandist. Töötati välja inimõiguste ja seksuaalse mitmekesisuse treeningmeetod Voice OUT õpilastele. Meetod aitab õpilastel väljendada end inimõiguste osas, aga ka võidelda homofobia vastu ning diskrimineerimise vastu koolides ja sotsiaalsel tasandil

NISO projekt põhineb lähenemisel, mis sisaldab endas nii tegevuste kui uuringute analüüsi. Projekti raames uuriti LGBTinimeste inimõiguste olukorda Euroopas ja neljas eelmainitud riigis ning kõige tavalisemaid stereotüüpe ja eelarvamusi. Rohkem infot leiad projekti väljundite/tulemite kohta www.nisoproject.eu

2 Mis on Voice OUT?

NISO tegevused koolides lähtusid metodoloogias, mis koosneb meediakoolitusest ja aktiivse kodanikuõpetuse haridusest. Nagu eelmises peatükis mainitud, nimetatakse sellist metodoloogiat Voice OUT

Igas konsortsiumis esitletud riigis (Itaalia, Holland, Belgia ja Eesti) on kaasatud erinevad koolid või noortegrupid. Igas osalevas koolis moodustati Voice OUT grupp ning õpilased osalesid tegevustes, mis kokkuvõttes peaksid jälgendama poliitilist kampaniat.

Ometi pole olulisim asi Voice OUT! juures mitte poliitiline mäng iseenesest, vaid fakt, et Voice OUT grupid on keskkonnaks, kus õpilased saavad vabalt väljendada oma arvamust identiteedi, seksuaalse sattumuse, soo, sotsiaalsete normide ja stereotüüpide, inimõiguste ja sotsiaalse kaasatuse üle. Turvaliseks keskkonnaks, kus väljendusvabadust saab kogeda läbi erinevate harjutuste ning kus juhendajad usaldavad õpilasi ning näevad neid kompetentsetena välja pakkumaks erinevaid viise kuidas diskrimineerimisega võidelda.

Voice OUT gruppides saavad tudengid teadmisi LGBTinimeste õigusliku ja sotsiaalse olukorra kohta erinevates ajaloolistes ja sotsiaalsetes kontekstides, arutlevad enda identiteedi üle ning selle üle, millist rolli sugu ja seksuaalne sattumus võib mängida nende igapäevaelus. Õpitakse väljapakkuma soovitusi edendamaks võrdseid võimalusi kõigile.

Voice OUT eesmärgid hariduslikust vaatenurgast on järgmised:

- Luua turvaline ja hooliv keskkond, milles õpilased saavad vabalt väljendada oma arvamust, peegeldada identiteeti ning olla jõustatud isikute ja kodanikena
- Selleks, et vältida diskrimineerimist, edendada tudengite kodanikuteadmisi ja oskusi tegutseda demokraatlikult
- Varustada- ja kindlustada noori inimesi analüütilise ja emotsionaalse oskustega dekonstrueerida heteronormatiivseid ja homofobseid stereotüüpe.
- Varustada tudengeid põhilise infoga LGBTinimeste õigusliku ja sotsiaalse olukorra kohta erinevas ajaloolises ja sotsiaalses kontekstis.
- Toetada õpilasi väitlustes, oma hääle kuuldavaks tegemisel ja oma väärtuste ja arvamuste väljendamisel.
- Õpetada õpilasi oma ideede väljendamisel visuaalselt ja kaasates neid multimeedia tootmisel seades eesmärgiks homofobia käsitlemise ja LGBT inimeste võrdsete võimaluste edendamise.

- Toetada tudengeid tajutavate- konkreetsete poliitikalale suunatud ettepanekute arendamisel, võidelda homofobia vastu ja tegutseda võrdse- koolitajana oma koolides ja sotsiaalses keskkonnas.

Praktilisest ja organisatsioonilisest vaatenurgast saab Voice OUT protsessi jagada viieks sammuks

- Tegevuste algatamine ja Voice OUT grupi loomine
- Osalustreening
- Alagruppide, poliitiliste ja teavituskampaaniate loomine
- Valimised kooli tasandil
- Valimised linna- rahvusliku tasandil ja küsitlused

Samm 1: Esimeses sammus tuleb õpetajatel ja koolitajatel esitleda tudengitele Voice OUT lähenemist ja moodustada väike grupp. Soovitame grupi loomist 20- 25 tudengist, et toetada Voice OUT tegevuste osalus- ja kogemuslikku iseloomu. Nagu allpool välja toodud, võivad grupid olla moodustatud kas vabatahtlikest õpilastest või mitte, võivad olla moodustatud üheeaalsetest noortest ning võivad ühe klassi õpilastest, kuid ei pea seda olema. Sõltub õpetajast- koolitajast millist võimalust kasutada ning samuti mis sobib paremini kooli ja õpilaste vajadustega. Sellest hoolimata on oluline arvestada et Voice OUT tegevused vajavad turvalist keskkonda ja peaksid tagama kõikidele osalejatele võrdsed võimalused osalemisel ja õppes. Seetõttu kui klassidünaamika on selles osas piiratud, on segatud grupi moodustamine eelistatum. Voice OUT grupi moodustamisel võiks arvesse võtta harjutuste kasutamise, mis on väljatoodud kategoorias „Jäämurdjad“.

Samm 2: eesmärgiks on õpilaste toetamine selliste teemade nagu identiteet, mitmekesisus, diskrimineerimine, seksuaalne orientatsioon, sugu, heteronormatiivsus, sotsiaalsed normid ja stereotüübid, inimõigused, sotsiaalne kaasamine, kodanikuosalus ja kodanikuõpetuse õppimisel ja avastamisel. Osa astmest kaks on meediahariduse tegevused- meediaanalüüsi protsess ja dekonstruktsioon ning meedia loomine. Selles astmes varustavad õpetajad ja koolitajad õpilasi vajaliku infoga, samal ajal mitte suunates ja jättes ruumi avatud diskussioonidele ja kogemustevahetusele gruppides. Hea hüüdlause selle astme jaoks: vähem teoreetilisi tunde ja rohkem emotsionaalset tähenduslikke kogemusi. Võimalike harjutuste näited, mida kasutusele võtta selles astmes on välja toodud mõlema eelmainitud teema kohta

Samm 3: on pühendatud poliitiliste ja teavituskampaaniate loomisele. Esiteks kutsutakse õpilased võtma seisukohta diskrimineerimise, LGBT juurdepääsu õigustele ja sotsiaalse kaasatuse ja seotud teemade kohta. Õpilased ei pea mitte ainult oma arvamust avaldama neil teemadel, vaid samuti pakkuma välja lahendusi olukorra parandamiseks oma keskkonnas(see võib olla kool, perekond, linn või riik). Esimeses astmes moodustatud Voice OUT gruppi võib jagada kahte või

enamasse alarühma vastavalt nende arvamustele ja seisukohtadele diskrimineerimisega võitlemise kohta. Grupid võivad välja arendada oma poliitilise programmi, materjalid, lühivideod ja muud teavitusmaterjalid, mida nad peavad oma ideede ja ettepanekute levitamisel kooli ja linnatasandil vajalikuks. Enamgi veel, selles astmes peavad koolitajad-õpetajad tudengeid toetama kampaaniate teostumisel, veenduma nende otstarbekuses ja selles, et õpilased saavad oma ideid turvaliselt esitleda koolikeskkonnas.

Samm 4 Grupid esitlevad oma programmi koolitasandil ja organiseerivad koostöös õpetajate-koolitajatega valimispäeva. Valimispäeva vältel näitavad õpilased oma meediatoodangut ja esitlevad loominguiliselt oma arvamusi ja ettepanekuid homofobiast, heteronormatiivsusest ja diskrimineerimisest ülesaamisel. Kogu kool saab hääletada. Kui kolmandas astmes pole olnud võimalik moodustada alarühmi, siis võib valimispäeva asendada lihtsa esitlusega. Mõlemal juhul on see samm oluline eakaaslaste omavahelise harimise seisukohalt. Neljandas astmes Voice OUT tegevustes osalenud õpilased kaasavad oma koolikaaslasi mõtisklema seksuaalse orientatsiooni, eelarvamustest, ja stereotüüpidest põhjustatud diskrimineerimise üle.

Samm 5 on pühendatud valimistele linna ja rahvusliku tasandil. Kui Voice OUT tegevused on esitletud rohkem kui ühes koolis ja rohkem kui ühes linnas, nagu NISO projekti puhul, siis võivad kõik grupid osaleda suuremal üritusel avatud avalikkusele, kus lõplik võitja saab valitud ja autasustatud.

NISO projekti puhul lõppes Voice OUT protsess kolmepäevalise kohtumisega Euroopa tasandil, kus võitjagrupid erinevatest riikidest said kokku valge paberi välja töötamisel diskrimineerimise vastu. Need kolmepäevased töötoad Brüsselis esitlesid Voice OUT tegevuste auhindu. On arusaadav, et seda võimalust on keeruline kopeerida väljaspool Euroopa rahastamist, kuid on oluline meeles pidada, et et käesoleval juhtumil ei lõppenud Voice OUT protsess mitte võistlusliku sammuga vaid loodi ühine tulem.

Homofobia vastu võitlemiseks on vaja kriitilist arusaama antud fenomeni erinevatest dimensioonidest: juriidilisest, kultuurilisest ja emotsionaalsest. Voice OUT peaks olema raamistik nende probleemide käsitlemisel koolis. See on piisavalt paindlik et seda kasutada erinevates kontekstides ning seda võib kasutada koos teiste hariduslike meetoditega (nt nendega, mida kasutatakse multikulturalismi ja kultuuridevahelise kommunikatsiooni juures)

3 Õppematerjalide kasutamine kontekstipõhiselt

Nagu kirjeldatud esimeses peatükis, osales NISO projektis neli riiki. Iga riik kohandas Voice OUT lähenemist oma vajadustele vastavaks. Seetõttu arenes Voice OUT Meetod erinevates suundades ning seda mitte ainult riikide tasandil vaid ka koolide tasandil. Üldiselt oli kolme tüüpi erinevusi:

- Erinevused kultuurilises kontekstis;
- Erinevused koolitüüpides;
- Erinevused koolide strateegiates

Neid erinevusi tuleb meeles pidada kui soovite ise Voice OUT metodoloogiat kasutada.

3.1 Erinevad kultuurikontekstid

Voice OUT metodoloogial on mitmeid eeliseid kasutamaks seda erinevates kultuurikontekstides. Kuna Voice OUT sisaldab erinevaid teemasid, mis on omavahel seotud (vt teist peatükki Voice OUT lähenemisel) võib projekti alustada teemadest, mis on õpilaste mõttelaadile kõige lähemal. Kuigi käsiraamatus on harjutused loogilises järjestuses võib neid kasutada neid vastavalt vajadusele ka erinevalt. Hollandis, koolis kus on peamiselt moslemitest õpilased, oli mõistlik alustada „austuse“ teemaga enne kui hakata rääkima seksuaalsest mitmekesisusest kuna see aitas kaasa õpilaste eelhoiakutele teemade käsitlemisel.

Võib öelda, et on olemas koole, kus seksuaalsest orientatsioonist rääkimist peetakse normaalseks, kuid samuti on ka koole, kus antud teemat peetakse piinlikuks. Belgia kogemus ühe grupiga näitas, et õpilased ehmusid kui hakati kohe alguses rääkima homofobiast. Kogemus teise rühmaga aga näitas, et oli kergem käsitleda LGBT teemat pärast inimõiguste ja mitmekesisuse teemasid. Itaalias kõik töötod algasid diskrimineerimisest ja erinevustest rääkimisega. LGBT teemale keskenduti alles hilisemas faasis. Positiivseks selle lähenemise juures oli, et see võimaldas omavahel seostada kooli tegevusi diskrimineerimise vastu võitlemisega erinevatel alustel (kultuuriline taust, religioon, LGBT).

Kontseptuaalselt rääkides, tuleb tähelepanu pöörata võistluslikule elemendile mängus. Mõningates kultuurikontekstides (nt Itaalia) on osalejad harjunud debattide ja võistlustega. Teistes riikides (nt Belgia ja Holland) on inimesed harjunud rohkem konsensusega, eriti kui asi puudutab sotsiaalset heaolu. Pilootprojektide ajal sai selgeks ka, et kultuurilisel kontekstil on tagajärjed sellele, kuidas õpilased end tunnevad. Hollandis pidasid kolme kooli (neljast) õpilased imelikuks, et oli koolisisene võistlus. Hollandis võistluselement oli ainult relevantne koolis, kus oli

mitmekesine kultuuriline taust (nt Marokko ja Türgi taust) ning samuti koolidevahelisel tasandil.

3.2 Erinevad rühmatüübid

Lisaks Voice OUT temaatilisele mitmekesisusele on projektis ka erinevad harjutused, mis käsitlevad kas „olemuslikku poolt“ või „tegevuslikku poolt“. Pilootprojektide vältel võib öelda, et Voice OUT toimis just tänu nendele erinevatele dimensioonidele. Näiteks Hollandis, audiovisuaalse graafika kooli õpilased kurtsid peale kolme tundi, mis käsitles seksuaalset mitmekesisust, et nad soovivad alustada oma toodangu valmistamisega. Sõltumata sellest, et nende olemusliku poole kursus jäi lühikeseks tuli välja, et nende loodud kampaania oli unikaalne kuna nad olid väga osavad tegevuslikul poolel. Nad ei teinud mitte vaid lühifilmi, aga lisaks ka veel mängu homofoobsest kiusamisest ning siseveebi kampaania antud teemal. Sama juhtus ka ühes kutsekoolis, kus õpilastel oli raskusi keskenduda identiteedi, austuse ja homoseksuaalsuse teemadele. Õpilased aga aktiveerusid, kui said hakata tegema filmi ja oma kampaaniate tutvustusi.

Ühel teisel koolil oli probleeme kui nad pidid korraldama ajurünnaku kampaania teemadel. Sama juhtus ka Belgias ühe kooliga. Ühel õpilastegrupil oli probleeme filmimisega ning nad ei teadnud palju sotsiaalmeediast.

Itaalias pidasid koolid huvitavaks meediaaspekti. See oli ka nende õpilaste jaoks boonuseks kes ei pidanud LGBT teemat huvitavaks. Seetõttu korraldati Itaalias töötoad nii, et need käsitlesid võrdselt nii sotsiaalset poolt kui meedia poolt. Need kaks poolust olidki temaatiliselt seostatud nii palju kui võimalik. See oli küll juhendajate jaoks raske, kuid huvitav õpilaste jaoks. Voice Out programm või projekt koolis peaks olema tehtud vastavalt kooli ja selle õpilaste vajadustele ja oskustele. Voice OUT väärtuseks võib pidada ka, et seda on proovitud erinevates koolides, erinevate õpilastega ja erinevates kultuurikontekstides.

3.3 Koolide erinevad strateegiad

Voice OUT üldine eesmärk on, et koolid lisaksid seksuaalse mitmekesisuse temaatikat oma kooli õppekavasse. Samas on aga ka eesmärgiks, et kool oleks turvaline keskkond, kus antud teemade üle arutleda. See tähendab, et tähelepanu tuleb pöörata erinevatele aspektidele nii enne projekti alustamist kui selle käigus. Järgnevalt kolm olulisemat fookust:

Rakendamine

Voice OUT üheks eesmärgiks on, et õpilased saaksid rääkida inimõiguste teemadel (sh austusest teiste identiteetide vastu) ning seista homofoobia vastu ehk seista seksuaalse mitmekesisuse eest. Kampaania näideteks võiks siinkohal olla teadlikkuse tõstmise kampaaniad. Kampaaniad on aga tulemuslikud siis kui peale neid midagi koolis muutub. Seetõttu peaks kampaaniaid tegema koos projekti koordinaatoriga, et vaadata, mida saab kool teha õpilaste kampaania sõnumi osas.

Voice OUT koolitused erinesid riikide lõikes. Itaalias ja Eestis olid koolitajad väljastpoolt kooli. Belgias ja Hollandis viisid aga koolitusi läbi muu hulgas ka

õpetajad. Selle põhjuseks oli, et Itaalias viidi koolitusi läbi koolivälisel ajal ning Eestis koolikontekstist väljaspool (grupid moodustusi erinevate koolide õpilastest).

Selleks, et Voice OUT eesmäärke saaks rakendada efektiivsemalt oleks parim viis integreerida Voice OUT kooli õppekavasse. Selle võimaluse üle tuleb arutleda enne projekti tegevuste algust. Oluline on vältida ka liigseid tegevusi kuna projekt sisaldab endas palju tegevusi ning võib võtta palju aega nii õpetajatelt kui ka õpilastelt. Hollandis juhtuski ühe kooliga nii, et nad olid liialt ambitsioonikad. Tuleb arvestada sellega kuidas Voice OUT sobib kooli konteksti. Itaalias ei olnud võimalik Voice OUT tegevusi teha koolitundide ajal, kuid enamused koole on avatud ka peale tunde. Voice OUT tegevused viidi üle koolitundide välisesse aega.

Õpilaste osalemine

Voice OUT selgrooks on õpilaste osalemine. Sõltuvalt koolidest võib see välja kukkuda erinevalt, sõltudes kui palju kool juba varem on töötanud aktiivõppe meetoditega. Pilootprojektide kogemused olid erinevad selles vallas. Ühes koolis Hollandis olid õpetajad liialt domineerivad oma õpilaste juhendamisel (kampania ette valmistamisel). Teises koolis aga mõtlesid õpilased vaid liialt ette antud raamides. Kolmandas koolis Hollandis aga jäeti õpilastele väga palju eneseotsustamisõigust mistõttu oli oht, et nende tooted ei valmigi. Seetõttu, kui oled noorte juhendaja, mõtle välja süsteem, mis tagaks noorte maksimaalse kaasavuse. Proovi „piire ületada“ arvestades aga õpilaste potentsiaali. Enne kui hakkad tegema koolitusprogrammi uuri kooli suhtumist antud teemasse, uuri millised on õpilaste hoiakud ning ka seda, millised on didaktika reeglid.

Lõpust algusesse

Praktika näitab, et kui mõningaid asju ei nähta ette alguses, siis ei ole need edukad lõpus. Ühes koolis Hollandis ei mõeldud täielikult õpilaste kampaniaideed läbi ning lasti neil tegutseda omapäi. Tulemuseks oli, et kampania oli liiga suur õpilaste jaoks. Eestis ei nähtud ette mil viisil saaks filmiõpe õpilasi nende haridusteel aidata. Itaalias oli probleeme filmide juhendajatega, kes ei suutnud alati ühendada omavahel filmiõpet ja Voice OUT teemasid.

Koole tuleb kaasata Voice OUT projekti varajases faasis kuna kooli tegevuste planeerimine algab varakult. Enne tegevuste planeerimist uuri välja kui palju saab kool pühendada aega projekti tegevustele. Aeg, mida saab projekti tegevustele kasutada sõltub erinevatest faktoritest: kas projekti tehakse õppekavasiselt või õppekava väliselt.

Ära kasuta käsiraamatut kui projekti valmiskirjeldust. Võid kasutada käsiraamatut pigem kui inspiratsiooni allikat. Ära kasuta seda lineaarselt vaid pigem valikuliselt, sõltuvalt sellest mida sul on vaja oma õpilastega käsitleda. Iga õpilasarühma jaoks vali sobivad ülesanded, sõltuvalt nende taustast ja mõtteviisist.

4 Õppematerjali struktuur

Käsiraamat on jaotatud kaheksasse kategooriasse erinevate harjutuste ja tegevustega.

1. Jäämurdjad:

Lühiharjutused jäämurdmiseks osalejategrupis, loomaks turvalist ja usaldavat keskkonda. Need tutvustavad põhireegleid ja on gruppi siduvad

2. Identiteet:

Tegevused, mis lasevad osalejatel mõtiskleda enese identiteedi, grupiidentiteedi, stereotüüpide, eelarvamuste, vähemus- ja enamusgruppide üle ühiskonnas.

3. LGBT (Lesbi, gei, biseksuaalsed ja transeksuaalsed inimesed):

Tegevused, kus osalejad saavad teadmisi LGBT küsimustest ja lugudest.

4. Voice OUT!:

Erinevad harjutused aktiivse kodanikuõpetuse ja eneseväljendusvabaduse kohta. Osalejad saavad teadmisi, kuidas oma hääl kuuldavaks teha, kuidas oma arvamust väljendada, kuidas enese eest seista, kuidas väidelda, kuidas luua teavituskampaaniaid ja olla kaasatud poliitikasse.

5. Inimõigused:

Tegevused, mille käigus osalejad saavad teadmisi põhi inimõigustest üldiselt ja nende seostest LGBT õigustega.

6. Meediaharidus:

Osalejad õpivad kriitiliselt hindama meediast saadavat teavet (tv, raadio, ajakirjad, ajalehed, internet)

7. Multimeedia võhikutele:

Lühifilmide tegemise tehniliste aspektide kiirõpe

5 Õppematerjalide praktiline kasutamine

Abimaterjali kasutamisel noortegrupis on mitmeid võimalusi. See sõltub olemasolevast ajast, kohtumiste sagedusest, raskusest, teemast, mida käsitletakse, sinu eesmärkidest. Oluline on omada selget arusaama kui pikalt Voice OUT tegevused kestavad ja millised on iga kohtumise eesmärgid.. Soovitame alustada kohtumiste seeriat `jälõhkumise mängudega, mis aitavad grupil lõdvestuda.

5.1 Tasemekood

Igal meetodil on tasemekood. See näitab harjutuse raskusastet. 1. taseme harjutus on sobilik kõikidele gruppidele. Kolmanda taseme harjutus on kõige raskem ja eeldab grupi tundmist ja harjutuse kohendamist grupile (vajadusel).

Harjutusi võib kasutada sõltuvalt nende raskusastmest. Grupi puhul, kellel puuduvad igasugused teadmised mitmekesisusest, võrdsetest võimalustest, LGBT küsimustest, on soovitatav alustada esimese taseme harjutustega. Kui grupp on avatud erinevatele teemadele võid jätkata 2. tasemekoodiga harjutustega ning edasi 3. taseme harjutustega. Koode valides tuleb arvestada grupi tausta, selle võimet grupina töötada, nende mitteisikulised oskuseid ja võimet töötada aktiivõppe meetoditega.

5.2 Sagedus

Kui otsustad abimaterjali kasutada terve kooliaasta vältel, siis võid kasutada seda iga 3 nädala järgi või igakuiselt.

5.3 Teema

Abimaterjal on jaotatud erinevateks osadeks. Sõltuvalt teemast, mida soovid rõhutada, võid kasutada harjutusi ainult ühest peatükist.

5.4 Eesmärgid

Kui su eesmärk on lasta osalejatel mõelda oma identiteedi üle, võid kasutada harjutusi rubriigist kaks: identiteet. Kui sa soovid neile rohkem teadmisi anda inimõiguste ja LGBT küsimustest, võid kasutada vastavalt peatükke 5(inimõigused) ja 3 (LGBT).

5.5 Vali ise

Õpetajana võid valida, millist harjutust soovid grupiga mängida. On lihtne valida selline, mis sulle meeldib, või mis sinu arvates meeldib osalejatele. Iga harjutust on kirjeldatud ühtemoodi. Näed eesmärki, harjutuseks kuluvat aega, harjutuse raskusastet, teemat jne. Sõltuvalt sellest võid valida harjutuse mis sobib sinule kõige paremini.

6 NISO materjalid

JÄÄMURDJAD

1. Energiaring
2. Masinad
3. Karjuja
4. Inimbingo
5. Ühised asjad
6. Tõde. Tõde. Vale.
7. Räägime loo
8. Kes ma olen

1. Energiaring

Autor: *"Theatre-Based Techniques for Youth Peer Education: A Training*

Eesmärk

Julgustada osalejaid ennast füüsiliselt väljendama
Tekitada grupis head enesetunnet ja mängulisust
Aidata grupil üksteise nimesid õppida

Aeg: 15 minutit väikeses grupis (vähem kui 15 osalejat); 25 minutit suures grupis

Materialid

Puuduvad

Juhendid

1. Palu osalejatel ring moodustada.
2. Palu kahel kõrvuti seisval osalejal vabatahtlikult mängu alustajateks olla. Nad peavad pöörama vastamisi, mille järel palu esimesel öelda teisele oma nimi ning samal ajal teha mingisugune žest (näiteks lehvitama, jalaga maha lööma, pead kallutama).
3. Palu teisel isikul kuulnud nime ja žesti oma paarilisele korrata, kuid kõvemini ja rõhutatumalt.
4. Järgmisena palu teisel isikul pöörduda tema kõrval asuva osaleja poole ja öelda talle oma nimi koos uue žestiga, mida siis see osaleja peaks neile kordama. Samamoodi tuleks jätkata, kuni kogu ring on läbitud.
5. Lõpetamine. Tunnusta harjutuse läbimise eest ja algata aplaus.

2. Masinad

Autor: "Theatre-Based Techniques for Youth Peer Education: A Training Manual." Y-PEER, New York, 2005.

Eesmärk

Saavutada grupienergia, samaaegne liikumine ja rütm
Uurida rühma keskpunkti, erinevaid hääli ja liikumisi ning emotsioonide mõju liikumisele

Aeg: 10 minutit

Materialid

Puuduvad

Juhendid

1. Palu vabatahtlikul tulla ruumi keskele ja hakata kordama häält ja liigutust, mis meenutaks masinat. Palu uutel vabatahtlikel ükshaaval masinaga ühineda ning teha häält ja liigutust, mis ühendab neid masina selle osaga, millega nad ühinesid. Osalejad ei pea ühinema inimesega, kes vahetult enne neid masinaga ühines.
2. Kui kõik osalejad on masinaga ühinenud, siis palu neil liigutada aeglasemalt ja seejärel kiiremini. Palu neil ka ette kujutada, et masin muudab värvi või meeleolu (paku mõned variandid välja) ja palu neil oma tegevust sellele vastavalt muuta.
3. Lõpetamine. Tunnusta harjutuse läbimise eest (nt "Kõik töötavad koos väga hästi."). Seejärel esita grupile järgmised küsimused: Mis tunne oli masin olla? Kas oli raske oma häälele ja liigutusele keskenduda? Mis aitas? Millised tempo, värvi- või meeleolumuutused olid rasked? Millised olid kerged?

3. Karjuja

Autor: www.firststepstraining.com

Eesmärk

Ergutada
Luu avatud õhustik
Juhtida stressi
Tuua välja, et iga inimene on erinev (erinev karje) ja et me peame seda austama ning ennast mitte halvasti tundma

Aeg: 10 minutit

Materialid

Puuduvad

Juhendid

1. Ettevalmistus: veendu, et lähedal asuvad inimesed teavad, et nad kuulevad peagi valjusid karjeid, mis kestavad paar-kolm minutit ja et kõik on korras.
2. Palu tervel grupil moodustada ring. On oluline, et kõik näeksid kõikide teiste silmi!
3. Selgita, et hakkad kordama kaht juhust: „pead üles“ ja „pead alla“. Kui ütled „pead alla“, siis vaatavad kõik alla. Kui ütled „pead üles“, siis vaatavad kõik üles OTSE KELLEGI SILMADESSE ruumis. Järgneb kaks võimalikku stsenaariumi:
 - a. kui nad vaatavad otsa kellelegi, kes vaatab kedagi teist, siis ei juhtu midagi;
 - b. kui nad vaatavad otsa kellelegi, kes neile ka silma vaatab, siis peavad mõlemad üksteise peale väga hoogsalt näitama ja KARJATAMA või HÜÜDMA. Seejärel on nad mängust väljas ja liiguvad koos ringist välja, et seal mängu vaikselt jälgida.
4. Kui „karjud“ on ringist lahkunud, siis ring sulgub ja korda teist juhust, millele järgneb kolmas. Jätkate nõnda, kuni alles on kaks inimest. Ka nendega tuleb mäng läbi teha, kuigi tulemus on ilmselge.
5. Arutage grupis küsimuse „mis muutis mängu vahvaks?“ üle. Mõelge mänguga kaasnenud pinget peale. Võid paluda grupil mõelda, mis see oli, mis pinget tekitas (kas mu karje kõlab tobedalt? Kas ma teen endale häbi?), millal pinget näis vähenevad või kasvavat?

4. Inimbingo

Autor: <http://adulted.about.com/od/icebreakers/tp/People-Bingo-Idea-List-No->

Eesmärk

Lua avatud õhkkond
Eriti sobiv alustamiseks õpituba
identiteedi teemal
Tutvuda grupiga

Aeg: 20 minutit

Materialid

Bingokaardid (igale mängijale üks)

Juhendid

1. samm: Bingokaardi tegemine

Kui tunned osalejaid, siis tee nimekiri 25 huvitavast omadusest, mis neid kirjeldavad, näiteks „talle meeldivad vihmased päevad“, „mängib kitarri“, „on lugenud vähemalt üht Harry Potteri raamatut“, „on vasakukäeline“, „tal on koer“, „ta on taimetoitlane“.

Kui sa ei tunne osalejaid, siis tee nimekiri üldisematest omadustest, näiteks „joob kohvi asemel teed“, „meeldib oranž värv“, „tal on kaks kassi“, „ta käis eelmisel aastal suusatamas“. Sa võid need teha lihtsamad või keerulisemad, sõltuvalt sellest, kui palju mängu jaoks aega on.

Internetis on palju kohti, kus saab omadused trükkida ning seejärel bingokaardid välja printida. Osad on tasuta, osad tasulised.

- Teachnology pakub tööriista, millega on võimalik igal kaardil fraasid erinevalt paigutada.
- Print-Bingo.com võimaldab kasutada oma fraase või nende soovitusi.

Kui sa teed bingokaardid ise, siis sellel peab olema viis kasti vertikaalselt ja viis kasti horisontaalselt – B-I-N-G-O! Programmiga Word on hõlpsasti võimalik selline kaart luua. Täitke kastid tekstiga ja tehke koopiad. Jätke ruumi allkirjade jaoks. Allpool on toodud ka näidis.

2. samm: Mängimine

Kui olete valmis mängima, siis anna igale osalejale bingokaart ja pliats. Selgita, et grupil on aega 20 minutit, et üksteisega tuttavaks saada, otsides inimesi, kes vastavad nende bingokaardil olevatele omadustele. Nad peavad inimese nime kirjutama vastavasse kasti või siis kirjutab inimene ise sobivasse kasti allkirja.

Esimene osaleja, kes saab horisontaalselt või vertikaalselt täis viis kasti, hüüab BINGO! Seejärel on mäng läbi. Palu osalejatel endid tutvustada ja rääkida teistele ühest huvitavast omadusest, mis nad kellegi teise kohta teada said.

3. samm: Tagasiside

Paluge grupil rääkida, kuidas nende suhtumine grupiliikmetesse on nüüd erinev, kui nad neist ühteist teavad. Kui me võtame aega, et üksteist tundma õppida, siis barjäärid lõhustuvad, inimesed avanevad ja õppimine muutub võimalikuks. Tõstke esile ka see, et BINGO saamiseks oli vajalik inimeste mitmekesisus, mis on samamoodi ka elus väljapool mängu.

Pnae tähele!

Selleks, et BINGO oleks raskem kokku saada, võib teha reegli, mille järgi võib BINGO hüüda vaid siis, kui reas või veerus on viis erinevat nime või allkirja. On inimesi, kellel on üks vend, aga neile meeldib ka rokkmuusika ja nad mängivad jalgpalli. Sellisel juhul tuleb otsustada, millisesse ruutu mängija nimi läheb.

Näidis

B	I	N	G	O!
Tal on kaks kassi	Ta mängib jalgpalli	Talle meeldib tantsida	Ta on taimetoitlane	Ta eelistab kohvi teele
Ta on vasakukäeline	Käis eelmisel aastal muusika-festivalil	Tal on kaks õde	Ta mängib kitarr	Ta oli kord televisioonis
Talle meeldivad vihmased päevad	Eelistab teed kohvile	Ta on lugenud vähemalt ühe Harry Potteri raamatu	Tal on vend	Ta mängib tennis
Talle meeldib tantsumuusika	Talle meeldib lugeda	Talle meeldib seigelda	Talle meeldib süüa teha	Tal on koer
Ta mängib klaverit	Talle meeldib must värv	Talle meeldib suusatada	Talle meeldib duši all laulda	Talle meeldib rokkmuusika

5. Ühised asjad

Autor: Froukje Van Houten (<http://www.werkvormen.info/werkvorm/dat-delen-we>)

Eesmärk

Tutvuda üksteisega
Luu avatud õhustik
Eriti sobiv alustamiseks õpituba
identiteedi teemal

Aeg: 20 minutit

Materialid

Paber ja pastapliiats

Juhendid

1. Moodusta 3-4 liikmega grupid.
2. Iga grupp saab 5-10 minutit, et teha nimekiri asjadest, mis neid ühendavad (näiteks: meil kõigil on üks vend, me elame kõik Tallinnas, me oleme kõik ebakindlad, meile kõigile meeldib hiphop).
3. Kui aeg on läbi, siis palu igal grupil enda nimekiri esitada. Võidab see grupp, mis leidis kõige rohkem ühist.

6. Tõde. Tõde. Vale

Autor: <http://wilderdom.com/games/descriptions/TwoTruthsAndALie.html>

Eesmärk

Osalejad saavad paremini tuttavaks
Luu avatud õhustik; Osalejad mõistavad, mis tunne on valetada, ja õpivad, kuidas inimesi veenda; Ideaalne soojendus Voice Out! tunnile

Aeg: 30 minutit

Materialid

Paber ja pliiatsid

Juhendid

Osalejad mõtlevad enda kohta kaks tõde ja ühe vale. Seejärel tutvustavad nad kolme „fakti“ ülejäänud grupile, mis püüab ära arvata, milline neist on vale.

Jaga osalejatele paberid ja pliiatsid. Selgita, et iga osaleja peab enda kohta valima kaks tõde ja mõtlema välja ühe vale, seejärel üritavad nad üksteise valesid ära arvata. Eesmärgid: a) veenda teisi, et sinu vale on tõde (ja et üks tõdedest on vale), b) õigesti arvata ära teiste valed. Tõed ja valed võivad kirjeldada isiksust ja iseloomu, rääkida üllatava loo või kogemuse vms.

Anna tõdede ja vale välja mõtlemiseks umbes 8 minutit – paljude jaoks ei ole see lihtne ülesanne ja kirjutamine võtab samuti aega. Aeglasemaid osalejaid tuleb ilmselt julgustada kirja panema „mida iganes pähe tuleb“. Varuge kuni 8 minutit, aga peate ilmselt inimesi tagant kiirustama.

Moodustage ring. Alustage ühest inimesest, kes loeb oma väited/lood valjult ette. Teised osalejad võivad esitada lisaküsimusi. Seejärel palu grupil hääletada iga väite/loo kohta:

- kes arvab, et esimene lugu on vale?
- kes arvab, et teine lugu on vale?
- kes arvab, et kolmas lugu on vale?

Harjutusest võib ka võistluse teha, kui osaleja arvutab kokku, mitu korda ta õigesti teiste vale ära arvas. Samuti saab arvutada, mitu inimest arvas õigesti ära osaleja enda vale. Kõrgeim punktisumma võidab (aususe peale!).

7. Räägime loo

Autor: Luca Casadio Roomas asuvast geikeskusest Gay Center

Eesmärk

Luuu koostöövõimeline grupp

Aeg: 60 minutit

Materialid

Ajakirjast väljalõigatud fotod;
Paber ja pliatsid

Juhendid

1. Osalejad istuvad ringis. Läbiviija annab grupile fotod, mille hulgast nad peavad valima.
2. Osalejad valivad ükshaaval foto, mis võiks neid esindada. Nad ei mõtle selle peale pikalt ja ei ütle ühtki sõna.
3. Kui kõik on omale foto valinud, siis näitab igaüks grupile oma valitud fotot ja selgitab, miks ta just selle pildi valis.
4. Seejärel palu osalejatel püsti tõusta ja panna fotod enda ette maha. Osalejad vaatavad nüüd fotosid ja püüavad moodustada 4-5 liikmega grupid piltide sobivuse põhjal.
5. Iga grupp paneb kõigepealt pildid teatud järjekorda, seejärel luuakse koos lugu, mida need pildid illustreerivad.

8. Kes ma olen

Autor: *Big dog and little dog's performance juxtaposition 2011*

Eesmärk

Tutvuda lähemalt
Püüda määratleda iseennast
Tuua esile, et iga inimene on erinev

Aeg: 20-30 minutit

Materialid

Paber igale osalejale; fotorohked
ajakirjad; liim, käärid, markerid,
värvipliitsid ja vesivärvid

Juhendid

- Palu osalejatel paber pooleks murda, et moodustuks pabertelk.
- Osalejad kirjutavad oma nime telgi keskele.
- Joonistusi, väljalõikeid ajakirjadest, sümboleid jms kasutades kujundab osaleja ennast kirjeldava telgi.
- MÄRKUS: Palu neil ka tühja ruumi jätta, sest hiljem nad lisavad veel materjali.
- Palu osalejatel lisada 1-2 asja, mida enamik inimesi ei tea tema kohta.
- Kui osalejad on oma pabertelgid valmis saanud, siis kirjeldab iga osaleja oma telki ülejäänud grupile.

EDASIARENDUS

Palu osalejatel ülalkirjeldatud viisil oma pabertelgid teha, kuid ilma oma nime paberile kirjutamata. Kui nad on telgid valmis saanud, siis koguge need kokku ja riputage seinale. Palu osalejatel pabertelke uurida ja püüda arvata, kelle telgiga tegemist on.

Küsimused:

- Mis aitas sul oma otsust teha?
- Kelle telk oli kõige üllatavam?

IDENTITEET

1.	Kosmosesüstik	Tase 1
2.	Identiteedi sümbolid	Tase 1
3.	Ma ei ole kunagi	Tase 1
4.	10 aastat hiljem	Tase 1
5.	Identiteedi esitlemine	Tase 2
6.	Avasta oma sugu	Tase 2
7.	Kuidas tundub	Tase 2
8.	Imelik jääb välja	Tase 3
9.	Sildid	Tase 3
10.	Ümbriku mäng	Tase 3

1. Kosmosesüstik

Autor: Margherita Graglia in *Briciole Trimestrale del Cesvot - Centro Servizi Volontariato Toscana*. Kohandatud Cavaria poolt

Eesmärk

Näidata, et olukorras kus ei omata piisavalt infot, kaldutakse järgima tegelikkusele mittevastavaid stereotüüpe.

Aeg: 30 minutit

Materialid

Tahvel ja markerid

Juhendid

1. Juhendaja palub osalejatel tuvastada ennast järgmistes olukordades.

On teada, et planet Maa hukkub ning see tuleb hüljata. NASA annab viiele inimesele võimaluse kasutada põgenemiseks kuuekohalist kosmosesüstikut. Siin on toodud inimeste loetelu, kelle hulgast tuleb teha valik. Kuna on kiire, siis on ka NASA poolt edastatud info ebapiisav.

A. (mustanahaline) aktivist	E. preester
B. 16 a. rase	F. muusik
C. kokk	G. relvastatud politseinik
D. arst	H. arhitekt

2. Juhendaja palub osalejatel valida nimekirjast 5 inimest, keda kosmosesüstikusse kaasa võtta. Juhendaja märgib tehtud valikud üles ning võib esitada järgnevaid küsimusi:

- Miks te valisite just need 5 inimest?
- Kas nimekirjas oli keegi, kelle kasuks te koheselt otsustasite?
- Kas nimekirjas oli keegi, keda te mitte kunagi ei valiks?
- Kas te mõistate teiste osalejate valikut? Miks/ miks mitte?

3. Juhendaja jätkab lugu. Peale väljumist saadab NASA, nagu arvata oli, nimekirjas olnud inimeste kohta järgmist täiendavat informatsiooni:

- A. Mustanahaline aktivist on 25 aastane Mauro, kes on terrorist;
- B. 16 aastane rase Lucia, kes rasestus peale juhuslikku kaitsmata vahekorda, ning ühtlasi sai ka HIV nakkuse;
- C. Kokk Joan on 42 aastane sarimõrvar, kes süstemaatiliselt mürgitab toiduga oma ohvreid;
- D. Arst Francis on 28 aastane ja tal on kraad lähiajaloo;
- E. Preester James on 37 aastane ja ta on satanistliku kultuse suurmeister;
- F. Muusik Frank on 51 aastane ja mängib triangelit, on ebamehelik ning kahtleb oma soolises identiteedis;
- G. Relvastatud politseinik Antonio on 84 aastane eruohvitser, kes kogub plahvatusohtlikke sõjajäänuseid;
- H. Arhitekt Mary on 38 aastane maastikukujundaja, kes tegeleb ainult aia planeerimistega.

4 . Arutelu juhised:

- Mis ootustega te valisite need 5 inimest?
- Kuidas teie arvamus muutus, kui kuulsite täiendavat infot oma valitud reisijate kohta?
- Kui saaksite uuesti valida, kas muudaksite midagi?
- Kui selline olukord juhtuks päriselus, siis milliseid inimesi vajaksime, et ellu jääda?

Variatsioonid

Võite töötada sammhaaval.

Samm 1: Tuleb valida 5 inimest, teades igaühe kohta ainult ühte fakti (mustanahaline aktivist- rase-kokk-arst-preester-muusik-relvastatud politseinik-arhitekt).

Samm 2: täpsustate võimalike reisijate soo (mees, naine, transseksuaal).

Samm 3: täpsustate vanuse.

Samm 4: annate kogu info.

Peale igat sammu võite küsida, et miks valiti just see inimene. Kas otsus muutus peale soo teada saamist, peale vanuse?

2. Identiteedi sümbolid

Autor: Osaliselt baseerub ABC (Australian Broadcasting Corporation materjalidel. Kohandatud Cavarria poolt.

Eesmärk

Osalejad mõtlevad identiteedi sümbolite peale ning tutvuvad vikerkaare lipuga, mis on LGBT liikumise sümboliks.

See on hea samm liikumaks `identiteedilt` LGBT`le.

Aeg: 60 minutit

Materialid

kirjapaber, joonistuspaper
pastakad, värvipliitsid

Juhendid

Meie ühiskonnas saab mitmel moel ametlikult määrata inimese identiteeti. Näiteks: sünnitunnistuse, passi, sõrmejälgede järgi. Mis teile veel meelde tuleb? Mille alusel teie identiteeti on määratud?

On ka palju selliseid sümboleid, mille kaudu teie identiteeti saab osaliselt ka teistega jagada: rahvuslipp, jalgpalli lipp, religioossed sümbolid...

KÜSIMUS: Kas see tähendab, et kõik inimesed, kes jagavad samu väärtusi omavad sama identiteeti?

Selgita, mis tähendus on LGBT liikumise sümbolil, vikerkaare lipul.

Maailmas enimlevinud versioon vikerkaare lipust, mida vahel kutsutakse ka `vabaduse lipuks`, sai tuntuks 1978 aastal San Francisco kunstniku Gilbert Bakeri poolt, sümboliseerides lesbisid, geisid, biseksuaale ja transseksuaale (LGBT) ning nende uhkust ja mitmekesisust. Erinevad värvid sümboliseerivad geikogukonna mitmekülgust. Värvid sümboliseerivad järgmist: punane –elu, oranz- tervenemist, kollane- päikesevalgust, roheline- loodust, sinine- harmooniat ja lilla- vaimsust.

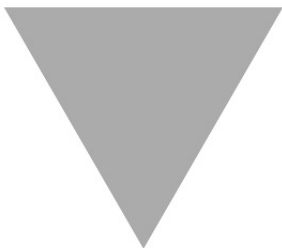
KÜSIMUS: Kas teate veel sümboleid, mis on seotud LGBT liikumisega?

Esiteks on veel ka `punane lint`, see sümboliseerib solidaarsust inimeste suhtes, kel on HIV/AIDS. Seda sümbolit võib sageli märgata esimesel detsembril, sest siis on ülemaailme AIDSi päev ning inimesed kannavad oma riietel punast linti.

Teises maailmasõjas oli geide eritunnuseks tagurpidi roosa kolmnurk. Geid, keda arreteeriti või võeti vangimärgistati roosa kolmnurgaga, teistele inimestele anti erinevad sümbolid. Ajaloolaste sõnul oli tänu sümbolitele koonduslaagrites oma hierarhia. Roosa kolmnurgaga inimesed asusid hierarhia alumises osas.

HARJUTUS: paluda osalejatel luua endale oma identiteedi sümbol, teha tööd näitus, et kõigil oleks võimalik neid vaadata.

Sümbolid

3. Ma ei ole kunagi...

Autor: *Participantorgs.umich.edu ; Peter Dankmeijer, EduDivers, Bank vooruit-Çavaria*

Eesmärk

Osalejad õpivad üksteist paremini tundma;
Luu avatud õhkkond;
Harjutus võimaldab osalejatel kogeda, mida tähendab kuulumine erinevatesse vähemusgruppidesse.
Ideaalne soojendusharjutus tunniks, kus on teemaks identiteet.

Aeg: 15 minutit

Materialid

Puuduvad

Juhendid

Osalejatel palutakse valida pooled, oma identiteeti puudutavate väidete kohta. Võib tunda ebamugavust olles `ainuke`, risk olla häbimärgistatud ja vajadus `jääda kappi`, et säilitada rühmakaaslaste silmis oma staatus. Tegemist on lühikese ja jõulise harjutusega, millega alustada kursust mitmekesisusest või LGBT teemadel.

Juhised

1. Tutvusta mängu :

- Paari minuti pärast esitan teile erinevaid väiteid; te peate otsustama kas see väide on teie kohta tõene, kui nii siis liikuge ruumis vasakule (ma olen) või paremale (ma ei ole)
- Mängu ajal omavahel rääkida ei või, arutame hiljem
- Keelduda või erapooletuks jääda ei või, tuleb teha üks kahest valikust
- Kui tunnete ennast ebamugavalt, siis selles mängus on lubatud ka valetada
- Peale vastamist, võtke hetk aega vaatamiseks, kes on teie poolel ning kes teisel poolel
- Jätke meelde tunded, mis teid valdavad iga küsimuse puhul.

2. Esitage küsimusi ning laske osalejatel valida oma koht. Ka õpetaja osaleb mängus valides pooli. Kuna kedagi ei sunnita ausalt vastama, siis on viimaseks

küsimuseks: Kas ma valetasin vähemalt ühel korral selles mängus? Õpetajad võivad samuti teha valiku (ma olen), et julgustada osalejatel seda poolt valida.

3. Arutlege, mida osalejad märkasid ja tundsid harjutuse käigus, esitades järgnevaid küsimusi:

- Mida sa märkasid selle mängu jooksul?
- Kas sind üllatas miski?
- Mis tunded sind mängu jooksul valdasid?
- Millistele küsimustele sul oli raske vastata, miks?
- Miks küsimustele alati ausalt ei vastata?

4. Võta harjutus kokku öeldes, et alati ei ole kerge olla grupis üks, tihti tuntakse, et vahel peab ennast `varjama` või `jääma kappi`, vältimaks häbimärgistamist ning väljaarvamist.

Väited:

- Kooli jõudmiseks kulub mul vähem kui 30 minutit.
- Aitasin oma ema vähemalt kord nädalas.
- Mulle maitseb rooskapsas
- mulle meeldib einestada McDonaldsis
- mul on töökoht, et omada sissetulekut
- mul on puue
- ma olen tõeline mees
- ma olen tõeline naine
- ma olen külastanud gei/ lesbide baari
- ma olen reisinud vähemalt ühel korral pileti eest maksmata
- ma olen suudelnud meest või poissi
- ma olen suudelnud naist või tüdrukut
- ma arvan, et seksuaalsus on oluline osa mu identiteedist
- mul on olnud erootilisi fantaasiaid vastassoost inimesest
- mul on olnud erootilisi fantaasiaid samasoolisest inimesest
- tunneksin ennast hästi kui oleksin gei või lesbi
- ma arvan, et osadele väidetele selles harjutuses on üsna raske vastata
- ma valetasin vähemalt korra selles harjutuses

Pea meeles

Kuna see harjutus võib muutuda natuke piinlikuks, siis enne mängu algust veendu, et oled kehtestanud mõned baasreeglid ning püstitanud eesmärgid, mida soovid saavutada (too näiteid).

Variatsioonid

Seda mängu saab mängida ka oma kümnel sõrmel. Iga mängija tõstab oma kümme sõrme üles. Vali üks mängija mängu alustama. Mängija alustab oma lauset `Ma ei ole kunagi...` ja lõpetab lause öeldes, mida ta kunagi teinud pole. Kõik mängijad kes on seda teinud, lasevad ühe sõrme alla. Mäng lõpeb kui mängijal ei jää ühtegi sõrme alles.

Teine variant on mängida seda mängu pesulõksudega. Iga kord kui olete teinud midagi, mida teine mängija ei ole, tuleb teil kinnitada üks pesulõks oma riietele. Selleks tuleb aga varuda üsna palju pesulõkse.

Moodustage kõigist osalejatest ring. Valige juhuslikult üks mängija, kes mängu alustab, öeldes midagi mida ta kunagi teinud ei ole. Kõik osalejad, kes aga on seda teinud peavad minema ringi keskele. Mõne aja möödudes võite avastada, et teil on nii mõndagi ühist inimestega, kellest seda ei oleks uskunud arvata.

Viimane variant mängu mängimiseks on jagada ruum kolmeks. Vasak sein tähendab OLEN NÕUS, parem sein EI NÕUSTU, keskmine sein EI OLE KINDEL. Öelge osalejatele, et esitate neile erinevaid väiteid ning neil tuleb valida üks variant kolmest. Väited on üsna otsekohesed ning peateemaks on sugu. Kindlasti veenduge enne väidete esitamist, et ruumis oleks hea õhkkond. Võite kasutada ka muid väiteid või lasta osalejatel pakkuda oma versioone. Pange tähele, kui harjutuse käigus tekivad arutelud ning osalejatel on raske otsustada, siis võite peale mängu jätkata arutelu gruppides.

Väited olemaks LGBT:

- On moodne öelda, et olen biseksuaal.
- kui tüdruk suudleb teist tüdrukut, siis on ta lesbi
- On kohe näha kui keegi on gei, lesbi, biseksuaal või hetero
- on ebaloomulik olla gei või lesbi
- gei mehed on osavad majapidamistöodes
- poisilapsest, keda kasvatab 2 gei meest saab samuti gei
- LGBT' on telekas liiga palju
- on suur tõenäosus, et tütarlapsest, keda kasvatab 2 naist saab lesbi
- teist võib saada LGB kui suhtlete tihedalt teiste LGBdega
- Sündides on kõik biseksuaalsed
- Sinust võib saada LGB
- Tänapäeval on rohkem LGBTsid
- kõigil gei meestel on naiselikke iseloomujooni
- kõigil lesbidel on mehelikke iseloomujooni
- kui keegi on LGB, siis ta peaks seda ütleva
- naine teab alles siis kas ta on lesbi, kui ta on mehega maganud
- 10 aastasest poisist, kellele meeldib nukkudega mängida saab gei
- lapsel on vaja nii ema kui isa
- biseksuaal ei suuda valida hetero või gei vahel
- gei paar (2 meest) suudavad kasvatada last samahästi kui hetero paar
- ei saa olla gei ja usklik
- Gei või lesbi suhtes võtab üks pooltest alati naise rolli

4. 10 aastat hiljem

Autor: Luca Casadio, Gay Center Italy

Eesmärk

Peegeldada meie kõigi erinevusi ja eelarvamusi.

Aeg: 45 minutit

Materialid

Koopiad erinevatest elulugudest
Paber ja pastakad

Juhendid

1. Koolitaja jagab osalejad nelja gruppi. Iga grupile antakse paber, kus on 18 aastase poisi/ tüdruku lühikirjeldus. Iga grupp saab sama eluloo; ainuke erinevus on ühes omadussõnas: gei, mustanahaline, transseksuaal või narkosõltlane.
2. Grupp peab kujutlema, milline on selle inimese elu 10 aasta pärast ning selle ka kirja panema.
3. Lõpetuseks loeb iga grupp oma loo ette ning osalejatel lastakse peegeldada, kuidas ainult üks omadussõna võib muuta need kujuteldavad elulood väga erinevateks.

Elulugu:

Francesca/o on 18 aastane gei (või mustanahaline, transseksuaal või narkosõltlane) tüdruk/ poiss. Ta on lõpetanud tehnikate instituudi. Talle meeldib räppmuusika. Ta on enesekindel ja ekstravert ning talle meeldib oma sõpradega tänaval aega veeta. Lisaks veedab ta aega ka tantsides ja oma i-podist muusikat kuulates. Ta ei tea mis ta tulevikus teha tahab ning kui keegi küsib mis ta plaanid on, siis on vastuseks, et ta ei taha sellele praegu mõelda.

Täiendavad küsimused:

Millised olid gruppide vahelised erinevused?

Mis põhjustas erinevuse? Kas omadussõna ?

5. Identiteedi esitlemine

Autor: ABC (Mind Map), Identiteeditorni meetod "Omgaan met taboes" - ENL

Eesmärk

osalejad saavad parema ülevaate oma identiteedi kohta
osalejad on teadlikud oma identiteedi unikaalsusest

Aeg: 2 tundi

Materialid

paber ja pastakad
märkmepaberid ja väikesed kaardid
koopia igale osalejale `identiteedi tornist`
suur joonistuspaper, värvipliatsid , teip

Juhendid

1. Sissejuhatus

`Kes ma olen` on tähtis küsimus. Identiteeti mõjutab, kellega sa kasvuaastatel suhtled ning kes sind ümbritsevad. Te peate ennast belglaseks, kuna olete kodanik, kui lähete kooli olete osaleja, kui ühinete mõne spordimeeskonnaga on osa teie identiteedist olla `meeskonna liige`. Mis on identiteet? Kas inimestel, kes kuuluvad samasse rühma on sama identiteet?

2. Välise identiteedi peegeldus

Andke osalejatele 7 **kaarti** või **märkmepaberit**. Paluge neil kirjutada 7 asja, mis kirjeldavad nende identiteeti, oluline, et märgitaks esimesed asjad mis meelde tulevad ning et ei mõeldaks liiga kaua. Pidage meeles, et see on sellest, kuidas nad ennast näevad. Siin on mõned näited, mida võidakse kirjutada: tüdruk/ poiss, liige...perekoonnast, ...poeg/ tütar,vend/ õde,lapselaps,sõber, ainus laps, osaleja, sportlane, rahvus, purjetaja, töölisklass, immigrant ..., muusik, kristlane, budist, moslem, hiinlane, adopteeritud laps...

Andke osalejatele koopia täitmata **identiteedi tornist** (vaata allpool olevat joonist). Lase neil panna kaardid tornile tähtsuse järjekorras: kõige tähtsam on kõige üleval. Igaüks teeb seda harjutust iseseisvalt, see on anonüümne. Seejärel võtab juhendaja kõik tornid ning paneb need ise seinale, see tagab osalejate anonüümsuse.

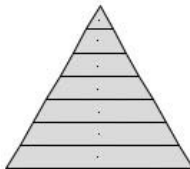
Osalejad vaatavad erinevaid torne ning juhendaja suunab neid **arutelule**:

- Kas tornid on sarnased/ erinevad?
- Miks te panite teatud iseloomulikud jooned üles/ alla?
- Kui te vaatate oma torni, siis millisesse gruppi te kuulute? Nimetage need grupid (näiteks itaallased, heterod, noored, moslemid...)
- Kas keegi, kellel on teistsugune identiteet võib kuuluda sinna gruppi?
- Kas te respektate teisi, kelle mõned omadused teile ei meeldi?
- Kas suudate näidata kogu oma identiteeti?
- Kuidas te suhtute sellesse, kui keegi läheneb teile ainuüksi mõne siin väljatoodud omaduse poolest?

Aruteluks

Identiteet on midagi unikaalset. Kõigil meist on oma isiklik identiteet, kuigi me võime kuuluda mõnda gruppi ning väita, et meil on kaaslastega sama identiteet. Einevate inimeste jaoks omavad identiteedi aspektid erinevat tähendust. Enamasti otsustatakse inimeste kuuluvuse üle väga kiiresti pealiskaudsete tunnuste põhjal (näiteks religioon, etniline taust, seksuaalne orientatsioon...), kuigi enamasti ei pruugi need olla inimese juures tema identiteeti puhul kõige määravamaks. Selliseid kiireid järeldusi võib pidada eelarvamuseks. Inimese olemust tuleb austada, isegi kui ei mõisteta või ei kiideta heaks tema käitumist.

Näiteks: te võite homoseksuaalsust mitte heaks kiita, aga siiski austada inimest, kelle identiteedi osaks on tema seksuaalne orientatsioon. Identiteet hõlmab enamasti kui ainult seksuaalne orientatsioon. Te võite austada inimest kui tervikut, mitte ainult osa temast.

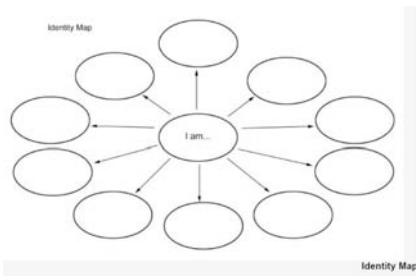
3. Sisemise identiteedi peegeldus

Selgitage osalejatele, et plaanite teha sarnast harjutust, kuid sel korral on see sisemise identiteedi kohta. See puudutab rohkem seda, mida te tunnete, kuidas käitate, mida mõtlete ning ütlete. See on tunduvalt raskemini hoomatav ning tuvastatav.

- Isiksus
- Kultuuriline taust
- Tunded ja mõtted enda ning teiste kohta
- emotsionaalne vastavus elule
- reageerimine, stressi ja väljakutsetega toimetulek
- suhtlusviisid
- suhtlemine ja suhestumine teiste inimestega meie elus
- kui seotuna me tunneme ennast teistega
- meie pere ja sõbrad
- meie suhted

Las osalejad teevad mõttekaardi sisemist identiteeti puudutavate terminite kohta

Siin on mõned terminid, mida võib näiteks tuua: seltsiv, energiline, südamlilik, kauge ja jahe, kiire ja vihane, suuremas seltskonnas tagasihoidlik, üksik hunt, pessimist, usaldusväärne, optimist, lobamokk, vannub tihti, suudab kõigiga jutule saada, väga verbaalne, vaikne, lärmakas, spordiharrastaja, romantiline, ebaromantiline, sõbralik, ligipääsetav, enesekindel, ebakindel, töökas, laisk, usaldusväärne, esineja, loogilise mõtlemisega, mässaja, konservatiivne, emotsionaalne, andekas, vähese energiaga, tugev matemaatikas, enamasti õnnelik, väga hea sober, lojaalne, kiusaja, balleti armastaja, looma armastaja, televisiooni austaja, raamatusõber...

6. Uuri oma sugu

Autor: *Cavaria, Belgia*

Eesmärk

Osalejad mõtlevad, kuidas ühiskond mõjutab meie soolist identiteeti, soo väljendamist, soorolle
Osalejad saavad oma arvamust väljendada
Osalejad saavad peegeldada oma soolist identiteeti.

Aeg: 60 minutit

Materialid

Poster
tahvel
märkmepaber ja pastakad

Juhendid

(Valikuline) soojendusharjutus soo kohta

Selgitage osalejatele, mida tähendab seksuaalne identiteet. Siin on toodud neli komponenti:

- teie sugu (sünnihetkel): sünnitakse meeste või naistena ning seda saab määrata genitaalide järgi.
- Sooline identiteet: Kuidas me ennast tunneme? Kas me tunneme end mehelikena või naiselikena?
- Sooline väljendamine: Kuidas me ennast maailmale näitame?
- Sooline orientatsioon: Kas me armume meestesse? Naistesse? Mõlematesse? Mitte kumbagi? Kas me peame end geiks, lesbiks, biseksuaaliks, aseksuaalseks, heteroks?

Mõtle enda peale. Kas sa sündisid...? Kuidas sa tunned? Kuidas sa ennast väljendad? Kes sulle meeldivad?

- Oskad sa tuua mõne näite tüüpilise eelarvamuse kohta meestest ja naistest?
- Miks see nii on? Kust see pärit on?
- Kujutle, et sa oled teisest soost. Mis su elus muutuks? Minevikus? Olevikus? Tulevikus? Too mõned näited oma suhete kohta perega, sugulastega, sõpradega, vaba aja veetmisega seoses, riietuse kohta, elukutse kohta.
- Paluge tüdrukutel anda tagasisidet poiste kohta ja vastupidi.
- Kas peamiselt on tegemist positiivsete või negatiivsete muutustega? Kas on erinevusi tüdrukute ja poiste ütlustes?

Näited muutuste kohta:

<u>Muutused tüdrukutele</u>	<u>Muutused poistele</u>
Ei jäädaks rasedaks	Välimusele pööratakse rohkem tähelepanu
‘Märjad unenäod’	Saadakse kiiremini suureks
vähem tähelepanu tunnetele	PMS
Rohkem vabadust	Kogetakse emadust
On ohutum	Sõimatakse hooraks

Näited eelarvamuste kohta:

meestele ei meeldi ostelda
Naised on kehvad autojuhid
Mehed ei ole nii emotsionaalsed kui naised
Naised ei pea seksi nii tähtsaks kui mehed
Naised ja humor ei käi omavahel kokku
Mehed langevad vägivalda ohvriks harvem kui naised

1. Las osalejad vaatavad järgmisel leheküljel olevad postrit. Las nad kirjeldavad paari sõnaga mis nad sellest arvavad. Küsige neilt, kas nad seostavad ennast selle postriga. Kas nad on vahel väsinud, sellest mida neilt oodatakse vastavalt nende soole? Kas neid norme on raske muuta?

2. Andke igale osalejale 2 märkmepaberit ning paluge märkida ühele paberile, mis on nende kõige mehelikumad pooled ning teisele paberile, mis on kõige naiselikumad. Vahepeal joonistage tahvlile kaks tulpa, roosaga tähistage naised ning sinisega mehed.

3. Paluge paaril osalejat lugeda ette oma mehelikud/ naiselikud pooled. Uurige kuidas on poisi jaoks väljendada oma naiselikku poolt ning kuigas tüdrukul oma mehelikku poolt. Mis piirini neid külgi saab väljendada, kas nad saavad seda ka oma sõprade ees teha, pere seltsis, koolis?

4. Kleepige kõik märkmepaberid tahvlile vastavatesse tulpadesse. Selgitage, et sugu hõlmab enam kui need kaks tulpa. Rõhutage ka seda, et meie ühiskonnas on meeste ja naiste vaheline erinevus ülehinnatud. Naised ei ole Veenuselt ja mehed Marsilt.

Näide tahvil oleva info kohta:

Mehed	Naised
Mehed ja kõige mehelikum pool märkmetel	Naised ja kõige naiselikum pool märkmetel
Naised ja kõige mehelikum pool märkmetel	Mehed ja kõige naiselikum pool märkmetel

Juhiseid aruteluks:

- Kas oli raske iseloomustada oma sugu? Miks/ miks mitte?
- Kas oli raske kirjutada vastasoo kohta? Miks/ miks mitte?
- Kas oli raske jagada oma iseloomustust teistega? Ja iseloomustust vastasoo kohta? Miks/ miks mitte?
- Kas mõlemad sood kirjutasid samu asju, kui pidi kirjutama meheliku/ naiseliku poole kohta? Miks see nii on?

FOR EVERY GIRL WHO IS TIRED OF ACTING WEAK WHEN SHE IS STRONG, THERE IS A BOY TIRED OF APPEARING STRONG WHEN HE FEELS VULNERABLE. FOR EVERY BOY WHO IS BURDENED WITH THE CONSTANT EXPECTATION OF KNOWING EVERYTHING, THERE IS A GIRL TIRED OF PEOPLE NOT TRUSTING HER INTELLIGENCE. FOR EVERY GIRL WHO IS TIRED OF BEING CALLED OVER-SENSITIVE, THERE IS A BOY WHO FEARS TO BE GENTLE, TO WEEP. FOR EVERY BOY FOR WHOM COMPETITION IS THE ONLY WAY TO PROVE HIS MASCULINITY, THERE IS A GIRL WHO IS CALLED UNFEMININE WHEN SHE COMPETES. FOR EVERY GIRL WHO THROWS OUT HER E-Z-BAKE OVEN, THERE IS A BOY WHO WISHES TO FIND ONE. FOR EVERY BOY STRUGGLING NOT TO LET ADVERTISING DICTATE HIS DESIRES, THERE IS A GIRL FACING THE AD INDUSTRY'S ATTACKS ON HER SELF-ESTEEM. FOR EVERY GIRL WHO TAKES A STEP TOWARD HER LIBERATION, THERE IS A BOY WHO FINDS THE WAY TO FREEDOM A LITTLE EASIER.

Crimethinc

Adapted from a poem by Nancy B. Sakli. Crimethinc, Gender Subversion Kit #60-B. Copies of this poster are available individually and in bulk quantities from Crimethinc, Gender Subversion / PO Box 10591 / San Francisco 94110 or if writing isn't your thing, go to www.crimethinc.com

7. Kuidas tundub?

Autor: www.safeschoolscoalition.org

Eesmärk

Aidata osalejatel toime tulla oma soolise identiteedi varjamise ja eitamise tagajärjel tekkinud valu ja frustratsiooniga.

Aeg: 30 minutit

Materialid

suur tahvel või pabertahvel

Juhendid

1. Joonista kaks tulp, nimeta need `identiteet` ja `väljendusviis`. Jäta tahvlile ruumi veel kahele tulpale.
2. Julgusta ja kaasa osalejaid arutlema selle üle milline identiteet meil on. Kirjuta need `identiteedi` tulp. Kui osalejad peaksid hätta jääma siis saate pakkuda jägmisi näiteid: SUGU, RASS, VANUS, HARIDUSLIK TAUST, ELUKUTSE, KLASS, ETNILISUS, RELIGIOON, SUHTED TEISTEGA (vanematega, sugulastega, tütreaga, pojaga, sõbraga, elukaaslasega jne), GEOGRAAFIA (Southerner, Yankee jne), VÕIMEKUS/ VÕIMETUS, TERVIS jne.
3. Üheksal juhul kümnest peate veenma neid tooma näiteid seksuaalse sättumuse kohta.
4. Järgmiseks paluge osalejatel osaleda ajurünnakus ning tuua näiteid, mil moel need identiteedid võivad avalduda. Vastused võivad sisaldada järgmist: TOIT, MUUSIKA, KUNST, KIRJANDUS, RIIETUS, SOENGUSTIIL, KOMBED, ELUTEMPO, VALITUD VÕI OLEMASOLEV AMET, KELLEGA TE END SEOSTATE, KEEL/DIALEKT, IGAPÄEVA RUTIIN, ELUKOHT, KUIDAS TE TEISTEGA SUHTLETE, KUIDAS TE OMA USKU VÄLJENDATE (katoliiklus Northamptonis avaldub teisiti kui näiteks Brasiilias), PUHKUSED, KELLEGA TE SUHTLETE jne.
5. Järgmiseks paluge osalejatel valida enda jaoks kaks tähtsat identiteeti puudutavat aspekti. (Sellisel juhul on võimalik kasutada laiendatud varianti, paluda osalejatel kirjutada need identiteedid üles, ning paari minuti jooksul seda infot ka oma naabriga jagada. Soovitage olla teineteise suhtes avialtmis, kuna tegemist võib olla tundliku teemaga).

6. Ütle osalejatele, et on tulnud teadaanne, millele nad peavad alluma. Näiteks, et X riigi president on välja andnud määruse, mis kehtib kõigile. Need, kes määrusele ei allu, kaotavad oma palga kaheks aastaks ning kõik pensioniraha. Määruse sisu aga on järgmine: Järgneva kaheteistkümne kuu jooksul ei tohi osalejad mitte mingil viisil väljendada oma kahte identiteeti (nt olla poiss, poeg, abikaasa vms). Nad peavad varjama kõiki tunnuseid, mis võiksid viidata nende identiteetidele.

7. Küsi vastuseid küsimusele: „Mida sa teeksid“? (kirjuta tahvlile kategooriad „Tegevus“ ja „Tundmine“). Võimalikud vastusevariandid on nt ära kolima/lahkuma, keelduma, vastu võitlema jne. Palu aga osalejatel rohkem sügavuti minna. Mida nad teeksid siis, kui nad lahkuda ei saa? Veel võimalikke vastuseid: peitma, isoleerima end, otsida saatusekaaslast, oma välimust muutma, proovida muutuda iseenda vastandiks, teistest eemale hoidma, oma tundeid alla suruma jne.

8. Järgmisena küsi: „Mida sa tunneksid“? Võimalikud vastusevariandid tavaliselt: kurbust, viha, üksindust, depressiooni. Siin võib lisada, et need negatiivsed emotsioonid võivad viia ka ennasthävitava käitumiseni, nt alkoholi kuritarvitamine, narkootikumide tarvitamine, riskantsed seksuaalsuhted, enesetapukatsed jne

9. Järgnevalt arutle noortega kuidas antud ülesanne on seotud LGBT noortega? Ütle ka, et kool peab olema turvaline ja hea keskkond kõigile noortele. Arutelu käigus juhi tähelepanu tahvlil olevatele kategooriatele ning küsi, kas noor saab pühenduda täielikult õppimisele, kui ta peab varjama kes on või tunneb end halvasti (nii nagu tahvlil kirjas)

8. Imelik jääb välja

Autor: Education pack "all different - all equal", Council of Europe, 2nd edition

Eesmärk

Algatada arutelu ühiskonnas olevate erinevate gruppide kohta

Tõsta teadlikkust eearvamuste ja diskrimineerimise kohta.

Kasvatada empaatiat tõrjutute suhtes

Aeg: 30 minutit

Materialid

Värvilisi ümmargusi kleepse (16 liikmelise grupi jaoks on vaja 4 sinist, 4 punast, 4 kollast, 3 rohelist ja 1 valge kleeps).

Juhendid

1. Kleepige 1 kleeps iga mängija laubale. Mängijad ei tohi teada, mis värvi kleeps neil on.
2. Paluge mängijatel moodustada iga värviga eraldi grupp.
3. Rääkida ei tohi, võib kasutada ainult mitteverbaalset suhtlust.

Arutelud ja hindamine

Aidake grupil mõista õpitud ning kogetut:

- Mida te kõigepealt tundsite, kui nägite inimest, kel oli sama värvi kleeps nagu teil?
- Kuidas tundis end see inimene, kes ei sobinud ühtegi gruppi?
- Kas aitasite üksteisel oma gruppi leida?
- Millistesse erinevatesse gruppidesse te kuulute, näiteks: jalgpalli võistkond, kool, kirik?
- Kas teised võivad ka nendega liituda?
- Kes on meie ühiskonnas need, kes kuskile ei kuulu?

Nõuandeid abistajale

Pange tähele, kes saab valge klepsu. Teil on võimalus manipuleerida ja muuta vajadusel gruppe, aga ärge tehke seda nähtavalt. Laske mängijatel arvata, et klepsud jagunesid juhuslikult. Seda harjutust võib võtta ka kui `jäämurdjat`, et moodustada gruppe järgmise tegevuse jaoks.

Variandid

1. Kasuta värvilisi klepse nagu eelpool mainitud, aga jätta valge kleps välja- nii leiavad kõik endale lõpuks grupi.
2. Sama ettevalmistus nagu esimeses variandis. Palu kõigil mängijatel leida omale grupp, aga üheski grupis ei või olla sama värvi klepsuga inimesi, nii tekib nõ `multigrupp`

9.Sildid

Autor: Education pack "all different - all equal", Council of Europe, 2nd edition

Eesmärk

Saada teada milline on suhestumine sellega, mida meilt oodatakse ja kuidas me käitume

Teadvustada, kuidas meie käitumine mõjutab teisi

Algatada arutelu stereotüüpide mõjust inimestele

Aeg: 45 minutit

Materialid

valge kleebis umbes 5cm x 2 cm ühe inimese kohta grupis

Juhendid

Kirjuta igale sildile 1 iseloomujoon, näiteks: vastutustundetu, vaimukas, rumal, tark, kohmakas...

Otsusta millise ülesande grupile annad, näiteks: kujundada koostööna poster, planeerida üritust, liigutada mööblit või pidada arutelu (näiteks võib küsida ` kui teie linna saab esinema kutsuda ühe suure staari, siis kes see võiks olla?)

1. Asetage iga mängija laubale 1 silt, aga hoolitsege selle eest, et nad ei teaks, mis sinna kirjutatud on.
2. Selgitage grupile mängu eesmärki, tehke kindlaks, et kõik saavad aru, et mängides peavad nad kohtlema kaaslast vastavalt tema laubal olevale sildile. Näiteks, kui kellegi laubal on silt sõnaga laisk, siis tuleb teda kohelda nii nagu ta oleks alati laisk (aga seda sõna laisk ei tohi kasutada!)
3. Mängijatel tuleb anda endast kõik, et ülesandega hakkama saada ning kohelda teisi vastavalt stereotüübile, mis on sildil kirjas.
4. Mängu lõpus võivad mängijad arvata, mis nende sildil kirjas on, kuid see ei ole mängu peamine eesmärk.

Arutelud ja hindamine

On väga tähtis jättis mängijatele aega oma arvamuse avaldamiseks. Alusta võib sellest, et paluda osalejatel arvata, mis nende sildile on kirjutatud ning seejärel suunduda mängu teiste aspektide juurde:

- Kuidas kõik tundsid end selle mängu jooksul?
- Kas oli raske kohelda inimesi vastavalt siltidele?
- Kas keegi hakkas `tõestama` oma sildil olevat kirja, näiteks kas sildiga `vaimukas` hakkas rääkima nalju ning käituma enesekindlamalt? Või kas mängija sildiga `laisk` loobus teisi aitamast ja osalemast?
- Kuidas me tavaelus inimesi sildistame? Kuidas see mõjutab neid ning meie arvamust nendest?
- Keda tavaliselt päriselus sildistatakse osade selliste sõnadega?
- Kas see toimib?

Nõuandeid juhendajale

Olge ettevaatlik mängijaid sildistades. Näiteks kui grupiliige on tõepoolest laisk, siis ei ole sobiv talle seda silti anda. Mängu eesmärk ei ole avalikult oma arvamust mängijate isikute kohta avaldada. See võib osutuda üsna kriitiliseks ning seda tuleks vältida.

Teadmiseks, see mäng võib esile kutsuda väga tugevaid emotsioone.

10. Ümbriku mäng

Autor: Education pack "all different - all equal", Council of Europe, 2nd edition

Eesmärk

Tuua välja kui vähe osalejad teavad
LGBT inimestest
Püüda tabada LGBT inimeste olemust

Aeg: 30-45 minutit

Materialid

Igale mängijale vähemalt üks ümbrik
küsimustega.

Juhendid

Enne alustamist: Pange valmis küsimustega übrikud. Igale osalejale vähemalt üks. Ümbrikusse minevad võimalikud küsimused on toodud allpool.

Alguses: Tehke selgeks, et tegemist on mänguga ja juhendaja ei osale. Osalejad mängivad kõiketeadvaid geisid ja lesbisid. Mäng koosneb ümbrikus olevatest küsimustest. Ümbriku võib avada alles siis kui järg on vastava mängijani jõudnud. Mängu alustaja valib juhendaja osutades valitud mängijale, kes võib oma ümbriku avada. Edasi valib tema järgmise küsimuse esitaja. Mäng kestab seni kuni kõik on saanud küsida ja vastata. Mängu juhendaja sekkub vaid siis, kui on vaja täiendavaid selgitusi.

Peale mängu: võite osalejatelt küsida järgmist:

- Kas on küsimusi, mida sooviksite koos arutada?
- Kuidas oli vastata küsimustele olles justkui gei või lesbi?
- Kas vastused oleks ausad, kui vastajad oleksid tõesti geid või lesbid või heterod?

Võimalikud küsimused, mida ümbrikusse panna.

Kuidas saada aru, et oled gei/ lesbi/ biseksuaal?
Kuidas võivad vanemad reageerida, kui nende laps teatab, et ta on gei/lesbi/ biseksuaal?
Kas geiks/ lesbiks/ biseksuaaliks saadakse?
Mida biseksuaalid tegelikult tahavad?
Kas geidel on teistsugused hormoonid kui heteroseksuaalidel?
Mida vikerkaare lipp sümboliseerib?
Miks geid kutsuvad end lesbariteks ja pededeks?
Miks on tänapäeval rohkem geisid, lesbisid ja biseksuaale?

LGBT

1. Vasakukäeline tund	Tase 1
2. Terminimäng	Tase 1
3. Stereotüübid	Tase 1
4. Tunne ajalugu	Tase 2
5. Lausete õpetamine	Tase 2
6. Rõhumise sotsiomeetria	Tase 3
7. Õhtusöögil kapist välja	Tase 3

1. Vasakukäeline tund

Autor: GLSEN Lunchbox 2007-2008

Eesmärk

Aidata osalejatel mõista, et seksuaalne orientatsioon on loomulik omadus nagu käelisuski, mida ei saa muuta ja mille eest ei tohi karistada või halvustada. Harjutus on sobiv LGBT harjutuste sissejuhatuseks.

Aeg: 15-20 minutit

Materialid

PowerPoint esitlus (vt www.nisoproject.eu)

Juhendid

Vaadake koos PowerPointi esitlust. Osalejad peavad arvama, millise omaduse kohta see käib. Kindlasti arvavad nad, et tegemist on seksuaalse orientatsiooniga, kuid tegelikult on selleks käelisus.

Võimalikud küsimused:

- Miks arvasid, et tegemist on seksuaalse orientatsiooniga?
- Kas olid üllatunud, kui said teada, et tegelikult oli tegemist käelisusega?

Seejärel on võimalik alustada arutelu eelarvamuste ja ootuste teemal.

2. Terminimäng

Autor: GLSEN Safe Space Kit and The GLSEN Lunchbox 2007-2008

Eesmärk

Saada rohkem teadmisi LGBT sõnavarast

Mõelda, miks teatud sõnu kasutada või vältida

Aeg: 45 minutit

Materialid

Kopeeri allolevad tabelid

Juhendid

Ettevaatust: kui osalejate hulgas on erineva kultuurilise taustaga inimesi, siis võidakse LGBT kontseptsiooni näha käitumise, mitte identeedina. Seetõttu võib teema kohta tekkida küsimusi.

1. Seksuaalne orientatsioon
2. Lesbi
3. Sooidentiteet
4. Sooline väljendus
5. Transsooline
6. Gei
7. Soonormidele mittevastav
8. Androgüünne
9. Biseksuaalne
10. Transfoobia
11. Homofoobia
12. Heteroseksism
13. Queer

A. Irratsionaalne hirm või vastumeelsus nende transsooliste inimeste suhtes, kelle puhul tajutakse sotsiaalsete normide lõhkumist või hägustamist seoses sooidentiteedi või soolise väljendusega.
B. Sisetunne meile seksuaalselt ja emotsionaalselt külgetõmbavate inimeste kohta. On olemas erinevad tüübid: gei, lesbi, heteroseksuaalne, biseksuaalne, aoseksuaalne...
C. Irratsionaalne hirm või vastumeelsus homoseksuaalsuse või lesbide, geide või biseksuaalsete inimeste suhtes.
D. Inimese identiteet, kelle sooidentiteet ei vasta sünnil talle määratud soole ja/või kelle sooline väljendus ei vasta normidele.
E. Inimese füüsilised omadused, käitumine ja enese esitlemine, mida traditsiooniliselt seostatakse naiselikkuse või mehelikkusega, näiteks välimus, riietus, maneerid, kõnemaneeer ja suhtlusstiil. See, kuidas sa ennast välismaailmale näitad ja väljendad.
F. End naisena määratleva inimese seksuaalne orientatsioon ja/või identiteet, kes tunneb seksuaalset ja emotsionaalset külgetõmmet teiste naiste vastu.
G. Inimese seksuaalne orientatsioon ja/või identiteet, kes tunneb seksuaalset ja emotsionaalset külgetõmmet nii meeste kui naiste vastu.
H. Viitab heteroseksuaalsust ja heteroseksuaalseid suhteid eelistavatele hoiakutele, eelarvamusele ja diskrimineerimisele. See sisaldab endas eeldust, et kõik inimesed on heteroseksuaalsed või et naiste-meeste vaheline külgetõmme ja suhted on normiks ning seetõttu ülimald. See tähendab uskumust, et kõik inimesed on või peaksid olema heteroseksuaalsed ja et teised seksuaalsed orientatsioonid on ebanormaalsed.
I. Inimese seksuaalne orientatsioon ja/või identiteet, kes tunneb seksuaalset ja emotsionaalset külgetõmmet osade temaga samast soost inimeste vastu.
J. Kuidas me ennast sooliselt identifitseerime. Sisetunne selle kohta, kas sa oled mees või naine. See on sõltumatu sinu bioloogilisest soost.
K. Inimese identiteet, kelle soolised tunnused ja/või käitumine ei vasta traditsioonilistele või ühiskonnas kehtivatele ootustele soo osas.
L. Inimene, kes ei soovi teisi sildistada. Ta eitab erinevaid silte, mida seoses seksuaalse orientatsiooniga kasutatakse: gei, lesbi, biseksuaalne, heteroseksuaalne. Samuti ei poolda kahe soo vastandamist ja eristamist.
M. Nii naise kui mehe tunnuste või olemusega; pole ei naiselik ega mehelik.

1. samm – Kaartide jagamine

Veendu, et tunned ise hästi termineid. Jaga 26 kaarti, üks igale osalejale. Osad kaardid sisaldavad termineid, osad definitsioone. Kui kõik kaardid on jaotatud, palu osalejatel otsida oma kaardi paariline.

2. samm – Kui paariline on leitud, siis kogu grupp kokku ja aruta kogu sõnavara

Osad terminid on lihtsad ja selged ning neid pole vaja pikalt arutada. Teised aga vajavad lähemat selgitust. Aita kindlasti osalejatel mõista terminite erinevuseid. Too välja erinevused homofobia ja heteroseksismi vahel, vasta küsimustele, mis

kindlasti tekivad seoses transsooliste inimestega. Rõhuta, kui suur on keele mõju mõttemaailmale ja kui oluline on inimese kirjeldada täpsete ja väärivate sõnadega. Selgita, et keel areneb pidevalt ning uusi termineid tekib tihti juurde. Rõhuta, et paljud inimesed eitavad igasugust sildistamist ning on oluline vältida oletusi ja üldistusi, kui me valime, milliseid sõnu inimeste kirjeldamiseks kasutame.

3. samm – Arutelu

Miks on teisi kirjeldades oluline kasutada täpset ja kaasavat terminoloogiat?

Mis küsimusi on sul tekkinud seoses sõnavaraga, millega kirjeldatakse geisid, lesbisid, biseksuaalseid ja transsoolisi inimesi?

Kas sinu arvates ja sinu kogemuse põhjal kasutatakse sinu koolist LGBT sõnavara õigesti?

Edasiarendus

Võite tabelid jagada ka individuaalselt või gruppides ja paluda neil terminid ja definitsioonid omavahel kokku viia. Seejärel saate jätkata 2. sammuga.

Lahendus

1	B
2	F
3	J
4	E
5	K
6	I
7	D
8	M
9	G
10	A
11	C
12	H
13	L

3. Stereotüübid

Autor: Põhineb mitmel seostamisülesandel

Eesmärk

Luaa turvaline õhustik, kus arutada, kuidas soostereotüübid on seotud geide, lesbide ja biseksuaalsete inimeste kohta levinud argamustega; Mõelda, kuidas stereotüübid piiravad meie võimalusi, sõltumata seksuaalsest orientatsioonist ja

Aeg: 30 minutit

Materialid

4 suurt paberit (võib kasutada tapeedi teist poolt)
Kirjutusvahendid

Juhendid

1. Joonista kaks mehe ja kaks naise keha piirjoont suurele paberile. Üks mees esindab heteroseksuaalset meest, teine geimeest; üks naine esindab heteroseksuaalset naist, teine lesbit.
2. Palu kõigil vabalt ja julgelt kirjutada üles võimalikult palju stereotüüpe kõikide kujude kohta ja lisada need vastavale joonistusele.
3. Seejärel on võimalik arutada, kuidas soostereotüübid on seotud geide, lesbide ja biseksuaalsete inimeste kohta levinud argamustega.

Kokkuvõte:

- Püüa selgitada, kust need stereotüübid tulevad ja kuidas need ei peegelda tegelikkust. Kõik geid ja lesbid ei vasta sugugi stereotüüpidele – näidake mitmekesisust!

4. Tunne ajalugu

Autor: GLSEN LUNCHBOX 2 (GLSEN) 2008; Sven Spreutels

Eesmärk

Lua interaktiivne ja kaasav õhustik
Suurendada teadlikkust tuntud LGBT
inimeste nähtamatusest maailma
ajaloos

Aeg: 20 minutit

Materialid

Maailmaajaloo mängukaardid (vt allpool)

Juhendid

Anna igale osalejale üks maailmaajaloo kaart, et vähendada ajalooliste LGBT tegelaste nähtamatust ja vaikust. Pooled kaardid sisaldavad ajalootegelaste nimesid, teised nende inimeste elulugusid. Ükski neist kaartidest ei paljasta inimese seksuaalset orientatsiooni ega sooidentiteeti. Palu osalejatel omavahel suhelda, kuni kõik kaardid on oma paarilised leidnud – igale nimele on olemas elulugu. Kui paarilised on leitud, siis palu neil mõelda oma kaardil oleva ajaloolise isiku seksuaalse orientatsiooni või sooidentiteedi peale. (Kui te soovite, et see harjutus oleks visuaalsem, siis riputage seintele sildid, kus on eri sõnad: gei, lesbi, transsooline, heteroseksuaalne, muu, ei tea. Palu paarilise leidnutel liikuda sinna, kus on silt, mis vastab nende ajaloolisele isikule.) Kui kõik on lõpetanud, siis õelge grupele, et tegelikult olid kõik need isikud geid, lesbid, biseksuaalid või transsoolised.

Arutelu:

- Kas olid üllatunud, et kõik need isikud on/olid geid, lesbid, biseksuaalsed ja/või transsoolised? Milliste isikute puhul olid eriti üllatunud? Miks?
- Miks sinu arvates on LGBT inimeste identiteetid ajaloost nii sageli kustutatud?
- Milliseid grupele on veel välja jäetud või ajalooramatutes vääralt kujutatud?
- Mis tunne on olla nähtamatu? Mis võib olla LGBT ajaloolisete isikute nähtamatuse mõju osalejatele, kes kuuluvad ise LGBT kogukonda või kelle vanemad, pereliikmed või sõbrad võivad kuuluda LGBT kogukonda?

- Miks on eurooplastel oluline teada ajaloolistest isikutest mujalt maailma piirkondadest? Miks on heteroseksuaalsetel inimestel oluline olla kursis LGBT isikutega ajaloos?

Aleksander Suur	Makedoonia kuningas, kes oli Korintose Liidu juht.
Pedro Almodovar	Hispaania režissöör, kes oli rahaliselt kõige edukam.
Hans Christian Anderson	Taani kirjanik, kes sündis vaese kingsepa pojana.
Federico Garcia Lorca	Hispaania luuletaja ja näitekirjanik, kelle lähedane sõber oli...
Hadrianus	Vana-Rooma keiser, kes rändas palju ja tugevdas...
Jeanne d'Arc	Prantsuse vastupanuliikumise juhi teati Pucelle'na.
Elton John	Populaarne laulja ja klaverimängija on tuntud oma laulude poolest...
Frida Kahlo	Tuntud Mehhiko maalikunstnik, kes abiellus kunstnik Diego Riveraga.
Leonardo Da Vinci	Itaalia arhitekt, kunstnik, leiutaja, skulptor ja teadlane.
Michelangelo	Itaalia skulptor, maalikunstnik, arhitekt ja luuletaja uskus...
Tšaikovski	Vene helilooja, kes tegi mitmeid enesetapukatseid.
Oscar Wilde	liri kirjanik ja kriitik, kes oli skandaali keskmes...
...	

Informatsioon

- Antiik-Kreekas olid samast soost inimeste vahelised aktid levinud kui täiskasvanuks saamist tähistavad rituaalid; samuti ka sõprade vahel. Noortele meestele määrati vanemad mehed, kellelt nad pidid õppima. Avaliku iha objektiks oli alati teismeline poiss (14-19aastane). Kreeka sõjaväes oli täiskasvanud meeste vahel tihti kirglikke sõpruseid, mis olid ka seksuaalsed.
- Meestevaheline homoseksuaalsus oli Vana-Roomas aktsepteeritud levinud käitumine. Erinevus oli aktiivsete ja passiivsete meeste vahel. Mehe jaoks oli häbiväärne olla passiivne. Vaid lapsed võivad olla passiivsed. Keiser Nero oli esimene keiser, kes väidetavalt abiellus teise mehega. 342. aastal keelasid esimesed kristlikud keisrid kahe mehe vahelise abielu ja homoseksuaalseid inimesi hakati tuleriidal põletama.
- On vähe infot homoseksuaalsuse kohta keskajal. Osades Euroopa piirkondades võisid noored mehed üsna avatult teiste meestega seksida ja neid armastada. Teistes piirkondades või teatud olukordades kiusas kirik neid mehi ja karistas poomise või tuleriidal põletamisega (inglisekeelne sõna „faggot“, mis on halvustav sõna geimeeste kohta, tuleb teatud puuditüübist, mida inimeste põletamiseks kasutati). Ajavahemikul 1650-1750, kui Euroopas oli kriis, mis järgnes koloniaalajastu esimesele majandusboomile, kiusati paljudes Euroopa riikides homoseksuaalseid inimesi rängalt taga ja sajad inimesed mõisteti süüdi. Neid süüdistati ka kriisi tekkes.
- Paljud moslemid arvavad, et samasoolised suhted on valik. Islamiusu järgi annab jumal igale inimesele ülesande. Geide ja lesbide jaoks on ülesandeks oma seksuaalsest külgetõmbest vabanemine. Õeldakse, et hea moslem ei saa olla homoseksuaalne. Samal ajal on ka arusaam, et moslem ei tohi teisele inimesele hinnangut anda, ainult Allah võib seda teha. Samuti õeldakse, et Allah on täiuslik ja nii on ka kõik, mida ta on loonud. Mõned geidest moslemid ütlevad seepärast „Allah lõi mind sellisena.“ Vahe tuleb sisse ka aktiivsete ja passiivsete meeste osas. Passiivseid mehi nähakse sageli kui naisi, sest nende roll on vastu võtta. Lisaks neile vaadetele on veel palju teisi eksiarvamusi: homoseksuaalsus on haigus, homoseksuaalsed inimesed levitavad AIDSi.
- Kristlikus maailmas on kirik eri riikides eri positsioonidel. Piibel ütleb, et jumal lõi mehed ja naised ja et vaid nemad võivad abielus olles seksuaalselt lävida. Kiriku sõnul tuleb homoseksuaalseid inimesi austada, kuid nad peavad hoiduma suhetest samast soost partneriga. Paavsti sõnul on lastel õigus omavahel abielus emale ja isale. Samuti ütleb ta, et perekonna identiteeti ja missiooni kahandavad erinevad seadused, pidades silmas riike, kus abielu on avatud kõikidele paaridele. Samal ajal aga on osad kirikud teist meelt – Rootsis saavad samasoolised paarid ka kirikus laulata.
- Budistid püüdleval selle poole, et saada vabaks materiaalistest vajadustest. Budistlikus ideaalis puudub seksuaalne iha. Kuigi sensuaalseid naudinguid nähakse valgustuse takistusena, on budism

samal ajal ka tolerantne ja paljud budistid ei ole homoseksuaalsuse suhtes tõrjuvad.

- Toora (juutide pühakiri) ütleb, et meestega seksivad mehi tuleks karistada surmanuhtlusega. Kui mehed seksivad üksteisega, siis see on jäledus ja neid tuleks surmanuhtlusega karistada. Palju aastaid kasutati seda viidet eelkõige anaalseksi kohta, kuid mitte teiste seksuaalsuhete kohta meeste vahel. Talmud ütleb, et naistega seksivad naised ei tohi abielluda. Noored juudi geid, lesbid ja biseksuaalid näevad tihti rohkem võimalusi oma seksuaalse orientatsiooni ja religiooni sidumiseks.

Eri riikides suhtutakse samasoolistesse paaridesse väga erinevalt. Mõnes riigis võivad samast soost partnerid abielluda, lapsendada, aga on ka riike, kus võidakse karistada surmanuhtluse või vangistusega. Rohkem infot eri riikide kohta leiad rahvusvahelise geide ja lesbide õiguste eest seisva organisatsiooni ILGA kodulehelt: <http://ilga.org/>.

5. Lausete lõpetamine

Autor: Gale - Toolkit working with schools 1.0 (2011)

Eesmärk

Mõista paremini, mis arvamus on inimestel LGBT teemadel

Mõista, et igal inimesel on teisi mõtteid LGBT teemadel

Aeg: 30 minutit

Materialid

Tööleht: lõpeta laused

Juhendid

1. Näita töölehte ja palu osalejatel mõned laused lõpetada. Nad võivad valida, millised nad lõpetavad – kui nad pole mõne lause suhtes kindlad, siis nad võivad valida teise lause. Rõhuta, et tegemist ei ole kontrolltööga; eesmärk on saada teada, mida LGBT teemadest arvatakse.
2. Alusta esimese küsimusega ja küsi, kes selle lõpetas. Küsi ka teistelt, mismoodi nad lause lõpetasid ja vastuseid võrreldes jõudke arusaamisele, kas kõik on nõus või ollakse eriarvamusel. Ära suru enda arvamust peale (kuid võid seda väljendada).
3. Arutage veel mõningaid küsimusi, mida mitu osalejat täitis. Lausete puhul, mida lõpetas vaid üks osaleja, küsi teistelt, kuidas nad oleks selle lõpetanud. Arutage lühidalt vastuseid ja tee kokkuvõte. Rõhuta, et igal inimesel on õigus oma arvamisele.
4. Lõpeta harjutus mõttega, et inimestel on LGBT teemadel erinevad arvamused ja et neid on huvitav omavahel jagada ning arutada.

Tööleht: lõpeta laused

Palun lõpeta üks või mitu lauset.

- Kirjelda lühidalt LGBT tähendust. LGBT on...
- Kui mees on meigitud, siis ma arvan...
- Ma oskan (ei oska) LGBT inimesi ära tunda, sest...
- Keegi, kes on LGBT inimesega abielus, on...
- Kui 12-aastane poiss/tüdruk üleb, et ta on gei/lesbi/biseksuaalne/transsooline, siis ma arvan...
- HIV on/ei ole LGBT inimeste põhjustatud haigus, sest
- Kui ma mõtlen kahe omavahel seksiva naise peale, siis ma tunnen...
- Kui keegi arvan, et ma olen LGBT inimene, siis ma tunnen...
- Lesbid ja biseksuaalsed naised kogevad kahest diskrimineerimist, sest...
- Kahe samast soost vanema kasvatatud lapsed on...
- Kui ma mõtlen kahe omavahel seksiva mehe peale, siis ma tunnen...
- Kui keegi ütleb, et geiks olemine on trendikas, siis ma ütlen...
- Kui ma saaks teada, et mu õpetaja on gei/lesbi/biseksuaalne/transsooline, siis ma...
- Kui ma kuulen lauset „See on nii gei“, siis ma mõtlen, et see on...
- Ma arvan, et kiindumus samast soost inimeste vastu on kaasasündinud/põhjustatud millestki muust, sest...
- Mida ma sooviksin LGBT teemade kohta rohkem teada, on...

6. Rõhumise sotsiomeetria

Autor: Susan Diane RN, BA, MA ja GALE BC

Eesmärk

Tutvustada privileegi ja rõhumise tähendust, nende mõju inimestele;
Luuu parem arusaamine inimeste keerukusest meie ühiskonnas;
Tõsta teadlikkust ja luua parem arusaamine võimu ja kontrolli tähendusest;
Luuu parem arusaamine, kuidas ja miks meie kultuur säilitab praeguse olukorra;
Arendada empaatiavõimet

Aeg: 30 - 60 minutit

Materialid

Paljundatud identiteedikaardid;
Paljundatud Rõhumise sotsiomeetria küsimustik;
Üsna suur avar ruum

Juhendid

Jaga igale osalejale kaardid. Palu neil oma kaarte teistele osalejatele mitte näidata. Võibolla tuleb sul mõnd osalejate individuaalselt aidata, kui tal tekib küsimus oma identiteedikaardi kohta.

Palu osalejatel seina äärde rivvi võtta. Alguses on kõik osalejad näoga seina poole. Palu neil, kes saavad oma seksuaalsuse osas olla avatud, ümber pöörata.

Loe ülejäänud küsimused ette. Osalejad, kes saavad küsimustele jaatavalt vastata, astuvad sammu ettepoole. Ülejäänud jäävad paigale. Näoga seina poole olijad liiguvad tahapoole; teised ettepoole.

Pärast kõikide küsimuste ettelugemist, mille tagajärjel on osalejad ruumis eri positsioonidel ja neil on erinev privilegeerituse tase, palu kõigil jääda sinna, kus nad on. Palu igal osalejal lugeda ette oma identiteet ja tuua välja, milline see kogemus tema jaoks oli. Arvesta sellega, et mõne osaleja isiklikud kogemused võivad vallanduda ja siis võib tekkida vajadus lisaküsimuste ja -selgituste järele.

Kui iga osaleja on rääkinud, siis arutage koos, kuidas privileegid toimivad ja kuidas need, kellel on privileegid, võivad kergemini olla edukad, ja kuidas need, kellel privileege pole, meie ühiskonnas tahaplaanile jäävad. Räägi mitmekordsest

rõhumisest, mis tähendab olukorda, kus inimese elus on mitu tegurit, mis võivad teda tagasi hoida (näiteks sugu, seksuaalne orientatsioon, nahavärv). Arutage, mispärast need olukorrad meie ühiskonnas tekivad. Miks teatud inimrühmad on rõhutud? Mis on inimirühma rõhumise eesmärk? Kelle huvisid see teenib? Kas on see õige? Seaduslik? Õiglane? Eetiline? Mida on võimalik selle muutmiseks teha? Kuidas me saame seda teha? Kes vastutab selle eest, mis meie ühiskonnas toimub? Mida me sellest arutelust õppisime?

Rõhumise sotsiomeetria küsimused

Need küsimused esitatakse siis, kui osalejad on saanud oma identeedikaardid (mida nad ei tohi teistele näidata) ja nad seisavad seina ääres, näoga seina poole.

1. Kui sa oled oma seksuaalsuse osas oma lähedastele avatud (st oled enamikus olukordades kapist väljas), siis palun pööra ümber.
2. Kas sa saad oma seksuaalsest orientatsioonist ja/või sooidentiteedist vabalt ja kergelt koolis või tööl rääkida, ilma et peaksid kartma ahistamist või negatiivseid tagajärgi?
3. Kas sa tunned ennast turvaliselt, kui jalutad pimedal ajal üksi tänaval?
4. Kas sa eeldad, et politsei kohtleb sind õiglaselt?
5. Kas sa eeldad, et sind ja sinu keha koheldakse austuse ja väärikusega koolis või tööl, ilma et tunneksid hirmu või ahistamist?
6. Kas sa saad lähedal asuvas väikses poes käia jalgsi kiiresti ja kergesti?
7. Kas sa saad mööduda teismeliste grupist, ilma et kardaksid solvanguid või ahistamist?
8. Kas sa eeldad, et su lapsed saavad käia koolis ilma diskrimineerimise või ahistamise hirmuta?
9. Kas sa saad abielluda?
10. Kas sul on võimalik pensionieas olla majanduslikult heal järjel ja sa saad ka reisida?
11. Kaalutakse sinu edutamist. Kas sa võid tunda ennast kindlalt, et sinu isiklik elu või identiteet ei saa sinu takistuseks?
12. Sa tutvud uute inimestega ja sinult küsitakse, kas sa ole abielus. Kas sa tunned küsimusele ausalt vastates ennast mugavalt?
13. Kas sul on meeldiv koos oma partneriga koolipeole minna?
14. Kas sa eeldad, et sul on võimalik pangast suurt laenu lihtsalt saada?
15. Kas sul oleks lihtne oma partnerit oma perele tutvustada?
16. Kas sa arvad, et sul on head võimalused, kui sind lapse adopteerimiseks küsitleb sotsiaaltöötaja?

17. Kas sa tunnet ennast hästi, kui oma partneril avalikus kohas käest kinni hoiad?
18. Kui sa haigestuksid AIDSi, siis kas osad inimesed ütleksid sulle, et sa olid süütu ohver ja ei väärinud seda haigust?
19. Kas sa saaksid olla religioosne juht oma kogukonnas?
20. Kas sa saad oma usuga seotud tegevusi ja pühasid koolis või tööl vabalt arutada, ilma halvustamise hirmuta?
21. Kas sul on lihtne suhelda inimestega, kellega sa oled just tuttavaks saanud?
22. Kui su partner sureb, kas sind peetaks automaatselt tema lähedaseks?

Indentiteedikaardid

18-aastane, mustanahaline, puudega naine, kasutab ratastooli ja on kristlane	14-aastane tüdruk, adopteeritud, jaapanlane, lesbi	17-aastane, valgenahaline heteroseksuaal, sportlik ja populaarne koolis
16-aastane keskkooliõpilane, lesbi ja kurt; kasutab viipekeelt suhtlemiseks	16-aastane tüdruk, kelle partner on valgenahaline noormees. Ta järgib traditsioonilist loodusrahva spirituaalsust.	16-aastane tüdruk, kes töötab pagaritöökojas, et aidata oma sisserännanud perekonda. Teda on kasvatatud katoliiklaseks. Ta ema räägib väga vähe inglise keelt.
19-aastane valgenahaline heteroseksuaalne naine, kellel on suhe vanema Türgi päritolu mehega.	16-aastane valgenahaline poiss, kes elab koos oma emaga. Emal on probleemid narkootikumidega. Poiss sai hiljuti oma ema meessõbra käest peksta.	16-aastane geipoiss, kes on kapis. Ta käib kohtingutel tüdrukutega ja teeb palju sporti. Hiljuti kohtus ta poisiga, kes talle meeldib.
17-aastane tüdruk, kellel on 1-aastane laps, elab koos vanematega. Ta püüab lõpetada keskkooli.	17-aastane mustanahaline tüdruk, kes elab tänaval. Ta on herooinisõitlane.	19-aastane lesbi, kes tegeleb nõiakunstiga.

15-aastane valgenahaline poiss, kes enamikul päevadel teeb koolist poppi ja veedab aega kaubanduskeskuses. Ta on hakanud narkootikume proovima.	17-aastane valgenahaline lesbi, kes on kahe väikse lapsega kodus ja elatub sotsiaaltoetustest. Ta õpib kaugõppes.	19-aastane taimetoitlasest naine, kes on rokkmuusik. Tal on suhe teise naisega, ise peab ennast biseksuaalseks.
16-aastane heteroseksuaalne hipist poiss, kes suitsetab avalikult kanepit. Ta on koduõppel.	Transsooline, meest naiseks. Tahab koolis kanda kleite ja ennast meikida ning käia tüdrukute toaletis.	Naine, kes huvitub keskkonnast ja kurjustab teistega, kui nad söövad liha jne.
Kapist väljas lesbi. Ta sõbrad püüavad leida toetavat õpetajat, kelle abil alustada koolis homo- ja heteroseksuaalseid õpilasi ühendav toetusgrupp.	17-aastane valgenahaline depressioonis tüdruk, kes kahtleb enda seksuaalsuses ja on üritanud neli korda enesetappu sooritada.	15-aastane valgenahaline tüdruk, kes on vägivaldses suhtes vanema mehega. Ta kardab sellest kellelegi rääkida.
Gooti stiili kandevalgenahaline mees, kellel on suhe mustanahalise naisega. Mehe perekond on hädas kehva majandusliku olukorraga.	Valgenahaline poiss, rulataja. Tal on lähedaste sõprade seltskond, kelle hulgas on nii tüdrukud kui poisid.	Õpiraskustega poiss, kes mõtleb kooli pooleli jätmise peale. Vanemad ei loodagi, et poiss kooli lõpetaks.
17-aastane valgenahaline heteroseksuaalne tüdruk, kelle isa on rikas. Nädalavahetustel peatub ta nende korteris Pariisis.	16-aastane tüdruk. Tema perekond eirab teda ja ta on koolis kaks aastat klassikursust kordama jäänud. Ta on alati ükski ja näib üksildane.	Türgi naine, kellel on suhe valgenahalise mehega. Tema perekond on selle suhte vastu. Ta mõtleb rasedaks jäämise peale.
19-aastane geimees, kellel on tüdruksõber, kuid kes salaja seksib meestega. Tema tüdruksõber arvab, et nad peaksid abielluma.	16-aastane valgenahaline tüdruk, kes eelmisel aastal esimest korda seksis. Ta on just teada saanud, et ta on HIV-positiivne.	17-aastane tüdruk. Ta on andekas korvpallur ja mäng on talle oluline. Jääb tihti trenni hiljaks, sest peab oma õdedevendade järele vaatama.

18-aastane, mustanahaline, puudega naine, kasutab ratastooli ja on kristlane	14-aastane tüdruk, adopteeritud, jaapanlane, lesbi	17-aastane, valgenahaline heteroseksuaal, sportlik ja populaarne koolis
16-aastane keskkooliõpilane, lesbi ja kurt; kasutab viipekeelt suhtlemiseks	16-aastane tüdruk, kelle partner on valgenahaline noormees. Ta järgib traditsioonilist loodusrahva spirituaalsust.	16-aastane tüdruk, kes töötab pagaritöökojas, et aidata oma sisserännanud perekonda. Teda on kasvatatud katoliiklaseks. Ta ema räägib väga vähe inglise keelt.
19-aastane valgenahaline heteroseksuaalne naine, kellel on suhe vanema Türgi päritolu mehega.	16-aastane valgenahaline poiss, kes elab koos oma emaga. Emal on probleemid narkootikumidega. Poiss sai hiljuti oma ema meessõbra käest peksa.	16-aastane geipoiss, kes on kapis. Ta käib kohtingutel tüdrukutega ja teeb palju sporti. Hiljuti kohtus ta poisiga, kes talle meeldib.
17-aastane tüdruk, kellel on 1-aastane laps, elab koos vanematega. Ta püüab lõpetada keskkooli.	17-aastane mustanahaline tüdruk, kes elab tänaval. Ta on heroiniisõltlane.	19-aastane lesbi, kes tegeleb nõiakunstiga.
15-aastane valgenahaline poiss, kes enamikul päevadel teeb koolist poppi ja veedab aega kaubanduskeskuses. Ta on hakanud narkootikumide proovima.	17-aastane valgenahaline lesbi, kes on kahe väikse lapsega kodus ja elatub sotsiaaltoetustest. Ta õpib kaugõppes.	19-aastane taimetoitlasest naine, kes on rokkmuusik. Tal on suhe teise naisega, ise peab ennast biseksuaalseks.
16-aastane heteroseksuaalne hipist poiss, kes suitsetab avalikult kanepit. Ta on koduõppel.	Transsooline, mehest naiseks. Tahab koolis kanda kleite ja ennast meikida ning käia tüdrukute toaletis.	Naine, kes huvitub keskkonnast ja kurjustab teistega, kui nad söövad liha jne.

<p>Kapist väljas lesbi. Ta sõbrad püüavad leida toetavat õpetajat, kelle abil alustada koolis homo- ja heteroseksuaalseid õpilasi ühendav toetusgrupp.</p>	<p>17-aastane valgenahaline depressioonis tüdruk, kes kahtleb enda seksuaalsuses ja on üritanud neli korda enesetappu sooritada.</p>	<p>15-aastane valgenahaline tüdruk, kes on vägivaldses suhtes vanema mehega. Ta kardab sellest kellelegi rääkida.</p>
<p>Gooti stiili kandev valgenahaline mees, kellel on suhe mustanahalise naisega. Mehe perekond on hädas kehva majandusliku olukorraga.</p>	<p>Valgenahaline poiss, rulataja. Tal on lähedaste sõprade seltskond, kelle hulgas on nii tüdrukud kui poisid.</p>	<p>Õpiraskustega poiss, kes mõtleb kooli pooleli jätmise peale. Vanemad ei loodagi, et poiss kooli lõpetaks.</p>
<p>17-aastane valgenahaline heteroseksuaalne tüdruk, kelle isa on rikas. Nädalavahetustel peatub ta nende korteris Pariisis.</p>	<p>16-aastane tüdruk. Tema perekond eirab teda ja ta on koolis kaks aastat klassikursust kordama jäänud. Ta on alati üksik ja näib üksildane.</p>	<p>Türgi naine, kellel on suhe valgenahalise mehega. Tema perekond on selle suhte vastu. Ta mõtleb rasedaks jäämise peale.</p>
<p>19-aastane geimees, kellel on tüdruksõber, kuid kes salaja seksib meestega. Tema tüdruksõber arvab, et nad peaksid abielluma.</p>	<p>16-aastane valgenahaline tüdruk, kes eelmisel aastal esimest korda seksis. Ta on just teada saanud, et ta on HIV-positiivne.</p>	<p>17-aastane tüdruk. Ta on andekas korvpallur ja mäng on talle oluline. Jääb tihti trenni hiljaks, sest peab oma õdedevendade järele vaatama.</p>

7. Õhtusöögil kapist välja

Autor: Õppevahendite komplekt "all different - all equal". Noorte ja spordi direktoraat, Euroopa Nõukogu, 2. trükk. Kohandatud Çavaria (Belgia) poolt

Eesmärk

Analüüsida sõnumeid, mida oleme oma perelt saanud inimeste kohta, kes on erinevad;
Analüüsida nendes sõnumites peituvaid väärtusi;
Olla teadlik perekonna rollist ühiskonna väärtuste edasiandmisel

Aeg: 45 minutit

Materialid

Rollikaardid
Paber ja pliiats jälgijatele

Videoharjutuse jaoks (valikuline)
Videokaamera, arvuti, teler või projektor

Juhendid

Grupp peaks tundma ennast mugavalt ja turvaliselt. Pead veenduma, et kõigil oleks harjutus ajal oma ülesanne. Keegi peab tegelema kaameraga, neli mängijat, neli jälgijat, kellest igaüks jälgib üht inimest. Teised osalejad jälgivad kogu tervikut.

1. Selgita grupele, et see on rollimäng, mille eesmärk on uurida perekonna rolli arvamuste loomisel enamikust erinevate inimeste kohta.

2. Palu neljal vabatahtlikul mängida rolle (soovitavalt mõlemast soost kaks) ja veel neljal vabatahtlikul olla jälgijad. Ülejäänud grupp jälgib rollimängu.

Kui teed selle harjutuse videoharjutusena, siis palu ühel vabatahtlikul rollimängu filmida.

3. Palu igal jälgijal vaadelda üht konkreetset mängijat ja teha märkmeid tema väidete ja argumentide kohta. Samuti palu jälgijatel vaadelda mängijate käitumist, suhtumist, hoiakut, mitteverbaalset kommunikatsiooni.

4. Anna igale mängijale üks rollikaart ja anna neile 3-5 minutit rolliks valmistumiseks.

5. Valmista ette sobiv keskkond: 4 lauda poolringis. Selgita kõigile, et see on elutuba ja et nad näevad nüüd perekonnavestlust. Anna märku rollimänguga alustada, näiteks plaksuta käsi.

6. Pead otsustama, kui kaua rollimänguga jätkata, sõltuvalt selle kulgemisest. 15 minutit on üsna hea pikkus. Anna selgelt märku, millal sa mängu lõpetad.

Kokkuvõte ja tagasiside

Kõigepealt palu mängijatel rääkida, mis tunne neil oli. Seejärel palu jälgijatel ükshaaval lugeda ette väited, mida mängijad teiste veenmiseks kasutasid. Kui teed rollimängu jalgpalli teemal (vt erivariante), siis seosta ka kapist välja tulemisega.

Kui võtsite rollimängu videosse, siis vaadake nüüd osa matejalist läbi ja paluga osalejatel kommenteerida seda, mida nad videos näevad.

Nõuanded läbiviijale

Kui grupp on juba rollimängu meetodiga tuttav, siis ei ole rohkem juhiseid vaja. Kui mitte, siis on oluline rõhutada, et rolli mängimine on näitlemisest erinev.

Rollimängus jääme iseendaks, kuid esitame meile määratud rolli või suhtumist; näitlemise puhul peame tõlgendama tegelast, kes on meie isikust erinev. Seega pole oluline mitte näitlemine, vaid teatud rolli või hoiaku esitamine ja selle hilisem analüüsimine.

Kui sinu arvates on rollid liiga rangelt etteantud või need ei sobi sinu grupi tegelikkusega, siis võid teha enda rollikaardid, mis sisaldavad nelja levinud hoiakut, mida sinu kultuuri peredes võib kõige enam kohata. Kui soovid harjutust muuta ja rohkem rolle kirjutada, võib ka seda teha.

Harjutust saab hõlpsasti kohandada osalejate kultuurilise ja sotsiaalse tegelikkusega.

Edasiarendused

Rollimäng on poisi kohta, kes soovib mängida jalgpalli maailmas, kus seda mängu ei mängita. Selle asemel võite mängida ka päris kapist välja tulemise lugu, kus välja tullakse gei või lesbina. Samuti võib rollimängu teha läbi kaks korda - kõigepealt jalgpallurina, seejärel gei/lesbina.

ROLLIKAARDID (osalejatele kopeerimiseks)

POEG:

Olukord:

Oled otsustanud oma perekonnaga maha istuda ja rääkida neile, et sa tahad mängida jalgpalli. Vastupidiselt sinu tegelikule maailmale on selles kujuteldavas maailmas jalgpalli mängimine häbiasi. See on midagi, mida poisid kunagi ei tee.

Alustad rollimänguga. Teatad oma perele, et hakkad jalgpalli mängima. Püüa oma otsust kaitsta ja selgita, et soovid selgelt astuda vastu eelarvamusele, mis jalgpalli mängimise kohta valitseb.

EMA:

Olukord:

Sinu poeg on otsustanud hakata jalgpalli mängima. Vastupidiselt sinu tegelikule maailmale on selles kujuteldavas maailmas jalgpalli mängimine häbiasi. See on midagi, mida poisid kunagi ei tee. Sa armastad oma poega väga ja ei mõista, kuidas ta võib midagi sellist sulle teha. Sa toetad oma abikaasat kõiges, mida ta ütleb. Sa ei ähvarda oma poega, kuid sul on kurb valu pärast, mida ta sulle põhjustab. Sa mõtled, kui kaua poeg on juba teadnud, et ta tahab jalgpalli mängida. Sa arvad, et ühiskond ei aktsepteeri su poega ja ta peab palju kannatama

VANEM VEND:

Olukord:

Sinu vend on otsustanud hakata jalgpalli mängima. Vastupidiselt sinu tegelikule maailmale on selles kujuteldavas maailmas jalgpalli mängimine häbiasi. See on midagi, mida poisid kunagi ei tee.

Üldiselt on sul ükskõik, kas su vend mängib jalgpalli või mitte. Õigupoolest kaitsed inimeste õigust vabalt valida, kas nad soovivad jalgpalli mängida või mitte. Kui su ema aga ütleb, et ta on mures, sest ühiskond ei aktsepteeri su venda, väljendad samuti oma murelikkust ja soovid oma venda kaitsta.

ISA:

Olukord:

Su poeg on otsustanud hakata jalgpalli mängima. Vastupidiselt sinu tegelikule maailmale on selles kujuteldavas maailmas jalgpalli mängimine häbiasi. See on midagi, mida poisid kunagi ei tee.

Kodus oled sina autoriteet ja sa ei kiida heaks mõtet, et su poeg soovib jalgpalli mängida. Sa lähtud oma otsustes ühiskonnas levinud moraalnormidest ja hoolid sellest, mida inimesed mõtleavad ja räägivad. Sa ei pea ennast kitsarinaliseks inimeseks, kuid poja jalgpallihuvi on midagi muud. Mõtle range ise peale ja kõnele nii, nagu selline isa seda teeks.

Küsimused grupiarutelu jaoks:

2. Mis tunne oli mängijatel pärast rollimängu?
3. Kas poeg võib jalgpalli mängima hakata?
4. Milliseid väiteid ja argumente isa/ema/vend/poeg kasutasid?
5. Mida võib öelda nende hoiakute ja mitteverbaalse kommunikatsiooni kohta?
6. Mida teised jälgijad märkasid?
7. Kas oli raske oma rolli sisse elada?
8. Kui raske oli pojal öelda, et ta tahab jalgpalli mängida?
9. Kas sa oskad ette kujutada, mis tunne võib olla päriselt öelda oma vanematele, et oled gei või lesbi?

VOICE OUT!

1. Rühmakokkulepe	Tase 1
2. Minu lugu	Tase 1
3. Neli nurka	Tase 2
4. Otsustamine	Tase 2
5. Seoste loomine	Tase 3
6. Tee end kuuldavaks	Tase 3
7. Voice Out! Kampaania	Tase 3

1. Rühmakokkulepe

Autor: www.advocatedforyouth.org/publications/safespace

Eesmärk

Kokku leppida käitumisnormid nii, et iga osaleja tunneks end turvaliselt ning saaks usaldada teisi grupis osalejaid

Aeg: 30 minutit

Materialid

Suur paber, tindipliiatsid, soovitude ja karp kommentaaride jaoks

Juhendid

Selgita osalejatele, et kuna nad hakkavad arutlema tundlikel teemadel peab rühm kokku leppima mõningates põhireeglites. Palu rühmal sõnastada mõned endapoolsed põhireglid. Need reeglid peaksid olema sellised, mida kõik järgivad. Kirjuta need reeglid pabertahvile. Vajadusel palu rühmalt selgitusi nii et kõik rühmas oseljad mõistaksid reegleid üheselt. Soovita omalt poolt reegleid (vaata tekti allpool), kui rühmaliikmed pole neid omalt poolt välja pakkunud.

Hoia reeglitega paber nähtaval kui teete tegevusi, mis on seotud turvalisusega. Juhul kui keegi rikub põhireegleid, siis viita neile. Lõpuks hakkavad ka rühmas osalejad üksteist reeglite alusel korrale kutsuma.

Soovitavad põhireglid

Austus — Ära sega inimest, kes parasjagu räägib.

Konfidentsiaalsus — See, mis me rühmas räägime jääb rühma teada.

Avatus — Me oleme nii avatud ja ausad kui võimalik ilma teiste (perekond, naabrid, sõbrad jne) isiklikku ellu sekkumiseta. Lubatud on arutleda erinevate olukordade üle nii, et me ei kasuta teiste nimesid või sõnu, mille järgi saab isikut identifitseerida. Näiteks ei ole lubatud öelda “minu vanem vend”, selle asemel tuleks kasutada “ma tean kedagi kes...”.

Õigus vastamisest loobuda — Sul on alati õigus vastamisest loobuda.

Hinnangutevaba lähenemine — Me võime olla eriarvamusel teise inimesega ilma, et me seda teist inimest hukka mõistaksime.

Oma arvamuse hoidmine — Ütleme oma arvamust mina-vormis ning proovime mitte kasutada sina-vormi. Näiteks võime me öelda: “Ma arvan, et headus on oluline” ning mitte “Sa oled lihtsalt õel”.

Tundlikkus mitmekesisuse suhtes — Peame meeles, et meie rühmas oseljad võivad erineda nii oma kultuurilise tausta, seksuaalse orientatsiooni ja/või soolise identiteedi või soolise eneseväljenduse poolest. Seetõttu oleme hoolsad mitte tegemas hoolimatuid märkuseid.

Anonüümus — Igasuguste küsimuste küsimiseks on lubatud kasutada soovitude karpi.

Aktsepteerimine — Pole midagi hirmsat, kui tunned end ebamugavalt. Täiskasvanud tunnevad end samuti sagely ebamugavalt kui peavad rääkima tundlikel ja isikikel teemadel.

Naudi tegevust — Oluline on, et naudiksid rühmatööd. Turvalise õhkkonna loomine tähendab kogukonna tunnet ja olla üksteise suhtes toetav

2. Minu lugu

Autor: Dan Smith:

<http://studentorgs.umich.edu/downloads/handouts/icebreakers.pdf>

Eesmärgid

Lua avatud keskkond

Oma ideede eest seismine, teiste veenmine

Hea sissejuhatus Voice OUT!
tegevustesse

Aeg: 30 minutit

Materialid

Puuduvad

Juhendid

Saada kolm osalejat ruumist välja. Need kolm inimest peavad kokku leppima loos, mis ühega neist on juhtunud. See, kellega lugu on juhtunud peab põhjalikult selgitama teisele kahele terve loo.

Kui kõik kolm teavad juhtunud lugu lähevad nad tagasi ruumi, teiste ette. Järgemööda tõusevad nad püsti ja räägivad sama loo nii nagu see oleks juhtunud nendega. Ülejäänud rühm peab arvama, kellega lugu tegelikult juhtus. Nad võivad küsitleda eesrääkijaid. Seejärel ülejäänud rühm hääletab selle üle, kellega lugu tegelikult juhtus.

Nõuanded

- Vali kolm inimest, kes on head rääkijad ning kellel on jutusoont.
- Ütle jutustajatele, et nad valiksid naljaka look us on palju detaile.
- Jutustajatelt küsitakse kindlasti küsimusi millele nad vastest ei tea (nt “mis oli juhtunud loos olnud õpetaja nimi?”). Need kaks kes valetavad peaksid kiirelt ja usutavalt mõtlema vastused välja.
- Ütle jutustajatele, et nad võivad öelda kõike, mis teeb loo usutavamaks.

Küsimused tegevuse lõpetamisel:

- Kas oli keeruline välja selgitada inimene, kes rääkis tõde?
- Mis tüüpi küsimusi te küsisite et selgitada välja kes valetab või räägib tõtt?
- Kas panite tähele mõningaid füüsilisi märke (mitteverbaalseid, närviline käitumine jms) mis panid teid kahtlema jutustaja aususes?

- Kas te arvasite või teadsite kes räägib tõtt? Miks te arvasite, et just see inimene räägib tõtt?
- Kas oli keeruline olla valejutu rääkijana vastata küsimustele? Mi soli kõige keerulisem?
- Kas oli keeruline jutustada terve lugu nii lühikese ajaga? Kas kaks valejutu rääkijat küsisid eelnevalt rohkem detaile loo kohta?

3. Neli nurka

Autor: www.advocatesforyouth.org/publications/safespace.

Kohandatud çavaria poolt NISO projektiks

Eesmärgid

Julgustada noori oma isiklikest hoiakutest ja väärtustest aru saama ning julgustada neid teisi kuulama ning teiste arvamusi mõistma
Õpetada osalejaid sõnastama arvamusi nii, et see oleks teiste suhtes austav.

Aeg: 30-60 minutit

Materialid

Väidete leht
Kolm märki (Nõus; Ebakindel; Ei ole nõus)

Juhend

Alguseks

Väärtuste õpetus sisaldab endas nelja olulist sammu, mis aitavad noortel: a) oma väärtusi määratleda; (b) oma väärtustest rääkida; (c) käituda viisil, mis vastavad nende väärtushinnangutele; (d) austada teiste inimeste väärtusi. Väärtusõpetus võib olla tundlik teema. Kui noored räägivad oma väärtushinnangutest ja saavad teada teiste omadest võivad nad tunda end veidi ebamugavalt ning otsida juhendaja toetust.

Selle sessiooni tegevused annavad võimaluse noortele oma väärtuseid identifitseerida ning jagada neid oma eakaaslastega. See on väga oluline tegevus. Seetõttu varu selle tegevuse jaoks piisavalt aega nii et osalejad saaksid läbi analüüsida mida nad teada said.

Enne alustamist tuleta meelde rühma põhireeglid.

Tee kolm märki. Ühele on kirjutatud "NÕUS", teisele on kirjutatud "EBAKINDEL" ja kolmandale on kirjutatud "EI OLE NÕUS". Pane märgid üles ruumi erinevatesse osadesse.

Tegevuse käik

See tegevus ei paku osalejatele mitte ainult võimalust arutleda oma individuaalsete väärtuste üle vaid ka arutleda erinevate väärtuste kasu üle.

Selgita rühmale, et antud tegevuses palutakse neil väljendada oma arvamusi erinevate väärtuste kohta. Näita noortele kuhu oled paigutanud erinevad märgid. Selgita, et loed neile ette erinevaid väiteid. Lase noortel mõelda kuidas nad suhtuvad igasse konkreetsesse väitesse. Seejärel palu igal osalejal minna ruumi nurka, mis sobitub kõige paremini tema väärtushinnanguga.

Ütle noortele, et palud vabatahtlikke kirjeldama kuidas nad end tundsid kui väiteid ette loeti. Rõhuta, et siin harjutuses ei ole õigeid ega valesid vastuseid, on vaid arvamused. Igaühel on õigus avaldada oma arvamust ja kedagi ei saa hukka mõista seetõttu, et tal on teistsugused väärtused. Tuleta ka meelde, et noortel on lubatud vastamisest loobuda, kui nad seda teha ei soovi. Ütle ka noortele, et neil on õigus muuta oma arvamust iga hetk ning seega muuta ka oma asukohta ruumis. Lõpuks palu kõigil oma kohtadele tagasi minna ning lõpeta ülesanne järgnevate küsimustega.

Arutelu küsimused:

1. Mida sa enda kohta õppisid? Mida said teada teiste kohta?
2. Oli su jaoks raske väljendada teise inimese väärtuste suhtes mittenoostumist? Kui jah, siis miks?
3. Kas tundsid end mingil hetkel ebaturvaliselt või ebamugavalt? Mis aitas sind seista oma väärtuste juures
4. Kas oli kordi kui sa tundsid, et ei saa seista oma väärtuste eest? Miks see nii oli?
5. Mis sinu hinnangul aitaks inimesi neil kordadel kui nad tunnevad, et nad ei saa seista väärtuste eest millesse usuvad?

Nõuanded

Pööra eraldi tähelepanu olukordadele kui noor seisab ebapopulaarse või vähemusi kaitsva väite eest. Toeta noort inimest ebapopulaarse valiku tegemisel seistes tema lähedale ning kiites teda julguse eest. Tee seda aga nii, et sa ei annaks mõista oma seisukohta antud küsimuses. Tuleta uuesti meelde rühmakokkuleppes kajastuvaid põhiväärtusi. Näiteks:

- Iga inimene on väärtuslik
- Diskrimineerimine on vale.
- Kedagi ei tohi sundida tegema ega ütleva midagi mida nad ei taha teha.
- Ausus on oluline
- Vaata, et rühmatöös ei oleks pidevalt vaid üks rääkija

Juhul kui ükski osaleja ei toeta positsiooni, mis sisaldab endas põhiväärtust, tee seda ise. Näiteks, kui kogu rühm ei nõustu väitega "igaühel, sõltumata rassist, rahvusest, soost, seksuaalsest orientatsioonist või mõnest muust tunnusest, peaks

olema võrdsed õigused”, juhi tähelepanu peamistele inimõiguste põhimõtetele (nt igaühel on õigus tunda end turvaliselt ja õigus sõnavabadusele).

Rühmajuhina jää neutraalseks. Kui vajalik, siis väljenda ka oma isiklike väärtuseid, kuid rõhuta osalejatele, et need on sinu isiklikud väärtused ning mitte kõigi väärtused. Tuleta osalejatele meelde, et väärtused kui sellised on sageli ühised, kuid viis kuidas need väljenduvad on individuaalsed ning sõltuvad inimese maailmapildist (nt ühine väärtus on “igaühel on õigus olla armastatud”, kuid sõltuvalt inimese maailmapildist võib see väljenduda erinevalt).

Kui harjutus “läheb käest ära” tuleta osalejatele meelde harjutuse eesmärgi. Harjutuse eesmärgiks on õppida tundma iseenda väärtushinnanguid ning mõista arvamusi, mis on erinevad. Ülesande eesmärgiks ei ole rühma jagada või veenda teisi oma arvamuse õigsuses.

Väited

Alljärgnevalt on toodud välja erinevad väited, mida võib antud ülesandes kasutada. Kui sul on vaid üks tund, siis vali kuus kuni seitse väidet, mida pead rühmavestluse seisukohalt kõige olulisemaks.

Mind häirib kui poiss käitub nagu tüdruk
Poisid, kellele meeldib ballett on imelikud
Mind häirib kui tüdruk käitub nagu poiss
Kui naine saab lapse, siis peaks ta koduseks jääma
Selleks, et saavutada oma eesmärgi ei tohiks mees sõltuda teistest
On normaalne, et tüdrukud pööravad oma välimusele rohkem tähelepanu kui poisid
Tõeline mees võitleb vastu kui vaja
On olemas elukutseid mida vaid mehed suudavad teha korralikult
Poisid on intelligentsemad kui tüdrukud
Tüdrukud on intelligentsemad kui poisid
Tüdrukutel on väiksem vajadus olla aktiivne kui poistel
Ropendavad tüdrukud ei ole normaalsed
Meestele meeldivad ohtlikud situatsioonid
Vaid saledad tüdrukud on poiste jaoks atraktiivsed
Tüdruk kel on olnud palju poiss-sõpru ei saa olla mu sõber
Naine kes on rekkajuht ei saa olla naiselik
On tavaline, et rüdrukud kasutavad oma välimust selleks, et panna poisid midagi enda jaoks tegema
Poisid mõtleavad vaid seksist
Poiss, kes loeb palju ja armastab kunsti ning kellele ei meeldi jalgpall on imelik
Homoseksuaalsus on sotsiaalselt aktsepteeritud
Transsoolisus on sotsiaalselt aktsepteeritud
Biseksuaalsus on sotsiaalselt aktsepteeritud
Kahel mehel või kahel naisel peaks olema õigus abielluda
Geid ja lesbid, kes väidavad, et neid diskrimineeritakse liialdavad

Geid ja lesbid esindavad tugevat poliitilist lobby
Lesbipaar võivad olla head lapsevanemad
Kaks meest (geipaar) võivad olla head lapsevanemad
Tõsiasi, et on olemas gei/lesbi diskoteegid on vastuolus nende integreerimisega sotsiaalsel tasandil
Geipaaridel peaks olema õigus lapsi adopteerida
Lesbipaaril peaks olema õigus lapsi adopteerida
Enamus heteroseksuaalidel on eelarvamused homode suhtes
On oluline et geid ja lesbid seisavad oma õiguste eest
LGBT aktivistidel peaks olema võimalik esineda TVs
LGBT aktivistidel peaks olema õigus korraldada rahumeelseid üritusi oma piirkonnas
Geimeestel ja lesbidel peab olema õigus elada oma elusid nii nagu nad seda soovivad
Biseksuaalsetel inimestel peab olema õigus elada oma elu nii nagu nad seda soovivad
Transsoolistel inimestel peab olema õigus elada nii nagu nad seda soovivad

4.Otsustamine

Autor: Luca Casadio, Gay Center Italy, Kohandatud çavaria poolt

Eesmärk

Luaa sidus ja otsuseid vastu võtta suutev rühm
Õpilane saab aru kuidas ta otsuse vastu võtab

Aeg: 60 minutit

Materialid

Koopiad juhendist
Pliiatsid ja paberid

Juhendid

Tegu on simulatsioonimänguga.

Osavõtjad peavad moodustama ringi ning juhendaja annab igale ringis osalejale tegevusjuhendi. Tegevuse juhendaja palub igal osajal kujutleda järgnevat situatsiooni.

Sa karilejooksnud laeval. Kuna laeval olev raadiosaatja on katki ei saa sa saata SOS signaali. Sa pead laevalt lahkuma nii kiirelt kui võimalik. Läheduses on tundmatu saar. Kuna päästepaat on väike suudab see vaid kanda rühmas olevaid inimesi. Arvestades aga, et maale mines tekivad ellujäämisprobleemid võib rühm kaasa võtta vaid **ühe** järgnevatest asjadest:

- Kohver, kus on sees tekid;
- Arstirohtude karp;
- Kast alkoholiga;
- Kast relvadega;
- Kast toiduasjadega;
- Pääsetvestid;
- Väike matkaköök;
- Rühma maskotiks olev koer;
- Katkine raadiosaatja (lotuses seda parandada);
- Tööriistakarp.

Osalejad peavad esialgu ülesande iseseisvalt tegema (teistele oma eelistust avaldamata). Järgnevalt peavad nad otsuse vastu võtma grupisisesele. Oluline on

aga, et nad peavad otsuse vastu võtma nii, et kõik sellega nõus oleksid. Ainult siis, kui kõik on veendunud valiku õigsuses, on ülesanne läbi.

Juhendaja peab rühma jälgima ning mõistma kuidas simulatsiooni esitatakse, kuidas võetakse vastu otsus ning ülesande lõppedes kirjeldama rühmale kuidas ühisotsusele jõuti.

!! Oluline: antud ülesandes ei ole õigeid ega valesid vastuseid!!

KÜSIMUSED:

- Kas sinu jaoks oli raske öelda teisele millise valiku tegid sina? Miks?
- Kuidas sa tundsid end kui kuulsid, et keegi teine on sinuga sama valiku teinud?
- Kas rühmas oli kedagi, kes valis eseme mida keegi teine ei valinud? Kuidas sa tundsid end kui kuulsid seda?
- Kuidas te hakkasite vaidlema? Kas keegi võttis juhipositsiooni? Miks sina ei võtnud juhipositsiooni?
- Kas oli kerge jõuda kokkuleppeni? Mis tegi selle keeruliseks?
- Millise eseme teie rühm valis ja miks? Kui mitu osalejat valis selle eseme juba alguses? Miks teised oma meelt muutsid?
- Kuidas sulle tundub, kas kõik panustasid otsuse tegemisse?

5. Seoste loomine

Autor: *“Compass, A manual on human rights education with young people”*

Eesmärk

Arendada arusaama õiguste ja kohustuste vahelisest seostest
Osaleja mõistab demokraatias esinevaid kompleksseid suhteid
Edendada koostööd ja kodanikuvastutust

Aeg: 60 minutit

Materialid

Suur paberileht (A3) või pabertahvli paber igale grupile
2 erivärvilist markerit (nt roheline ja punane) iga rühma jaoks
Lõngakera või niidirull (eelistatavalt roheline). Lõika umbes 24 pooleteisemeetrist juppi lõnga.
Kleeplint (iga rühma jaoks)
Käärid
Mängu juhised

Juhendid

1. Selgita osalejatele, et tegevuse eesmärgiks on joonistada kaart, kus kajastuvad (ideaalse) demokraatias esinevad nelja sektori omavahelised seosed
2. Jaga osalejad nelja sama suurusega rühma. Osalejad esindavad demokraatia nelja osapoolt: valitsus, MTÜd, meedia ja kodanikkond.
3. Anna igale rühmale suur paberileht ja markerid. Palu neil teha 10 minutiline ajurünnak teemal mis rolli mängib nende osapool demokraatlikus ühiskonnas (s.o millised on antud osapoole peamised funktsioonid). Iga rühm peaks kirjutama paberile punase markeriga viis kõige olulisemat funktsiooni.
4. Seejärel esitlevad erinevad osapooled oma kirjutatut. Lase rühmadel omavahel arutleda ning uuri, kas kõik nõustuvad nelja osapoole peamiste funktsioonidega. Luba rühmadel oma kirjutatut parandada/täiendada kui nad seda soovivad.
5. Nüüd eralda rühmad uuesti ning palu neil teha ajurünnak, kus rühm arutleb mida nad vajavad teistelt osapooltelt et oma funktsioone täita (ootused teistele

osapooltele). Lase rühmadel need kirja panna kasutades rohelist markerit. Anna ülesande täitmiseks 15 minutit.

6. Kui aeg on peaaegu läbi palu igal rühmal välja valida kuus kõige olulisemat ootust ning anna igale rühmale kleiplint ning lõngajupid.

7. Jaga laiali mängujuhised, vaadake need üheskoos läbi nii et kõik saaksid aru mida nad edasi tegema peavad. Lase igal rühmal tuua oma paber ruumi keskele ning pane need põrandale nii et need oleksid maksimum 1 meetri kaugusel üksteisest (tekib ruut, vaata skeemi). Iga rühm peab minema oma “nurga” juurde.

8. Nüüd algavad läbirääkimised. Iga läbirääkimise pikkus on maksimaalselt 10 minutit. Tuleta osalejatele meelde, et kui on kokku lepitud ühes ootuses tuleb üks lõngajupp ühendada kahe vastava paberi vahel. Need lõngajupid tähistavad kokkulepet ja vastutust.

9. Tegevuse lõpuks peaksid neli osapoolt olema omavahel lõngajuppide kaudu ühendatud keerulise võrgustikuga. Edasi tuleb arutelu ja hindamine.

Arutelu ja hindamine

Palu osalejatel vaadata omaloodud võrgustikku ning reflekteerida tehtu üle.

- Kas oli keeruline mõelda välja valitsuse, MTÜde, meedia ja kodanikkonna funktsioone demokraatlikus ühiskonnas?
- Kas rühmades esines erimeelsusi?
- Milliseid teiste osapoolte ootuseid ei võetud vastu? Miks see nii oli?
- Kas esines vastutusalasid, mis iga osapool võttis omaks, kuid millele nad enne ei mõelnud? Kuidas nad suhtuvad sellesse peale ülesannet?
- Kas ülesanne õpetas midagi uut demokraatia toimimise kohta? Kas oli mingeid üllatusi?

Nõuanded juhendajale

Juhendi neljandas osas (pärast seda kui rühmad on kokkuleppinud oma funktsioonides) ära lase neil liiga pikalt arutleda kogu rühmaga.

Kui rühmad panevad kirja oma ootused teistele osapooltele (viies samm), ütle neile, et nad ei tohi olla väga ebarealistlikud. Need ootused peavad olema vastuvõetavad.

Kui rühmad alustavad läbirääkimisi (samm 8) tee neile selgeks, et tegu ei ole võistlusega ja see osa ülesandest ei tohiks võtta liiga palju aega. Rõhuta osalejatele, et nad peaksid nägema koostööd. Eesmärgiks on luua ühiskond, kus kõik osapooled töötavad ühiste eesmärkide nimel võrdväärselt.

Variatsioonid

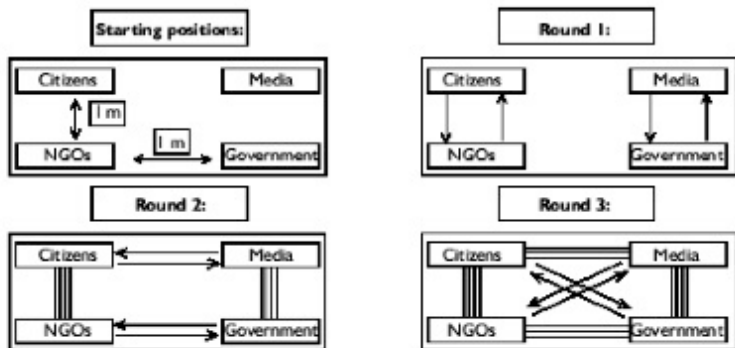
Antud ülesannet võib teha rohkem või vähem keerulisemaks. Keerulisema versiooni korral lisa veel osapooli (nt ettevõtjad, vähemused vms). Võid ka kasutada erinevaid rühmade nimetusi (nt kodanikkonna asemel panna “noored”, valitsuse asemel “kool” vms)

Samuti saab seda ülesannet lihtsustada kasutades vähem osapooli. Näiteks võib olla ainult "kodanikud" ja "valitsus". See versioon on parem väikese rühma korral.

Võid proovida teha ülesannet ka ilma paberiteta. Läbirääkimisprotsessis võiks sel juhul ühendada omavahel inimesed (lõngajuppidega). Kui igaüks jääb hoidma lõngajuppe, siis mängu lõpuks on ühiskond omavahel ühendatud lõngajuppide kaudu.

Rules of Play

1. The aim of the exercise is for each "actor" to get their demands accepted by each of the other "actors".
2. The negotiations are made between pairs of "actors" in three rounds as follows:
 - Round 1: citizens and NGOs negotiate, and the media and the government negotiate.
 - Round 2: citizens and the media negotiate, and NGOs and the government negotiate.
 - Round 3: citizens and the government negotiate, and the media and NGOs negotiate.
3. Pairs decide themselves who is to start and they take it in turns to make demands of each other.
4. When making a demand, people should state the demand clearly and concisely. They should also explain what it involves and why they are making this particular demand, that is, why it is important to enable them to fulfil their own functions.
5. When deciding whether or not to accept a demand, people should decide whether what is being asked is fair, and whether they would be able to carry it out.
6. If the second group rejects the demand, the piece of wool is put aside. If they accept it, then one strand of wool is taped to the charts to represent the link that has been established between the two groups. The "accepting group" should make a brief note on their chart to remind them what the demand was.
7. Repeat the process, until all demands have been discussed.
8. Repeat the process in each round until there are connections between the four actors.

6. Tee end kuuldavaks

Autor: www.poweronalaska.org ; www.advocateforyouth/publications/safespace

Eesmärk

Õppida vahet tegema osavõtval, agressiivsel ja passiivsel kommunikatsioonil.

Õppida valima sobivaimat kommunikatsioonistiili kui seistakse silmitsi homfoobia või transfoobiaga.

Aeg: 45 minutit

Materialid

Pabertahvel ja markerid; paber, pastapliiatsid ja pliiatsid

Juhendid

Alustuseks

Osavõttev kommunikatsioon ei tähenda pealetükkivust. Pigem on tegu enese selgelt ja ratsionaalselt väljendamisega, otsuste tegemisega, millega oled ise rahul. Osavõtmine ei tähenda maailma muutmist, see tähendab pigem seda kuidas ise maailmaga toime tulete. Enamus meie käitumisest on õpitud, seega on alati võimalus õpitust loobuda või ümber õppida kui vaja.

Selleks, et olla osavõtavam on oluline määratleda need olukorrad kus soovid käituda osavõtavamalt. Alles siis saad hakata muutuma. See on valiku küsimus. Osavõtlik olemine võib sul aidata enda elu paremini kontrollida ja aidata võtta vastu otsuseid. See annab sulle enesekindlust ning laseb sul selgemalt näha oma võimalusi. Osavõtt antud kontekstis tähendab eneseväljendamist selgelt, ausalt ja otsekoheselt. Võib tunduda iseenesestmõisteavana, kuid paljud probleemid, mis meil elus on tulenevad sellest, et inimesed ei ütle mida nad soovivad öelda või ptelevad seda "läbi lilledle".

Alljärgnevalt mõningad õigused, mida tuleks meeles pidada:

- Mul on õigus, et mind koheldakse austusega ja võrdväärse inimesena
- Mul on õigus väljendada oma tundeid
- Mul on õigs väljendada oma arvamust ja väärtuseid
- Mul on õigus teha vigu
- Mul on õigus küsida mida soovin
- Mul on õigus öelda "jah" või "ei" iseendale ja teistele

- Mul on õigus muuta oma meelt
- Mul on õigus öelda “ma ei saa aru” ning küsida lisainformatsiooni.

Juhendades noori olemaks osa võtvad peavad juhendajad õpetama neid samuti hindama erinevaid olukordi ning arvesse võtma isiklikku turvalisust. Mõningates olukordades võib osa võttev olemine olla ohtlik. Näiteks kui kellelgi on relv, keegi on alkoholi juures või narkouimas.

Hoiakud osavõtva kommunikatsiooni suhtes võivad olla väga erinevad rühma siseselt ning sõltuda noorte kultuurilisest taustast. Mõned noored võivad tulla perekonnast, kus neid on õpetatud, et ei ole sobilik enese eest seista ja/või keeldumine (eriti vanemate inimeste käskudest) ei ole aktsepteeritav. Tuleb meeles pidada, et kuigi te ei soovi julgustada noori suhtlema nii et sel oleks ebameeldivad tagajärjed oma perekonnaringis ja kultuurilises kontekstis, peavad noored siiski õppima “ei” ütlemata. Näiteks peavad noored olema valmis keelduma kui neid sunnitakse tegema midagi mida nad ei soovi oma kaaslaste poolt (juua alkoholi, seksuaalvahekorras olema, vms).

Osa võttev, agressiivne ja passiivne kommunikatsioon sõltuvad paljuski kultuurilisest ja regionaalsest kontekstist. Enne kui alustad ülesannet kirjuta osavõtva, agressiivse ja passiivse kommunikatsiooni definitsioonid tahvlile.

- Passiivne kommunikatsioon: oma tunnete, mõtete ja veendumuste mitte väljendamine
- Agressiivne kommunikatsioon: ähvardaval, sarkastilisel või alandaval viisil teistega suhtlemine.
- Osavõttev kommunikatsioon: oma tunnetest ja mõtetest ausalt ja austavalt rääkimine nii, et see ei pane teist inimest tundma ebaturvaliselt, ei riiva ta väärikust või heaolu

Kirjuta järgnevad viis küsimust paberilehtedele, et neid saaks väiksemates rühmades kasutada (Samm 5)

o Kuidas Kai end tunneks kui sa vastasid nii nagu ütlesid?

o Kuidas teised noored tunneksid kui Kai vastaks nii nagu sa ütlesid?

o Mis võiks olla halvim tulemus?

o Milline võiks olla parim tulemus?

o Mis veel oleks Kai teha saanud?

Töö käik

1. Selgita rühmale, et tänane ülesanne on seotud kommunikatsiooni ja tegevustega olukorras kui inimesed on diskrimineerimise või ahistamise tunnistajaks. Inimesed reageerivad sel juhul tavaliselt ühel kolmest viisist – passiivselt, osa võtvalt (sekkuvalt), või agressiivselt. Palu rühmatöös osalejatel defineerida nimetatud kommunikatsiooni stiilid ning ära neile oma definitsioone veel näita.

2. Ütle osalejatele, et loed neile ette olukorra ja palud neil mõelda sellele kuidas nemad oleksid käitunud (reageerinud) kui see juhtum oleks juhtunud nendega.

3. Loe ette järgnev lugu:

Kai on koolis uus õpilane, olles seal õppinud vaid mõni kuu. Selle ajaga on Kai saanud sõbraks nii mõnegagi. Parimaks sõbraks on tal saanud tüdruk nimega Tamara. Tamara õde tõi täna Tamara teiste ees "kapist välja". Tamara õde, kes käib Tamarast ja Kaist üks aasta vanemas klassis ütles täna koolis kõigile, et Tamara on lesbi. Tamara on endast väga väljas. Kooliõpilased narrivad teda koridoris. Ta pöördub toe saamiseks oma hea sõbranna Kai poole. Ta ütleb Kaile, et peab teada saama kas ta ikka veel meeldib Kaile ja kas Kai on edasi ta sõbranna. Koolikaaslased piiravad Kai ja Tamara sisse ning käsivad Kail Tamarast eemale hoida. Nad kutsuvad Tamarat "lesbariks".

4. Palu igal osalejal kirjutada omaette mõned laused mida nende arvates Kai peaks tegema sellises olukorras. Ülesande tegemiseks anna umbes 3 minutit. Seejärel palu osalejatel moodustada kolm rühma vastavalt järgnevale kriteeriumitele:

Rühm 1: Kõik need, kes kirjutasi, et Kai ei peaks tegema midagi, olema passiivne.

Rühm 2: Kõik kes kirjutasi midagi, kus tuleb välja, et Kai peaks reageerima agressiivselt (näiteks ümbritsevate noorte peale karjuma vms)

Rühm 3: Kõik need, kes kirjutasi midagi, mis viitab, et Kai peaks reageerima osavõttlikult (näiteks rääkima rahulikult toonil, väljendama oma toetust Tamara suhtes jne)

5. Kui kolm rühma on moodustunud näita tahvil küsimusi ja tuleta noortele meelde ülesande juhendit. Palu rühmadel arutleda vastuste üle. Kui juhtub, et vaid üks osaleja jääb ühte gruppi mine temaga ise arutlema

6. Anna aruteluks aega 10 minutit. Nüüd palu kõigil tagasi tulla ühte rühma. Palu rühmade esindajatel tutvustada rühma vastuseid küsimustele. Pane tahvile kirja peamised vastused erinevate pealkirjade alla: osavõttev, passiivne, agressiivne.

Pea meeles: Kui rühm ei ole välja toonud järgmiseid asjaolusid oma vastustes, siis abista neid laste neil lisada järgnevast valikust:

Passiivne kommunikatsioon: Passiivne kommunikatsioon tähendab, et oma mõtteid ja tundeid ei väljendata või väljendatakse neid nii vaikselt (nõrgalt) et neid pole kuulda. Kui Kai käitub passiivselt (näiteks lihtsalt seistes ja mitte midagi öeldes), siis ilmselt tunneb ka Kai end vihasena, kuid ei väljenda seda. Tavaliselt ei ole passiivne kommunikatsioon sinu huvides kuna laseb teistel sinu ja teise õigusi rikkuda. Samas aga on olukordi, kus passiivne kommunikatsioon on õige valik (näiteks kui inimesel on relv või ta on narkojoobes). On oluline hinnata olukorda ning siis valida õige kommunikatsioonistiil.

Agressiivne kommunikatsioon: Agressiivne kommunikatsioon tähendab, et oma tundeid väljendatakse ähvardavalt, sarkastiliselt või teisi alandavalt. Kui Kai hakkab teisi vastu mõnitama või ähvardab neid, siis ilmselt ei vii see soovitud tulemuseni (mõistmine Tamara suhtes) ning see võib viia vägivalalani. Agressiivne kommunikatsioon pole tavaliselt sinu huvides kuna võib viia tõsiste tagajärgedeni, sh vägivalalani.

Osavõttev kommunikatsioon: Osavõttev kommunikatsioon tähendab, et sa ütled mida sa soovid ja mida tunned ausalt ning teisi austaval viisil. Kui Kai lihtsalt ütleb: “Tamara on minu sõber. Ta on täpselt sama inimene kui enne seda kui saime teada, et ta lesbi on. Ta on meie sõprust ja toetust väärt kuna ta on tõeline sõber ja hea inimene. Inimeste vihkamine nende seksuaalse orientatsiooni tõttu on jabur kuna see pole valik, samamoodi nagu meie silmade värv ega vanemad pole meie valik. Ärge paluge mul oma sõbrannale selga pöörata”, siis on see austav kõigi suhtes. See on faktide kinnitamine. Kai saaks olla sel juhul uhke, et on käitunud õigesti. Ka teised noored võivad sel juhul oma käitumist muuta. Kuid isegi juhul, kui seda ei juhtu, siis on Kai öelnud välja, mis on õiglane ning võib tunda end kindlalt.

7. Loe lugu uuesti ette ning nüüd lisa allpoololevad laused. Tee ülesanne uuesti. Kas osalejad vastasid seekord teisiti?

Kai ei tea mida teha kuna Kai on pärit Aasiast, kultuurist, kus homoseksuaalsus ei ole aktsepteeritav ning seda peetakse ebaloomulikuks. Mida peaks Kai tegema?

Arutelu küsimused

Millised on viisid kui keegi väljendab end olemata otseselt agressiivne või osa võttev? Võimalikud vastused on: sarkastiliselt oma ette pobisemine, kehakeele kasutamine, mis viitab jälestusele, jms. Sedasorti käitumist võib nimetada passiivseks agressiivseks käitumiseks. See tähendab, et tegu on agressiivse kommunikatsiooniga kuid viisil, mis ei vii koheselt konflikti suurenemisele. Ka passiivne-agressiivne kommunikatsioon pole sinu huvides

Kas oskad jutustada mõne olukorra kus passiivne kommunikatsioon oleks parim? Ka soled käitunud mõnes situatsioonis agressiivselt? Kuidas see lopes? Kuidas see oleks võinud lõppeda, kui oleksid kasutanud osavõtvat kommunikatsiooni stiili?

Ka soled käitunud osavõtvalt? Kuidas see lopes? Kuidas oleks passiivne kommunikatsioon sel juhul toiminud?

Ka soled seisnud iseenda või oma sõbra eest? Kuidas sa tundsid kui sa ei seisnud iseenda või oma sõbra eest?

7. Voice OUT! kampaania

Autor: 'Media Relate' English ja Media Centre. Kohandatud çavaria poolt.

Eesmärk

Anda osalejatele ideid kuidas teha kampaaniat
Teha ajurünnak Voice Out kampaania teemadel

Aeg: 60 minutit

Materialid

Arvuti, Internet

Juhendid

1. Näita häid homfoobia vastaste kampaaniate näiteid (Nt Voice Out! Youtube'i kanaliit)
2. Lase rühmadel (maksimumsuurus 10 inimest) teha ajurünnak oma kampaania kohta vastavalt järgmistele sammudele:
 1. Vali oma peateema
Kas soovid teha kampaaniat homfoobia, transfoobia, seksuaalsuse, väljendusvabaduse, inimõiguste vms teemadel?
 2. Määratle oma kampaania eesmärk
Mis sõnumit sa soovid edastada? Mida soovid selgeks teha? Leia kampaania kandev idee. Proovi leida sobilik slogan..
 3. Vali oma võtmesõnumid
Võtmesõnumid on kampaania üks oluliseimaid osasid, mida pead enda sihtrühmale edastama. Koosta nimekiri kolmest või neljast oluliseimast faktist või ideest mis sa kampaaniasse ka lisad.
 4. Oma sihtrühmani jõudmine
Missugune on sinu sihtrühm? Kuidas sa nendeni jõuad? Siinkohal pead otsustama kuidas panna oma sihtrühm huvituma sinu sõnumist. Selleks on palju võimalusi – humor, drama, eriefektid, animatsioonid, kuulsuste kasutamine, muusika jne.
 5. Tegevusstrateegia
Milliseid tegevusi saad koolis teha?
Millest saaksid filmi teha?
Näiteks: intervjuud, aktivistipäev, protest, pidu, kunstiprojekt vms.

Arutelu

Lase rühmadel tutvustada iseend. Kumbki rühm võib küsida teineteiselt küsimusi. Pärast ettekandeid võite arutleda:

- Millised olid erinevused? Millised olid sarnasused?
- Kas teasel rühmal oli selge sõnum?
- Kas nad jõuavad oma sihtrühmani? Mis võiks neid edasi aidata?

INIMÕIGUSED

1. Inimõiguste piltsõnastik	Tase 1
2. LGBT-õiguste teemaline uudis	Tase 2
3. Moodusta valitsus	Tase 2
4. Sinu enda saar	Tase 2
5. Ei vähem ega rohkem	Tase 5
6. R.E.S.P.E.K.T	Tase 3
7. Õigus haridusele	Tase 3

1. Inimõiguste piltsõnastik

Autor: Põhineb mängul "Draw the word" raamatust "Compass. A manual on human rights education with young people".

Eesmärk

Tõsta teadlikkust inimõiguste ülddeklaratsioonist
Parandada meeskonnatunnet ja loovmõtlemist, tõsta teadlikkust sellest, kuidas me kasutame kujundeid
Edendada solidaarsust ja austust mitmekesisuse vastu
Eriti sobilik sissejuhatusesks inimõiguste harjutustele

Aeg: 30 minutit

Materialid

Plakat inimõiguse ülddeklaratsiooni artiklitega
Suur paber ja marker tulemuste jäädvustamiseks
A4 paberid ja pliiatsid joonistuste tegemiseks
Kleeflint või nööpnõelad joonistuste kinnitamiseks

Juhendid

Mäng

Palu osalejatel moodustada 4-5 liikmega grupid ja valida oma võistkonnale nimi. Selgita, et selle harjutuse ajal töötavad nad oma võistkonnas. Anna iga võistkonna ühele mängijale inimõiguste ülddeklaratsiooni üks artikkel, mida nad peavad illustreerima. Teised võistkonna mängijad peavad arvama, millise inimõigusega on tegemist. Võistkond, mis esimesena ära arvab, saab punkti. Võidab võistkond, kellel on lõpuks kõige rohkem punkte.

Palu võistkonnal võtta paberid ja pliiats ning leida ruumis sobiv koht, kuhu istuda. Võistkonnad peaksid olema üksteisest võimalikult kaugel, et nad üksteist ei kuuleks. Kutsu igast võistkonnast enda juurde üks inimene. Anna neile üks inimõigus oma nimekirjast (näiteks "kedagi ei tohi piinata" või "õigus elule").

Palu neil oma võistkonna juurde naasta ja joonistada talle antud inimõigus paberile. Samal ajal püüavad tema võistkonnakaaslased arvata, millist inimõigust ta joonistab. Joonistada tohib vaid pilte ja kujutisi, numbreid ega sõnu ei tohi kasutada. Rääkida tohib vaid selleks, et õigele vastusele jaatavalt vastata. Ülejäänud võistkond tohib ainult pakkuda vastuseid; nad ei tohi küsimusi esitada. Iga ringi järel

palu joonistajatel kirjutada pildile, millise inimõigusega on tegemist, sõltumata sellest, kas nad jõudsid joonistamise ja arvamise lõpule. Pildi võib seejärel kõrvale ära tõsta.

Jätka teise ringiga - kutsu enda juurde uued inimesed, kes saavad ühe inimõiguse ja hakkavad seda joonistama. Kokku tee 5-6 ringi. Igakord peaks joonistama erinev inimene. Püüa teha nii, et kõik saaksid vähemalt korra joonistada. Lõpuks palu võistkondadel oma pildid seinale kinnitada, et inimõiguste eri tõlgendusi ja kujutisi saaks koos võrrelda ja nende üle arutada.

Kokkuvõte ja tagasiside

Kõigepealt anna võimalus anda tagasisidet harjutuse kohta, seejärel rääkige grupiga sellest, mida osalejad inimõigustest teavad.

- Kas inimõiguste kujutamine oli kergem või raskem, kui alguses arvati?
- Kuidas konkreetse õiguse kujutamise üle otsustati? Kust nende kasutatud kujutised-pildid pärinevad?
- Mida inimõiguste eri kujutiste võrdlemine näitab? Kui palju eri võimalusi oli ühe ja sama kontseptsiooni kujutamiseks ja tõlgendamiseks?
- Kui kõik pildid on üle vaadatud, siis küsi osalejatelt, kui palju või vähe nad inimõiguste kohta teada said.
- Kas osalejate arvates on inimõigustel mingisugune roll nende elus? Millistel inimõigustel?

Nõuanded läbiviijale

Enne selle harjutuse tegemist peaksid lugema läbi inimõiguste ülddeklaratsiooni (vt allpool) ja teadma, mida inimõiguste all silmas peetakse. Oluline on meeles pidada, et inimõigused on universaalsed ja kehtivad kõikidele inimestele, neid kaitstakse seadustega, nad keskenduvad inimese väärikusele, kaitsevad nii indiviide kui grupe, neid ei saa ära võtta, nad on võrdsed ja sõltumatud.

Pead otsustama, kuidas plakatid kasutada. Kui osalejad teavad inimõiguste ülddeklaratsioonist väga vähe, siis soovid ehk kasutada plakatit enne harjutust, et osalejatel oleks teatud arusaam, mida nad peavad piltide peal ära tundma. Kui osalejad teavad inimõigustest rohkem, siis kasuta plakatit kõige lõpus, et rääkida inimõigustest, mida ei joonistatud.

Pea meeles, et inimesed, kes peavad ennast kehvadeks joonistajateks, võivad seda harjutust liiga raskeks pidada. Kinnita neile, et tegemist ei ole kunstiteoste loomisega ja julgusta kõiki siiski proovima. Neid võib tulemus üllatada!

Kasuta inimõiguste ülddeklaratsiooni õiguste lühikest versiooni, näiteks: õigus elule, piinamise keelamine, õigus õiglasele kohtumenetlusele, õigus eraelu puutumatusel, õigus haridusele, orjuse keelamine, ühinemisvabadus, mõttevabadus, usuvabadus, sõnavabadus, diskrimineerimise keelamine, õigus vabadele valimistele, õigus tööle, õigus tervisele, õigus vara omamisele, õigus abielluda ja luua pere.

Inimõiguste ülddeklaratsioon

Artikkel 1 Õigus võrdõiguslikkusele	Artikkel 2 Diskrimineerimise keelamine	Artikkel 3 Õigus elule ja turvalisusele
Artikkel 4 Orjuse keelamine	Artikkel 5 Piinamise keelamine	Artikkel 6 Õigus isikupuutumatusel
Artikkel 7 Õigus võrdsusele seaduse ees	Artikkel 8 Õigus õiglasele kohtumenetlusele	Artikkel 9 Meevaldse vahistamise ja väljasaatmise keelamine
Artikkel 10 Õigus ausale ja avalikule kohtumenetlusele	Artikkel 11 Õigus süütusele, kuni süü pole tõendatud	Artikkel 12 Õigus eraelu puutumatusel
Artikkel 13 Liikumisvabadus riigi sees ja riigist välja	Artikkel 14 Õigus tagakiusamise korral taotleda ja kasutada varjupaika	Artikkel 15 Õigus kodakondsusele ja vabaduse seda muuta
Artikkel 16 Õigus abielluda ja pere luua	Artikkel 17 Õigus omada vara	Artikkel 18 Mõtte-, südametunnistuse- ja usuvabadus
Artikkel 19 Arvamuse- ja sõnavabadus	Artikkel 20 Õigus rahumeelselt koguneda ja vabalt ühineda	Artikkel 21 Õigus osaleda riigi valitsemis ja vabadel valimistel
Artikkel 22 Õigus sotsiaalsetele tagatistele	Artikkel 23 Õigus töötada ja ametiühindusse kuuluda	Artikkel 24 Õigus puhkusele ja vaba aja veetmisele
Artikkel 25 Õigus piisavale elatusasemel	Artikkel 26 Õigus haridusele	Artikkel 27 Õigus osaleda kogukonna kultuurielus
Artikkel 28 Õigus elu korraldusele, mis võimaldab käesoleva deklaratsiooni järgi elada	Artikkel 29 Igaühe kohustused ühiskonna ees on vajalikud isiksuse vabaks ja täielikuks arenguks	Artikkel 30 Ükski riik ega isik ei tohi sekkuda käesolevate õiguste kaotamisse

2. LGBT-õiguste teemaline uudis

Autor: Põhineb materjalil „Bank vooruit! Op naar een holebivriendelijke school“ (2009, Çavaria, Belgia)

Eesmärk

Tõsta teadlikkust LGBT inimesi puudutavast seadusandlusest maailmas
Valmistada ette ja esitada ettekandeid

Aeg: 90 minutit

Materialid

ILGA kaart LGBT õigustest maailmas, mida saab alla laadida aadressilt www.ilga.org (otselink: http://www.ilga.org/Statehomophobia/ILGA_map_2009_A2.pdf)
Sülearvuti ja dataprojektor
Ligipääs internetile
Kaardid riiginimedega, kaardid õigustega

Juhendid

Enne LGBT õiguste kaardi näitamist võid paluda osalejatel arvata, kus:

- saavad samast soost inimesed omavahel abielluda
- saavad samast soost inimesed koos lapsi adopteerida
- saab samast soost inimesi, kellel on omavahel suhe, selle eest karistada
- saavad inimesed oma sugu ametlikel dokumentidel muuta
- saavad geid ja lesbid sõjaväes töötada

Seejärel võid kaarti näidata ja lisainformatsiooni anda. Osalejad võivad kaarti nähes üllatuda.

1. Kuva LGBT õiguste kaart suurele ekraanile või valgele seinale ja selgita värvide tähendust. Anna osalejatele veidi aega kaarti uurida, seejärel esita järgmised küsimused:

- Mis hakkab kaarti vaadates silma?
- Kui paljudes riikides võib LGBT inimesi surmanuhtlusega karistada? Kas seda on sinu arvates palju?
- Mitmes riigis võivad kaks samast soost inimest omavahel abielluda? Kas seda on sinu arvates palju? Kas abielu kõrval on ka teisi variante?

- Kui LGBT inimesed võivad teatud riigis abielluda, kas see tähendab, et nad on seal riigis täielikult aktsepteeritud?

2. Selgita osalejatele, et LGBT õigused on inimõigused. Anna osalejatele inimõiguste ülddeklaratsiooni lihtsustatud versioon, mis on ära toodud eelmises harjutuses.

3. Osalejate ülesanne:

- Osalejad moodustavad 2-4 liikmega grupid. Iga grupp saab endale kaks kaarti (riigikaart ja teemakaart).

Esimesel kaardil on riiginimi. Nad peavad ekraanile kuvatud maailmakaardilt järele vaatama, mis olukord selles riigis LGBT õiguste osas on.

Teisel kaardil on inimõigusega seotud teema. Osalejad peavad järele uurima, mida see teema endast kujutab. Nad võivad otsida näiteid riikidest, pilte või plakateid, mis seda teemat kirjeldavad.

Mõlema ülesande täitmiseks võivad nad minna veebilehele www.amnestyinternational.be.

- Seejärel teevad nad kõige rohkem 5 minutit pika video, kus nad uudistelõigus räägivad inimõiguste olukorrast oma kaardil olnud riigis.
- Rollid uudisloo tegemiseks videoga: diktoriga, reporter, režissöör, operaator

Video asemel võib uudisloo teha ka ettekandena.

Ettevalmistamiseks ja video tegemiseks anna aega üks tund.

Pärast vaadake koos videoid ja arutage, mida osalejad ülesande käigus õppisid.

Riigid:

BELGIA	MAROKO	INDIA
HISPAANIA	BURUNDI	SINGAPUR
POOLA	LÕUNA-AAFRIKA	KANADA
LEEDU	IRAAN	CALIFORNIA (USA)
MEHHIKO	VENEZUELA	JAMAICA
UUS-MEREMAA		

Teemad:

VAESUS	VARJUPAIK JA MIGRATSIOON	ÄRIELU
SURMANUHTLUS	PIINAMINE	INIMÕIGUSTE TEEMALINE AKTIVISM
TERRORISMIVASTANE VÕITLUS	NAISTEVASTANE VÄGIVALD	RELVAKAUBANDUS

3. Moodusta valitsus

Autor: Materjal "Out in School" (Terrance Higgin's Trust, 2009)

Eesmärk

Aidata osalejatel saada ülevaade maailma rahvastikust
Tunni fookus on võrdsed võimalused ja rõhumise vältimine

Aeg: 60 minutit

Materialid

Paber ja pliiats

Juhendid

Sissejuhatus

Selgita osalejatele, et tunni fookus on võrdsed võimalused ja rõhumise vältimine. Näita osalejatele või palu neil leida veebileht www.life-cycles-destiny.com/for/100people.htm.

Võid soovi korral selgitada, et antud arvud on hinnangulised ja umbmäärased.

1. Selgita grupile, et planeedil elab 6 miljardit inimest. Kui see arv taandada 100 inimesele, siis vastavalt nimetatud veebilehel antud infole oleks maailma rahvastik järgmine:

57 asiaati	21 eurooplast	14 inimest läänepoolkeralt
8 aafriklast	52 naist	48 meest
70 muud nahavärvi (mitte valge)	30 valget	70 mittekristlast
30 kristlast	89 heteroseksuaali	11 homoseksuaali
6 inimest omaks 59% kogu maailma varast ja kõik need 6 oleks USAst	80 inimest elaks standarditele mittevastavates oludes	70 ei oskaks lugeda
50 kannataks puuduliku toitumise all	1 oleks suremas	1 oleks sündimas
1 oleks ülikooli- haridus	1 oleks arvuti	

Küsi, kui paljud arvud on üle 50%. Rõhuta, et vaid need arvud tähistavad enamust.

Kas neid üllatab mõni vähemuses olev grupp?

Mida need arvud räägivad meile vara ja rikkuse ebavõrdsest jaotumisest maailmas?

Võid osutada vajalikuks mõnda aega seda küsimust arutada; samuti võib esile tuua eri kampaaniate tähtsust ebavõrdsuse vähendamiseks (nt kampaania Make Poverty History vaesuse vähendamiseks: <http://www.makepovertyhistory.org>).

2. Tuleta osalejatele meelde, et tunni fookus on võrdsed võimalused ja rõhumise vältimine

Jaga klass umbes 4-liikmelisteks gruppideks. Iga grupp on kujuteldava saare kujuteldav valitsus, kuhu laevaõnnetuse tagajärjel on 100 inimest randunud.

Nad peaksid unustama vara ja rikkuse tegeliku jagunemise maailmas ja kujutama ette, et saarel jagunevad kõik rikkused võrdselt. Palu neil keskenduda statistikale, mis on **paksus kirjas**. Need arvud tähistavad saare elanikkonna jaotumist eri gruppide vahel. Iga "valitsus" peab tegema kaheksa seadust, mille eesmärk on ennetada diskrimineerimist ja tagada inimõigused ning võrdsed võimalused kõigile

saare elanikele. Nad peavad osades või kõigis seadustes kasutama järgmiseid mõisteid: rass, rahvus, usk, töö, seksuaalne orientatsioon, sugu, tervis, haridus, eluase. Igal grupil on vaja märkmete tegijat ja kedagi, kes hiljem ülejäänud grupile tulemused ette kannaks. Jälgi gruppe ja tuleta aeg-ajalt meelde, kui palju aega on jäänud. Hindamise seisukohast on protsess olulisem kui tulemus. Iga grupp peab kandma ette seadused, mis nende saarel kehtima hakkavad.

Palu osalejatel mõelda, mida nad sellest harjutusest õppisid.

4. Sinu enda saar

Autor: Peter Dankmeijer, GALE, 2012. Aluseks Wilma Vollebergh uuring "De grenzen van de tolerantie" („Jeugd en Samenleving“ 1995)

Eesmärk

Tõsta teadlikkust enda tolerantsusest ja suhtumisest immigratsiooniga
Mõelda käitumise peale, mis on seotud enda tolerantsusega, ja seada piire

Aeg: 45-60 minutit

Materialid

Paber ja pliiats igale osalejale

Juhendid

Mäng

Tutvusta harjutust ja räägi osalejatele, et harjutuse eesmärk on mõelda, kuidas on võimalik tegelda immigratsiooniga ja ohuga oma identiteedile. Need on demokraatliku ühiskonna põhioskused, kuid neid pole lihtne õppida. Ütle neile: „Harjutuses peate ette kujutama, et olete oma riigi president. Harjutuse käigus puutute teatud olukordadega kokku ja peate üles kirjutama, mida te selles olukorras teeksite. (Kui grupil on kirjutamisega mingil põhjusel raskuseid, siis võid paluda neil hiljem oma vastused suuliselt esitada.) Pärast harjutust arutame eri presidentide otsuseid ja otsustame, millised olid parimad lahendused.“

Palu osalejatel paber ja pliiats valmis panna ning sulgeda korraks silmad. Loe järgmised olukorrad ette ja palun neil oma mõtted pärast iga olukorra kirjeldust kirja panna või rääkida.

1. olukord

„Vaikses ookeanis on avastatud uus saar. Seal on alati ilus ilm ning on piisavalt toitu ja juua. See on justkui paradüüs. Sind kutsutakse saarele koos inimestega, kelle sa võid ise valida. Sa hakkad saart valitsema. Sa peaksid otsustama, milline saar välja hakkab nägema, kuidas saareelanikud peaksid käituma ja kuidas saart tuleb valitseda. Mõttele nüüd, kuidas seda kõike teha. Millised inimgrupid sa saarele kaasa võtaksid? Kas need inimesed on sinuga sarnased, sama usu, kultuuri, sotsiaalse staatuse ja vanusega? Kas mehed, naised, geid, lesbid? Miks just need grupid ja mitte mõned teised? Kui valisid ka vähemusi, siis milliseid? Kas on konflikte?

Milliseid? Milline on saare valitsemiskord? Kas kuritegevust on? Kuidas sa sellega tegeled?“

2. olukord

„Oled nüüd saarel mõned aastad elanud. Saarel on grupp inimesi, kes soovivad rohkem ruumi oma kultuuri jaoks, mis on erinev sellest, mille sina seda ühiskonda kujundades löid. Näiteks võivad nad tahta oma kirikuid, paraade või festivale. Nad soovivad kohta, kus neil võiksid olla teistsugused väärtused ja reeglid kui ülejäänud rahvastikul. Kas sinu arvates peaks neile selle võimaluse andma?“

3. olukord

„Eelmisest olukorrast on möödunud mitmed aastad. Erinevat kultuuri esindavaid inimesi on nüüd rohkem. Nad kutsusid külla pered ja sõbrad ning mõned neist on jäänud saarele elama, sest saar on nii ilus. See grupp saab tihti kokku ja nad küsivad juurde rohkem ruumi ja nähtavust. Nüüd küsivad nad saarel endale eraldi osa, kus neil võiksid olla oma reeglid. Seal oleks nende keel, kultuur, usk ja eluviis domineeriv ning küllastajad peaksid seal elama nende tavade ja reeglite järgi. Kas sinu arvates peaks neile sellise eraldi koha andma?“

4. olukord

„Sinu valitsemise algusest saarel on nüüd möödunud palju aastaid. Uus kultuuriline grupp on kutsunud külla veel rohkem perekondi ja sõpru, neil on palju lapsi; lisaks on paljud tulnud riiki illegaalselt. Õigupoolest on sellest grupist nüüd saanud enamus. Kui saarel on demokraatlik riigikord, siis otsustatakse parlamendis, et nende reeglitest peaksid saama kogu saare reeglid. Mida sa nüüd ette võtad? Kui sul pole demokraatlik valitsus ja sa oled diktaator, mida sa siis teed enamuse nõudmisega teistsuguste reeglite järele?“

Arutelu ja tagasiside

1. See harjutus võib põhjustada palju emotsioone ja frustratsiooni. Harjutuse järel tuleb seega ennekõike luua võimalus emotsioone väljendada. Küsi osalejatelt, kuidas nad ennast tunnevad ja miks nad nii tunnevad. Keskendu nende tunnete ja ära lasku olukordade (vihastesse) hinnangutesse. Ära aruta, kas uue grupil on õigus või mitte, keskendu osalejate tunnete. Lase osalejatel oma emotsioonid välja elada, ära peata neid, kui nad räägivad olukordadest või gruppidest, kuid esita küsimusi vaid nende tunnete kohta ja julgusta neid rääkima oma emotsioonidest. Kui emotsioonid on veidi rahunenud, tee väike kokkuvõte: me nõustume, et on raske kogeda seda, kuidas meie unistuste ühiskond meilt kellegi poolt ära võetakse.

2. Seejärel aruta, miks emotsioonid erinevates olukordades muutusid ja kuidas eri inimesed sellele reageerisid. Milliseid otsuseid tehti ja mis mõju need avaldasid sulle endale ja teistele? Millised oleksid parimad otsused kõigi saareelanike huvide kaitsmiseks? Miks? Kuidas me peaksime tegelema vähemustega? Millised on demokraatia ja diktatuuri eelised ja puudused? Milline oleks parim süsteem ja milliste juhiste järgi peaks süsteemi kõikide kodanike vajadustega kohandama?

3. Lõpeta arutelu ja tee kokkuvõte kõige olulisematest kogemustest ja järeldustest. Eristage õpikogemusi isiklikul, ühiskondlikul ja poliitilisel tasandil. Kui grupp ei oska

eristada õpikogemusi vastavalt sellele, kuidas nad isiklikult, ühiskondlikult ja poliitiliselt eri gruppidega ühiskonnas käituks, siis too esile, et globaliseerivas maailmas on selliseid olukordi ja protsesse võimatu vältida, et me peame õppima nendega toime tulema ja et see harjutus on näidanud, kui raske see kõik on. Demokraatia on elukestev tasakaalu leidmine meie kõigi jaoks.

Nõuanded läbiviijale

Autoritaarsed osalejad reageerivad harjutusel teistmoodi kui liberaalsed osalejad. Autoritaarsed osalejad üldiselt püüdlevald ühtsuse poole ja üritavad vähemusi kohe alguses välja jätta. Nende rahvusliku ühtsuse ideaali ähvardab rikkuda nõue nähtava mitmekesisuse järele ja hilisemates olukordades võib nende valitsemine muutuda väga rangeks. Sõltuvalt nende kindlustundest võivad nad harjutuse käigus muutuda vihasemaks (kui nad on ebakindlad) või halastamatuks (kui nad on enesekindlad). Liberaalsed osalejad on tavaliselt alguses vähemuste suhtes tolerantsed, kuid kui „teised“ hakkavad liiga palju ohustama algset kultuuri (eriti viimases olukorras), siis võivad nad äkitselt omandada väga vihased ja pelglikud seisukohad. Näeme seda sageli liberaalsetes gruppides, kui nad puutuvad kokku survega, ja demokraatiates, kus totalitaarsed jõud haaravad demokraatlike tegevustega võimu.

Tagasisidestamise ajal on oluline nendele erinevustele viidata ja arutada osalejatega, kuidas selliste erinevustega nii isiklikul emotsionaalsel tasandil kui ka ühiskondlikul ja poliitilisel tasandil hakkama saada. On mõistlik rõhutada, et globaliseerivas maailmas on selliseid olukordi ja protsesse võimatu vältida ja me peame õppima nendega toime tulema. Mitmekesisuse ja teiste gruppide nõudmiste eitamine ei ole lahendus.

5. Ei rohkem ega vähem

Autor: Põhineb harjutusel „The rules of the game“ õppevahendite komplektist „All different, all equal“; Noorte ja spordi direktoraat, EN, 2. trükk.

Eesmärk

Tundma õppida, mida tähendab ühiskonnas olla vähemus või enamus
Õppida tundma võimu olemust ja arutada ühiskonnas valitsevate reeglite teemal

Aeg: 50 minutit

Materialid

Paelad (või sildid, T-särgid) kahes eri värvis, nt roheline ja must
Ajalehed, papp, käärid, teip

Juhendid

1. Jaga paelad suvaliselt laiali ja palu osalejatel siduda see ümber oma käe või pea. Veendu, et kõigil osalejatel on pael. Rohelisi paelu peaks olema rohkem kui musti paelu. 20-liikmelises grupis peaks olema 13 rohelist ja 7 musta paela.

2. Tee nimekiri reeglitest (suurele paberile), riputa see ruumis nähtavale kohale. Selgita, et reegleid tuleb täita igas olukorras ja eranditeta.

Reeglid musta paelaga inimestele:

- ei tohi istuda toolil
- ei tohi üksteisega rääkida
- ei tohi rääkida rohelse paelaga inimestega, vaid nende küsimusele tuleb vastata
- ilma loata puudub ligipääs mistahes materjalidele
- nende vahel peab olema vähemalt 1,5 m pikkune vahe
- ei tohi toole liigutada

Reeglid rohelse paelaga inimestele:

- tohivad jagada käske musta paelaga inimestele
- on vaba ligipääs kõigile vajaminevatele materjalidele
- tohivad harjutuse ajal süüa ja juua
- ei tohi toole liigutada

3. Aseta rohelse grupi jaoks kaks tooli üksteisest kahe meetri kaugusele. Musta grupi jaoks asetage kaks tooli üksteisest kolme meetri kaugusele. Mõlemad grupid

peavad võimalikult kiiresti ehitama silla kahe tooli vahele, kasutades olemasolevaid materjale. Sild ei tohi põrandat puudutada, silla tugevust testitakse raamatuga – sild peab raamatut kandma. Roheline grupp saab head ja tugevad materjaleid (käärid, teip, papp, kaustad jm kasulikud materjalid ruumis). Must grupp saab vaid ajalehed ja väikse teibrulli.

4. Anna osalejatele 20 minutit aega ülesande täitmiseks. Jälgi, et nad järgiksid reegleid. Sa pead selles osas range olema. Enamasti lõpetab roheline grupp esimesena. (Kui nii ei lähe, siis võid ülesande 20 minuti möödudes peatada ja ikkagi rohelise grupi võitjaks kuulutada.)

5. Võta kokkuvõtete tegemiseks kindlasti piisavalt aega. Kõigepealt küsi, mis tunne osalejatel harjutuse ajal oli ja mida nad sellest õppisid. Esita järgmisi küsimused:

- Mis tunne oli olla „roheline“ või „must“?
- Mis oli „roheline“/„must“ olemise juures parim/halvim?
- Kas keegi püüdis oma paela maha müüa?
- Milliseid diskrimineerimisjuhtumeid tead tegelikust elust?
- Kas kuulud tegelikus elus mõnda vähemus- või enamusgruppi? Millisesse?
- Oled sa kunagi näinud kedagi diskrimineeritavat seepärast, et ta kuulub mõnda vähemusgruppi? Kas sa reageerisid selles olukorras?
- On sind kunagi diskrimineeritud avalikult, sest kuulud vähemusgruppi? Kas keegi teine reageeris? Mida sinu ümber olnud inimesed tegid? Ei teinud?
- Kelle käes on võim reeglite muutmiseks?
- Kui demokraatlik on sinu kool?

Nõuanded läbivijajale:

Valmista reeglid hoolega ette, et omada kontrolli mängu üle.

Veendu, et sa tead, kes kuuluvad „rohelisse“ ja „musta“ gruppi. Sa võid gruppide moodustamist omalt poolt suunata, kuid ära osalejatele seda ütle.

Pea meeles, et see mäng võib kaasa tuua tugevaid emotsioone. Veendu, et osalejad oma rollist enne kokkuvõtete tegemist ja tagasiside andmist väljuvad.

6. R.E.S.P.E.K.T

Autor: „Omgaan met taboes - empowerment lifestyle services“ (2009)

Eesmärk

Õppida kirjeldama austust
Õppida avatud arutelu tähendust
Läbida avatud arutelu austuse, diskrimineerimise ja eelarvamuste teemal

Aeg: 60 minutit

Materialid
Puuduvad

Juhendid

Räägi osalejatele, et see harjutus õhutab grupiarutelu tekkimist kõigi vahel. Selgita, et püüad siduda arutelu osalejate keskkonnaga. On oluline, et kõik saaksid oma arvamust väljendada ja et teistel on võimalik sellele reageerida.

Ava arutelu järgmiste küsimustega:

- Mis on austus?
- Mida austus sinu jaoks tähendab?
- Kas austust on võimalik kaotada? Mis see on, mida sa siis kaotad?
- Kuidas saad austust ära teenida?

Seejärel võib vestluse viia austusest edasi eelarvamustele, esitades järgmise küsimuse:

- Kelle vastu pole sul mingit austust ja miks?

Püüa grupiga arutada selle küsimuse üle. Loodetavasti grupp mõistab, et nad austavad või ei austa kedagi lähtudes eelarvamustest. Võib veel küsida:

- Mis on eelarvamused? *Eelarvamused on arvamused, mis ei põhine faktidel. Enamasti tähendab see kogu grupi kohtlemist samal moel.*
- Miks inimestel on eelarvamused?
 - *Eelarvamused on kerged tekkima*
 - *Nad muudavad maailma arusaadavamaks*
 - *Alguses ei tea teistest midagi*
 - *Tekivad teiste inimeste mõjutusel*
 - *Tekivad meedia mõjutusel (televisioon, raadio, Internet, ajakirjad, ajalehed jne)*

○ *Kordad, mida teised ütlevad/mõtlevad*

Seejärel võid püüa arutelu suunata diskrimineerimise poole. Siin lase osalejatel jagada oma kogemusi diskrimineerimisega. Sa võid esitada järgmisi küsimusi:

- Kuidas sa diskrimineerimisega hakkama saad? Kas tunned ennast vähemtähtsana? Oled sa vihane? Sul on ükskõik?
- Kas diskrimineerimine on takistanud seal teatud tegevuste tegemist?
- Kas sa teed teatud asju, sest kardad diskrimineerimist? Või seetõttu, et sind diskrimineeritakse?
- Kas diskrimineerimisega saab midagi ette võtta? Mida?

Kui grupil on selle teemaga seoses raskuseid, siis võid esitada järgmisi küsimusi:

- Mis on diskrimineerimine? *Inimeste halvustav kohtlemine seoses nende rassi, nahavärvi, soo, usuliste, poliitiliste või muude veendumuste, seksuaalse orientatsiooni, rahvusliku või etnilise päritolu või muu asjaolu tõttu.*
- Oskad nimetada mõnd tunnust või omadust, mille tõttu inimesi diskrimineeritakse?
- Mis on diskrimineerimise tagajärjed?
- Miks sinu arvates inimesed kedagi diskrimineerivad?
- Kas ka eelarvamused võivad olla diskrimineerimine?

Lõpeta arutelu, korda kõige olulisemaid arutelu jooksul välja käidud argumente ja täna kõiki osalejaid.

7. Õigus haridusele

Autor: Peter Dankmeijer, GALE, 2012

Eesmärk

Tõsta teadlikkust inimese õigusest haridusele ja võimalikest puudustest selle õiguse tagamisel

Tõsta teadlikkust sellest, et kuigi inimõigused on kuulutatud universaalseks, on ka inimõiguste alastele dokumentidele alla kirjutanud riikides nende tagamisega probleeme

Uurida, kuidas strateegiliselt võidelda homfoobiaga hariduses

Sobilik harjutus algatamaks õpilaskampaaniat, mis keskendub LGBT inimeste võrdsete võimaluste tagamisele hariduses

Aeg: 90 minutit

Materialid

Lühitekstid (vt www.nisoproject.eu)

Suur paberileht ja makerid märkmete tegemiseks

Täpid paberile kleepimiseks

Tekstilõik (http://www.lgbt-education.info/doc/exercises/The_Right_to_Education_texts_for_students.pdf)

Juhendid

Pea meeles: harjutus keskendub inimese õigusele saada haridust. Õpilased võivad harjutust kasutada, kui nende kampaania on hariduseteemaline; kui mitte, siis võid kasutada teisi teemasid.

Sissejuhatus

Räägi osalejatele, et see harjutus käsitleb inimese õigust haridusele. Õigus haridusele tähendab, et kõigil on õigus käia koolis, õppida turvalises keskkonnas asjakohase õppekava järgi. Sellegipoolest arutatakse küllalt palju selle üle, kas üldse ongi vaja koolis käia. Mõnes riigis arvatakse, et naised ei peaks koolis käima või ei puudega noored ei saa koolis käia (või vähemalt mitte tavakoolis). Ka õpisisu oleneb konkreetsest riigist ja kultuurist. Mõnedes riikides arvatakse, et noortele ei peaks rääkima seksist või peaks neile vaid õpetama, et nad ei tohiks enne abielu seksida. Paljude riikides arvatakse, et homfoobiast rääkimine nõrgendab moraalinorme. Selliste vastuolude tõttu peab inimõiguseid edendav kampaania olema nutikas. See harjutus aitab teha strateegilisi valikuid, et kampaania, video või ettekanne oleks tõhus.

Väike grupitöö

Moodusta väiksed grupid ja anna igale grupile üks 12 lühitekstist. Tekstid on tehtud lühemaks ja kokkuvõtlikumaks, et nad oleksid paremini mõistetavad. Palu gruppidel tekst läbi lugeda ja arutada:

- Mida iga osaleja teksti sisust arvab?
- Millist tähtsust see tekst omab seoses kampaania, video või ettekandega?
- Mida grupp sooviks selle infoga ette võtta kampaanias, videos või ettekandes?
- Kes võtab arutelu kokku ja esitab ülejäänud grupile (kahe minutiga)?

Anna gruppidele 10-15 minutit. Soovita neil põhipunktid paberile kirja panna, siis on lihtsam hiljem ette kanda.

Arutelu

Palu kõigil gruppidel esitada oma info ja ettepanekud. Varu aega 1-2 lühikese küsimuse esitamiseks, kuid ära lase arutelul veel tekkida. Tee pabertahvil märkmeid, näiteks kahes veerus: info ja ettepanekud. Jäta ettepanekute järele veidi ruumi.

Seejärel palu osalejatel mõelda, millised ettepanekud sobivad kampaania jaoks kõige paremini. Ideaalis toimuks arutelu, kuni saavutatakse konsensus. Kui see on liiga raske, sest arvamused on liiga erinevad või ei oska osalejad sel teemal piisavalt tõhusalt arutada, siis anna osalejatele kuus täppi. Palu neil kleepida kolm täppi ettepaneku taha, mis nende arust sobib kampaaniaga kõige paremini; kaks täppi ettepaneku taha, mis on paremusjärjekorras teisel kohal ja üks täpp kolmandal kohal asuva ettepaneku taha. Loe täpid kokku ja kuuluta välja, millised ettepanekud said kõige rohkem häält.

Otsusta lõpuks koos osalejatega, millised ettepanekud viiakse kampaaniasse või ettekandesse. Rõhuta, et õigus haridusele on keerukas valdkond ja et õpilaste endi hääl on väga oluline, sest seda kuuleb harva.

MEEDIAHARIDUS

1. Foto analüüs	Tase 1
2. Reklaamid	Tase 1
3. Kalender	Tase 2
4. Reklaami dekonstruktsioon	Tase 2
5. Coca-cola	Tase 3
6. Vihjemäng	Tase 3

1. Foto analüüs

Autor: *www.tolerance.org, Mugandatud çavaria poolt*

Eesmärk

Aita osalejatel analüüsida fotosid, mis näitavad soolisi stereotüüpe (ja seksismi) ja neid, mis vastandavad sugusid

Jõuda äratundmisele, et fotod on sotsiaalselt konstrueeritud reaalsuse esindajad.

Kirjelda foto denotatiivseid tähendusi (need, mis on sõnasõnalised) ja konnotatiivseid tähendusi (need, mis põhinevad isiklikul ja kollektiivsetel assotsioonidel.

Identifitseeri konkreetse foto meeleolu ja määra kuidas erinevad elemendid on foto meeleolu loomisele kaasa aidanud

Aeg: 30 minutit

Materialid

Näidisfotod (näide Politseinik1&2; Ehitaja 1&2)

Ajakirjad

Juhendid

Sissejuhatus. Enne naisliikumise algust 1970. aastatel oli tavaline naise stereotüüp pigem emotsionaalne kui intelligentne, arvati, et naised sobivad pigem emadeks teiste võimalike tööde kõrval ning, et ilu on ehk nende kõige olulisem voores. Tänu naisliikumisele on mitmed sarnased stereotüübid ja arvamused iganenud või kadunud. Aina rohkem naised omavad olulist poliitilist positsiooni, töötavad kõrgetel ametikohtadel ning täidavad mitmeid erinevaid ülesandeid emaduse asemel või lisaks sellele.

Hoolimata sellest on mõned stereotüübid jäänud. Ühed fotod ilmestavad neid ja teised panevad stereotüüpseid arvamusi proovile.

Näita 1. fotot ning lase osalejatel kirjeldada naist (ehitajat või politseinikku). Kui vana ta välja näeb, mis tal seljas on, mida ta käes hoiab ja mida teeb, milline on tema näoilme? Palu osalejatel vastata järgnevatele küsimustele:

- a. Kas sulle tundub, et naine pildil on tõesti ehitaja/politseinik? Miks sa nii arvad (nii eituse kui jaatuse puhul)?
- b. Millised tunnused rõhutavad naise kompetentsi?
- c. Millised tunnused rõhutavad tema ilu?
- d. Kas arvad, et pildilt on midagi olulist puudu? Kui jah, siis mis see on?
- e. Mida arvad pildil olevast naisest üldiselt ja miks?
- f. Kas foto näitab üles lugupidamist?

Näita 2. fotot (teine tõlgendus ehitajast ja politseinikust). Lase osalejatel pilti iseloomustada. Kui vana pildil olev naine on, mida ta kannab, mida käes hoiab ja mida teeb ning milline on tema ilme? Palu osalejatel vastata samadele küsimustele nagu 1. foto puhul.

ÜLESANNE: Jaga osalejad väikestesse gruppidesse ja palu neil otsida ajakirjadest 3 fotot, mis kajastavad naise stereotüüpeid rolle ning 3 fotot, mis murravad stereotüüpeid arusaamu. Aega on selleks 15 minutit.

Seejärel tuleb neil esitleda valitud fotosid ning selgitada, miks need on stereotüüpsed või mitte. Kui neil ei õnnestu leida 3 fotot, mis murraksid eespool mainitud stereotüüpe, siis tähendab see, endisel napib meedias selliseid mitte seksistlikke sõnumeid.

2. Reklaamid

Autor: Põhineb loengute plaanil www.intercomtrust.org.uk

Eesmärk

Eesmärgiks on aru saada, et meedia sõnumid on kodeeritud seksuaalsete kuvanditega, tegu on tavaliselt heteroseksuaalsete kuvanditega.

Aeg: 60 minutit

Materialid

Sülearvuti, internet, projektor

Näiteid gei reklaamidest võite leida meie YouTube'i kontolt lemmikute alt: www.youtube.com/NISOproject

Head näited on : Heinz Deli Mayonaise, Ikea (Austria), McDonalds ad, Centraal Beheer, ...

Juhendid

1. Näita reklaame osalejatele.

Küsi järgnevaid küsimusi:

- Heinz'i reklaam keelati ära, kuna inimesed kaebasid, et seal on kujutatud geisid

- On see õiglane?

1. Kas see on gei reklaam?

- Kas nähtud reklaamides on kasutatud stereotüüpe? Milliseid?

- Paljud meediapildid on heteroseksuaalsete kujunditega, ainult mõned peegeldavad homoseksuaalsust. Kas oskate veel näiteid tuua?

2. Arvestades et 8-10% elanikkonnast on geid, siis kas meedias on nad piisavalt kajastatud?

- Millepärast meedias homoseksuaalsust nii vähe kajastatakse?

Kas on veel ühiskonnagruppe, kes pole meedias piisavalt esindatud?

2. Teises osas püüame luua mõned reklaamid, mis on veidi erinevad ning ei kajasta vaid hetero normatiive. Püüame skaalat laiendada ning näidata täpsemalt erinevaid ühiskonna esindajaid.

Jagunege neljastesse gruppidesse. Pange mõned mõtted suurele paberile. Las osalejad mõtlevad välja

3. toote
4. lihtsa sissejuhatuse
5. nimekiri sisalduvatest inimestest/asjadest
6. dialoogi

Palu osalejatel presenteerida oma ideid.

3. Kalender

Autor: Gay Centre Italia

Eesmärk

Sotsiaalse sõnumiga reklaamtoote loomine.

Aeg: 60 minutit

Materialid

Fotokaamera

Juhendid

Jaga õpilased kahte või rohkemasse meeskonda. Iga meeskond peab looma 12-st pildist koosneva kalendri. Meeskonnad valivad paberi, mis vastab nende kalendri teemale. Võite kasutada allolevaid näiteid, samuti võivad meeskonnad valida endale sobiva teema või täiendada allolevat.

Stereotüübid
Eelarvamused
LGBT
Identiteet
Inimõigused
Jutt 12. fotol
Soorollid
Seksuaalsus
Teistmoodi maailm

Palu osalejatel kalendreid üksteisele näidata ning vastastikku arvata, milliseid teemasid kasutati. Samuti palu neil kirjeldada valitud fotosid ning põhjendada, miks just sellised osutused valituks

Mis seostus esimesena teil konkreetse kalendri ideega?

- Kas oli raske teha 12 pilti valitud teemast?
- Kas fotode järjekord on seletatav?
- Kas oli sama teemaga meeskondi? Millised on erinevused kahe sama teemaga kalendri vahel?

4.Reklaami dekonstrueerimine

Autor: *www.mediaed.org*

Eesmärk

Osalejad õpivad reklaame kriitilisemalt vaatama (tegevuse iseloomustamiseks on trükitud reklaamid, kuid võib ka kasutada reklaamvideosid, selleks mine interneti www.youtube.com/NISOproject ja vaata meie lemmikutest reklaame)

Osalejad õpivad, et toote müümisel on olulised mitmed aspektid

Osalejad saavad aru, et reklaamid mõjutavad meie suhtumist soorollidesse ühiskonnas

Aeg: 60 minutit

Materialid

Pastakad, paberid

Ajakirjad

Videod reklaamidest (valikuline)

Juhendid

Jaga osalejad mitmesse gruppi, seejärel tuleb neil valida reklaam ajakirjast või üks reklaam lisatud failide hulgast. Presentatsiooni ettevalmistamisaeg on 20 minutit, kasuta allolevaid juhiseid.

1. Tähelepanekud

- Leia 5 omadussõna, mis konkreetset reklaami kirjeldavad.
- Hinda reklaami esteetilisust:
 - Kas on kujutatud inimesi, millise rassi ja soo esindajad nad on? Kuidas iseloomustaksid kujutatuid (noored, vanad, stiilsed jne.)? Millised on nende näoilmed?
 - Milline oli pildistamise ajal võttenurk? Kas see oli pildistatud objektile lähedal või kaugel? Kas pildistati ülevalt või alt?
 - Millist valgust kasutati, kas see oli tehis või loomulik valgus?
 - Kui reklaamil on tekst, siis milline see välja näeb? Millist kirjastiili on kasutatud, kas stiile on rohkem kui üks? Kui suur on tekst? Mis värvi on tekst

ja kas on kasutatud üht värvi või rohkemaid värve? Mida tekst ütleb? Mida ütleb suurem või väiksem tekst?

2. Määra reklaami otstarve

Pea meeles, et igasuguse reklaami eesmärk on alati toote müümine.

- Millist toodet müüakse?
- Kas sulle tundub reklaam külgetõmbav? Miks jah või miks ei?
- Kes kuuluvad sihtgruppi? Lapsed? Noorukid? Täiskasvanud? Vanurid?
- Milliseid tundeid ja emotsioone püütakse tootega seostada? Kas see õnnestus? Miks jah või miks ei?

3. Milliseid oletusi püstitab reklaam ja millise sõnumi see saadab?

Oletused ei pruugi olla otsesed, vaid võivad asuda toodetud sõnumites.

- Milliseid oletusi teeb reklaam sooliste iseärasuste kohta? (näiteks. Naised on halvad juhid, meestele meeldib õlut juua, naised on põhilised hooldajad jne.)
- Kas need oletused on reaalsed? Miks jah või miks ei? Kas need oletused tugevdavad või panevad soolise identiteedi stereotüüpe proovile?
- Milliseid oletusi teeb reklaam klasside kohta (näit. Rikkad inimesed on õnnelikud ja mured neil puuduvad. Vaesed inimesed ootavad alati annetusi jne.)? Kas need oletused on põhjendatud? Miks jah või miks ei? Kas need oletused tugevdavad või panevad klasside stereotüübid proovile?

4. Hinda sõnumite võimalikke tagajärgi

- Millised on mõned võimalikud tagajärjed? (pika- ja lühiajalised)
- Kas sõnumid loovad inimestele ebarealistlikke ootusi? Miks jah või miks ei?
- Kuidas need sõnumid õnnestavad sotsiaalseid muutusi?
- Kas see reklaam on sotsiaalselt vastutav? Kuidas või kuidas mitte? Mida tähendab olla reklaamile või firmale sotsiaalselt vastustav?

5. Coca-Cola

Autor: Sven Spreutels çavaria jaoks 2012

Eesmärk

Kasvatada teadlikkust homfoobiast (koolisüsteemis)

Näidata muusika ja laulusõnade mõju noorukitele

Aeg: 60 minutit

Materialid

Tööleht `avatud kiri Jamaika kogukonnale`

Juhendid

1. Jaga välja töölehed

2. Küsi osalejatelt:

- Kas teate laulusõnu, kus suhtutakse vihkavalt vähemustesse?
- Kas arvate, et laulud mõjutavad inimesi? Ja kuidas on muusikutega?
- Mis te arvate Coca Cola kompaniist, nende tõlgendusest?
- Kas see on hea lahendus? Mida teeksite teisiti?
- Kas peaks olema ülemaailmne reegel vihkavate laulusõnade kohta?

3. Osalejatel tuleb koostada reklaam, mis võitleks homfoobia vastu ajakirjades.

Variatsioonid

Pidage debatt teemal keelata bändid, kes salvestavad homfoobset ja seksistlikku muusikat. Osalejatel on järgmised rollid:

- Sõnasõnaliselt seksuaalsetele laulusõnadele vastastatud lapsevanemad
- Plaadifirma direktor
- Plaadipoe pidaja
- Bändide fänngrupp (nende arvates on laulusõnad popid ja naljakad)
- Grupp õpilasi, kel on kõrini pidevalt kasutatavatest väljenditest, peale seda kui viimane plaat lettidele ilmus.
- DJ, kes keeldub mängimast lugusid, mis on seksistliku ja homotoobilise sõnumiga

- Tsensuuri vastased liikumised, kelle põhimõtte järgi võivad laulusõnad olla millised tahes, kuid neid ei ole õigust keelustada.

Lisamaterjalid

Vaata www.nisoproject.eu

6. Vihjemäng

Autor: *Break the norm - The living History Forum (RFSL Ungdom) (2009)*

Eesmärk

Näidata, millised grupid on meedias esindatud ja kuidas on nad esindatud Provotseerida diskussiooni teemal, kes on meedias kajastatud ja miks

Aeg: 40 minutit

Materialid

Nimekirjad inimestest, keda tuleb leida (vt. Allolevaid): igale osalejale üks;
Tahvel;
pliiaitsid tahvlile kirjutamiseks
pastakad
ajalehed

Juhendid

Selgita osalejale, et nad jaotatakse vihjemänguks võistkondadesse ja, et eesmärgiks on leida nii palju nimekirjas olevaid inimesi kui võimalik. Osalejad peavad üles märkima, kuidas nad nimekirjas olevad inimesed leidsid, siis on hiljem lihtne seda jagada. Siin ei ole õigeid ega valesid vastuseid. Mõnel juhul on nimekirjas olev inimene ilmselge, mõnikord peab nõ. ridade vahelt lugema. Mängu mõte ei ole saada kõige rohkem punkte vaid arutleda normide üle meedias. Töötage gruppides. Aega vihjemänguks on 15 minutit.

Kui kõik on valmis, vaadeldge, mida iga grupp on leidnud. Kui paljud leidsid naiseliku välisusega tüdruku/naise, kes ei ole immigrant? Isik, kes in naise kehas, aga tema keha ei tundu naiselik? Jne.

Järgmiseks, milliseid kriteeriume osalejate leidmisel kasutasid. Milline omadus määratleb välismaalast? Ja milline omadus määratleb inimest, kes pole sisserännanud? Heteroseksuaalset? Kas heterod võivad olla biseksuaalsed, kuid neil on teisest soost partner? Mis määrab maskuliinsuse? Jne. Lase erinevatel

arvamustel ja vaatenurkadel välja paista ning palu osalejatel rääkida enda ettekujutustest ning raskustest inimeste tõlgendamisel.

Liikuge normide ja hierarhiate peegeldamisele. Tõstata järgmised küsimused:

- Millised inimesed leidsid esimesena? Miks? Kas mõnd oli keeruline leida?
- Kas oli inimesi, keda ei leitud? Kas neid ei leitud, kuna nende osa ühiskonnas on nii väike või seepärast, et meedias ei lubata neile ruumi või ehk on gruppi kuuluvad lihtsalt nähtamatud?
- Kas nimekirjas olevaid inimesi tsiteeriti ka artiklites või olid nad nähtavad vaid piltidel?

Kui soovid kasuta teema lõpetamiseks järgnevaid küsimusi.

Millel põhinevad meie visuaalsed otsused? Millised nähtavad ja nähtamatud kriteeriumid meil on? Millised ühiskonnagrupid on kõige paremal positsioonil? Selgita, mida tähendab `olla paremal positsioonil alustades sellest, et sind peetakse normaalseks ning kuulatakse debattidel jne.

ON AEG VIHJEMÄNGUKS!

LEIDA TULEB:

- Mustanahaline mees
- Koduperenaine
- Mustanahaline naine
- Noor mees (-18)
- Noor naine (-18)
- Naissoost mitte sisserännanu
- Isik naise kehas, kes ei tundu naiselik
- Isik, kes võib olla nii mees- kui naissoost
- Valge nahavärviga maskuliinne mees
- Maskuliinne naine
- Nähtava puudega isik
- Viis heteroseksuaali
- Mustanahaline homoseksuaalne mees
- Valge nahavärviga biseksuaalne naine
- Valge nahavärviga homoseksuaal võimupositsioonil
- Puudega isik, kelle puue pole nähtav
- Lesbi, kes näib olevat välismaise päritoluga
- Valge heteroseksuaal, kel on ühiskonnas kõrge positsioon
- Valge mees, kel on madal positsioon ühiskonnas
- Võõramaine naine, kel on ühiskonnas kõrge positsioon
- Mitte sisserännanud naine, kel on ühiskonnas kõrge positsioon.

MULTIMEEDIA VÕHIKUTELE

1. Pildi sisu	Tase 1
2. Piltlugu	Tase 1
3. Nõuandeid filmimisel	Tase 2
4. Filmi heli	Tase 3

1. Pildi sisu

Autor: *Gay Center Italy*

Eesmärk

Õpilased on kaasatud toote reklaami loomisele,

Aeg: 45 minutit

Materialid

Kaamera
Kostüümid ja jumestus- vahendid
Ajakirjad
paber
Pliiatsid

Juhendid

Kui on olemas stseen või lugu tegevusest "JUTUSTUS PRILLIDES" võivad õpilased nüüd valmistada piltloo seitsme foto/joonistuse abil. Nad võivad teha fotod ise, pannes end riietesse või kasutada ajakirjadest leitud fotosid.

2. Piltlugu

Autor: Sven Spreutels, *Çavaria 2012, Gay Center Italy*

Eesmärk

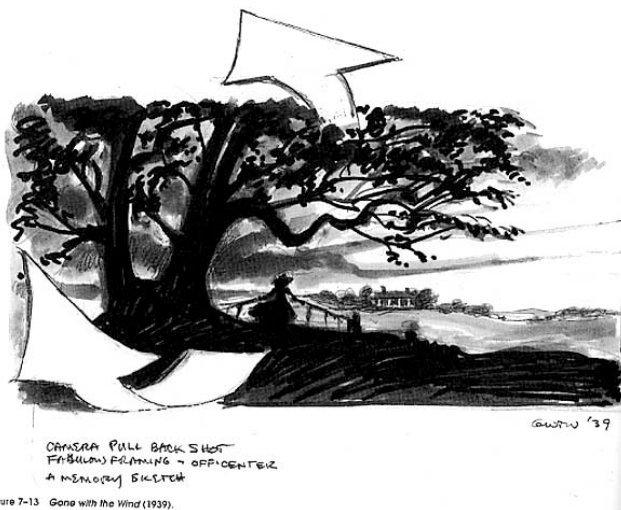
Teha piltlugu
Teada saada, mis on piltlugu
Lasta õpilastel tähele panna väikeseid muutusi

Aeg: 60 minutit

Materialid

Paber ja pastakas
Ajakirjad
Kaamera (et teha pilte enda piltloo jaoks)

Juhendid

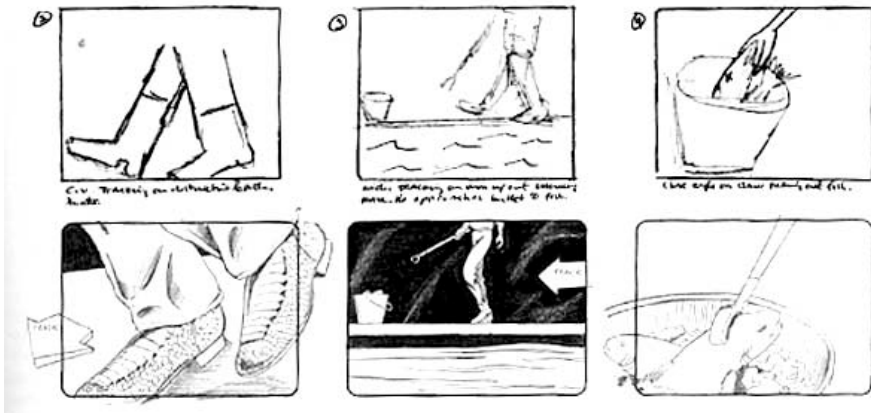
Kui idee või käsikiri on filmi või animatsiooni jaoks valmis kirjutatud, siis on järgmiseks sammuks valmistada piltlugu. Piltlugu kirjeldab visuaalselt animatsiooni sisu, pilt pildi järel, see on nagu koomiks.

Su piltlugu peab sisaldama järgnevat informatsiooni:

- Kes on tegelased kaadris, ja kuidas nad seal liiguvad?
- Kas ja mida tegelased omavahel räägivad?
- Kui palju aega on möödunud viimase piltlool viimase kaadri ja nüüdse oma vahel?
- Kus on “kaamera” asukoht stseenis? Kas lähedal või kaugel? Kas kaamera liigub?

Milleks teha piltlugu?

Piltlooloomine aitab sul filmi planeerida võtte võtte järel. Selle asemel, et muuta otsust hiljem, saad sa teha muudatusi oma piltlool enne filmima asumist. Samuti on sul võimalik jutustada teistele oma filmist ja näidata tehtud piltlugu, et saada tagasisidet oma ideedest.

Kuidas valmistada piltlugu?

Piltlood on tavaliselt joonistatud pastaka või pliiatsiga. Kui sulle ei meeldi joonistada, siis võid kasutada ka fotosid, lõika välja fotod ajakirjadest või kasuta arvutit oma piltlugude loomisel. Pea meeles, et su joonistused ei pea olema piltlused. Tegelikult tahad sa iga kaadri joonistamiseks kulutada vaid paar minutit. Kasuta põhilisi kujusid, kriipsujukusid ja lihtsaid tagataustasid. Kui sa joonistad oma piltlool kaardid märkmepaberile/kaartidele, siis saad sa neid ümberpaigutada muuta oma lugu ümber

Piltlool sõnastik

SUURPLAAN ehk **LÄHIVÕTE** - Väike vahemaa kaamera ja filmitava vahel.
DISSOLVE ehk läbi/ülesulamine - üleminek kahe võtte vahel, kus võtte hajub ära ja samaaegselt teine hajub nähtavale

FADE ehk hajuma - üleminek võttes mustaks, kus pilt tasapisi läheb tumedamaks on haihtumine; või mustas, kus pilt läheb tasapisi heledamaks nimetatakse nähtavale tulemiseks.

ÜLALTVAADE/LINNUPERSPEKTIIV: Kaamera vaade, mis on suunaga alla poole, muudab temaatika väiksemaks, nõrgemaks või vähem olulisemaks.

HÜPPMONTAŽ - Kiire üleminek ühest kaadrist teise, kas ajavoolu katkestamise või liikumise stseen või äkilise ülemineku tegemine ühest stseenist teise.

HORISONTAALNE KADREERING - Kaamera vaade on samal tasemel filmitavaga; seda võib kasutada neutraalse vote saamiseks.

ÜLDPLAAN - Pikk vahemaa kaamera ja filmitava vahel, tihti annab laiema vaatepildi tegevuspaigast.

ALTVAADE/KONNAPERSPEKTIIV - Kaamera vaade, mis on filmitavast alt ülesse suunaga; see teeb filmitava olulisemaks ja võimsamaks.

PANORAAM(VÕTE) - Stabiilne, laiaulatuslik liikumine ühest kohast teise, ühest stseenist teise.

TEGELASE VAATENURK (subjektiivne kaamera) - Võte, mis on võetud just kui ühe tegelase silmade läbi stseenis.

REAGEERINGU VÕTE - 1) Võte, kus keegi vaatab kaamera pili ulatusest välja. 2) Reageeringu võte võib olla ka võte kellegi vahelisest kõnест, kus pole näidatud otsest dialoogi, vaid kuulatakse teise inimese juttu.

PÜSTPANORAAM: Kasutatakse kaamera statiivi, kaamera liigub üles või alla, et jälgida tegevust

SUUMIMA: Kaamera läätse võime liikuda filmitavale lähemale.

Pildiloo näited

Lihtne pildilugu, kus kasutatakse kriipsujukusid

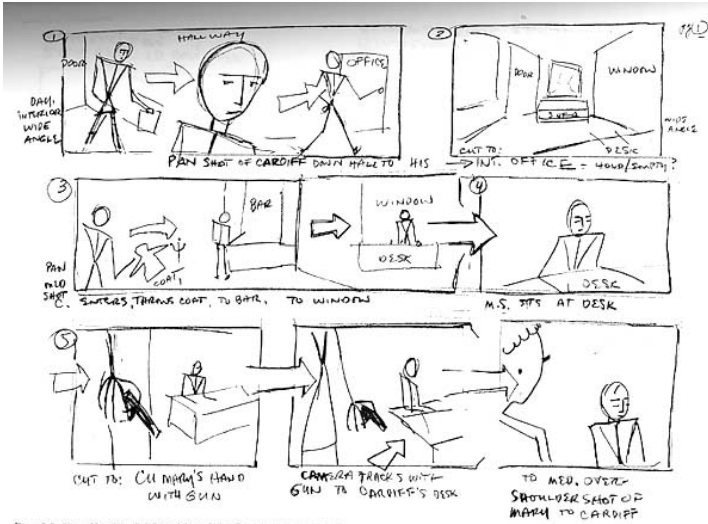
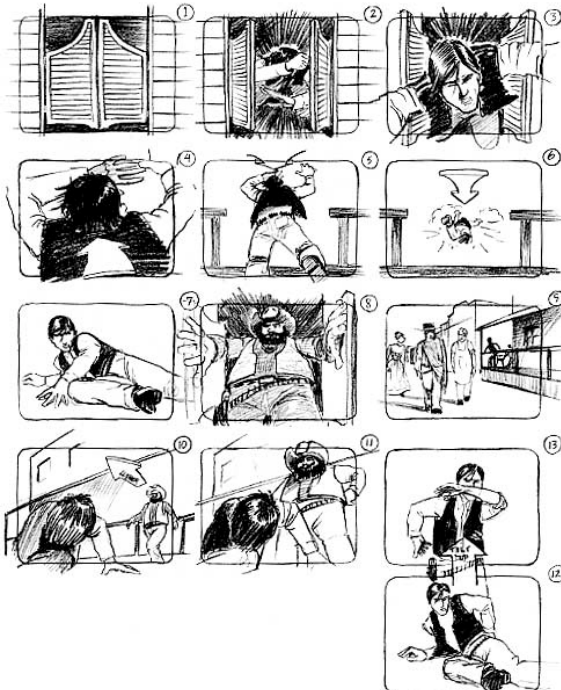

Figure 3-5 Venus Mountain, stick figure interpretation. Reprinted with permission.

Pittluu TV vesterni jaoks

Loo oma enda pildilugu

- Grupp, kus on 3-5 osalejat
- Lase neil valida üks neist kaartidest, mis asuvad allpool.
- Anna neile aega enda pildiloo loomiseks.
- Lase neil esitada oma pildilugu. Igal grupil on sarnane pildilugu, kuid neis on väikesed erinevused(telefon, mobiiltelefon, valitud tegevuspaik (restoranis, pärast õhtusööki)) Kas need muutused mõjutasid erinevaid pildilugusid?

Jutt 1: Mees kutsub oma tüdruksõbra telefoni teel restorani. Pärast õhtusööki laskub mees restoranis ühele põlvele ja palub oma tüdruksõbra kätt. Naine ütleb: "Jah!". Nad suudlevad!
Jutt 2: Tüdruk kutsub oma poiss-sõbra telefoni teel välja restorani. Pärast õhtusööki laskub tüdruk ühele põlvele ja palub oma poiss-sõbra kätt. Mees vastab: "Jah!". Nad suudlevad!
Jutt 3: Mees kutsub oma poiss-sõbra mobiiltelefoni teel restorani. Pärast õhtusööki laskub mees ühele põlvele ja palub oma poiss-sõbra kätt. Mees vastab: "Jah!" Nad suudlevad!
Jutt 4: Mees kutsub oma tüdruksõbra telefoni teel välja. Kohtingul laskub mees ühele põlvele ja palub oma tüdruksõbra kätt. Naine vastab: "Jah!". Nad suudlevad!
Jutt 5: Naine kutsub oma tüdruksõbra mobiiltelefoni teel restorani. Pärast õhtusööki laskub naine restoranis ühele põlvele ja palub oma tüdruksõbra kätt. Naine vastab: "Jah!". Nad suudlevad

Variatsioon

Anna igale õpilasele 4 kaarti või paberileht.

Esimesele paberile kirjutab iga õpilane ühe tegelaskuju NIME (olemasoleva või väljamõeldud).

Edasi kirjutatakse teisele lehele TEGEVUS, mida võib sooritada mistahes tegelane.

Kolmandale KOHT, kus toimub tegevustik.

Neljandale ŽANR, näiteks õudus, vestern jne.

Õpilased panevad esimese kaardi/paberilehe esimesse klaasi, teise teise ja nii edasi. Õpetaja jagab grupid meeskondadesse. Iga meeskond tõmbab igast klaasist ühe kaardi. Kõigi kogutud kaartidega, mis meeskonnad said, peab looma stseeni või reklaami, mis seostub kaartidelt välja valitud elementidega.

Läbi arutatavad küsimused:

- Kas oli raske ühendada oma vahel neli erinevat kaarti?
- Millised olid kergemini kombineeritavad? Miks?
- Mida teised grupid tulemusest arvavad? Mida teeksid nad teisiti? Või samamoodi?
- Kas grupis esines eriarvamusi? Kas sa tegid kellegagi erinevaid seoseid? Kuidas sa nõustusid?

3. Nõuandeid filmimisel

Autor: Sven Spreutels, çavaria 2012

Eesmärk

Kaamera käsitlemine
Omandada filmimise häid tehnikaid
Mõelda filmi seadistusele
Anda tagasisidet

Aeg: 90 minutit

Materialid

5 lugu, mis sa leiad eelmisest ülesandest
videokaamera
televiisor või muu sealdeldis, kust saab
vaadata filme

Juhendid

Samm 1: Sa saad selle ülesande ülesehitada eeleuva ülesande näitel. Kui teed nii, siis lase õpilastel filmida üles oma jutustus, mille nad valisid, saades abi oma eelenvalt valmistatud piltlugudelt. Lase neil lugeda seda ja filmida jutustus. Vaadake erinevaid filme ja laske teistel osalejatel anda oma arvamus vaadatud filmiest.

Samm 2: Siit leiad sa nõuandeid filmimiseks. Seleta neid edasi osalejatele.

2.1 Saa oma teemaga füüsiliselt lähedaseks

Kuigi sa saad kaadreid suumida, et saada filmitavale lähemale, siis ei ole see sama asi. Visuaalne perspektiiv on erinev ja sama kehtib ka heliga. Sa saad paremad võtted siis kui sa saad ka oma filmitava inimesega lähedasemaks ning samuti muutub heli paremaks

Võte, mis on suumitud, on rohkem võimeline katkendlikuks pildiks kui lainurga moonutus ja fokuseerimine on raskendatud, kui kõik on suurendatud. Samuti kaotad sa suumimis võttega ala sügavuse (ainult asjad kitsal vahemaal jäävad fookusesse, näiteks võib taust minna tähelepanust välja), kuigi see võib olla ka efekt, mida te tahtlikult tahtsite.

Mikrofon saab kätte heli kõikidest suundadest, kuid eelkõige saab tavaliselt just eest. Mis tahes asi, mis on mikrofonile lähemal on kõige paremini kuuldav (kaamera mürad, kaameramehe hingamine, tuule ning manatee hääli jpm), ja mida kaugemal on heliallikas mikrofonist, seda vaiksemaks ta muutub võrreldes teisega (juhuslikud helid muutuvad salvestamist vajaminevast helist valjemaks). See on üks neist

“tagurpidi ruudu” seadustest- kui sa kahekordistad vahemaad, siis saad veerandi helist ja nii edasi.

2.2 Filmi stseenis kasutatakse rohkem kui ühte võtet

Parim on filmida stseeni, kasutades mitut võtet, andes edasi erinevaid perspektiive ümbruskonnast, mida vaadatakse (erinevad vaatenurgad, suurused jne), kuid ära kasuta neid liialt. On olukordi, kus stseeni teevad heaks mitu kiiret kaadrivahetust ja on olukordi, kus väga pikaajaline võtte teeb vaadatava rohkem loomulikumaks. Sa näed mõndasid näiteid jälgides mõnda lastesaadet (nad tavaliselt näivad tehtud väga lihtsas stiilis), ja mõnes odavas, vanas televisiooni saates (on vähem kulukam teha pikaajalist kahest võtet mõnest rääkivast näitlejast, kui kasutada mitut individuaalset lõhivõtet).

2.3 Filmi oma teemast rohkem

Millegi muu filmimine annab sulle võtted, et purustada seda, mida sa filmid, peita, kuhu sa asetad oma redigeerimised (millegiks teiseks välja lõikamine hetkeks, annab sulle võimaluse redigeerida kohti, mida sa ei taha, ilma, et see muutus oleks silmatorkav), ja siis ei ole seda igav vaadata. Kuid veendu, et need mida sa kasutatud “välja lõikamiseks”, on sobiv sellega, mille sa kavatsed eemaldada (näita, millest nad räägivad, kogu stseen nende ümber või reageering sellele, mida nad teevad), ja ei ole segane (ära vaheta vaateid, et see mis läks enne paremalt vasakule, liigub järsku vastas suunas, ega tee kõike lähivõttes, et vaatajad ei mõista stseeni).

2.4 Filmi objekti temaga samal kõrgusel

Kui sa just ei taha saavutada dramaatilist efekti, siis sea kaamera asetuse kõrgus filmitavaga samaks. See annab rohkem loomulikkust su teemale (kujutle, et sa räägid inimestega- kui nad seisaks, siis sa arvatavasti seisaksid ka, kui nad istuksid maha, siis sa istuksid nendega koos; nii et silmapiir jät nendega samaks, kui oled nendega sama kasvu).

Meenutamaks tavalisi põhjuseid, miks filmida kedagi dramaatiliselt ehk erinevatelt kõrgustelt, mõtle väljenditele: “looking up to someone”, mis tähendab kellegist lugu pidama ja “looking down at someone”, mis tähendab vastupidist ehk mittelugupidamist. Efektid (filmimisel) on samad.

2.5 Kasuta välist mikrofoni

Kõik kaamerad ei võimalda seda

Kui sa ei saa piisavalt lähedale oma lindistatavale või sa oled müra rohkes keskkonnas, siis kasutades mikrofoni, mis asub kaamerast kaugemal, aitab sul saada paremat häält (seda viisi lindistad sa rohkem võtteplatsi heli kui kaamerat ümbritsevat müra).

Ole tähelepanelik, mida sa salvestad. Kui see on vaid üks asi, siis paigalda mikrofoni võimalikult lähedale. Kuid kui sa tahad püüda ka muutuvat heli, siis aseta mikrofoni veidi kaugemal

Kasuta kõrvaklappe kaameraga samal ajal. Sellisel juhul sa kuuled, mida sa tegelikult lindistad, ja sul on võimalus öelda, kui midagi läheb valesti (mikrofon on ühenduseta, välja lülitatud, patareid saavad tühjaks, müra häirib, väga valjud helid moonutamas, jne). Sa void kulutada palju aega filmimisele, kui avastad alles hiljem, et heli oli kasutuskõlbmatu.

2.6 Kontrolli valgustust

Kasuta parimat valgust kui sa saad, või kui sa ei saa, siis kohanda filmitavat. Sa tahad, et enamik valgust valgustaks filmitava ees, ja tavaliselt ühelt poolt ja ülalt meelsamini kui peakohal (mõtle, kuidas päike valgustab asju, kui ei ole keskpäev). Kui valgus on filmitava taga nagu filmiks kedagi, kellel oleks aken seljataga või valgusvihk otse nende ees (küünlad või lambid nende enda suurusega), nad olksid liiga tumedad. Vales kohas kasutatav valgustus võib tekitada varje halbades kohtades (valgustus, mis on otse ees, otse ülal, otse kõrval, jne).

Võib tulla ette olukordi, kus on peaaegu võimatu kohandada valgustust (näiteks filmimine väljas). Sellisel juhul korralda oma filmitav ümber, kasuta erinevaid positsioone või peegeldeid, et tuua rohkem valgust sinna kuhu vaja (sa võid kasutada tavalist valget pappi/kartongi, riiet või selleks ettenähtud spetsiaalset vahendit).

Kombineerida kokku erinevaid valgusallikaid on tavaliselt halb idee. Päevavalgus on palju sinakam kui enamik teised tehnilikud valgusallikad. Stuudio valgus on üldiselt punakas-oranšim võrreldes päevavalgusega. Ja helendav valgus oli tavaliselt üsna rohekas, kuigi neid on erinevas värvi-temperatuuris. Oleks hea mäletada, et ruumi jaoks on piisavalt tavaline see, et on kasutatud erinevat tüüpi pindasid ja samuti mõjutab nende värvi vanus.

2.7 Kasuta statiivi

Kui sa filmid midagi, mis vajab kindlat/stabiilset võtet, siis kasuta midagi srnast nagu statiiv (või aseta kaamera mingile stabiilsele objektile), nii, et sa saaksid kindla vote. On väga ebamugav vaadata näiteks kellegi presentatsiooni, kui kaamera võngub kogu aeg nagu oleks see filmitud maavärina ajal.

Sa saad soetada üsna väiksed statiivid, mis on kergesti kaasas kantavad, iga väike osa disainitud nii, et sa saaksid kaamera asetada lauale nii, et saaks filmida stabiilset pilti, kuid sellegipoolest oleks võimalik muuta kaamera vaadet.

Tavaliselt on parem mitte lukustada statiiv peapositsiooni, sest siis saad sa kergemini jälgida liikuvaid subjekte (kaasaarvatud seisvaid ja istuvaid inimesi, kes on enamiku aja rahulikud, kuid võivad liikuda). Kuid pikaks telephoto võtteks võib see veidi võbeleda. Osaline lahendus selleks oleks suurendada hõõrdumist, ilma täielikku ühtekohta lukustamist. Samuti ära haara kätt täielikult pinges, püüa hoida seda lõdvestunud seisundis.

Kasuta statiivi, mis su kaamera raskusele vastav. See ei tohiks võnkuda filmimise ajal, lukustus peaks olema piisavalt tugev, et hoida kaamerat mis tahes positsioonis. Videokaamera statiiv peaks laskma sul teha ühtlaseid panoraame ja kallakuid, mõned kaamera statiivid pole endiselt sobivad liikuva kaamera jaoks.

2.8 Redigeeri ja ole seda tehes halastamatu

Redigeerimine ehk võtete, mis sa soovid kokku panemine. Sa pead eemaldama kõik, mis ei sobi (vead, palju ootamist millegi järele, igavad vahepausid, jne) ja kõik mis on mõttetu.

NB: Sa ei saa parandada filmi vigasid redigeerimisega, sa oled nendega ummikus. Halb heli on halb heli, fookusest väljas võte on fookusest väljas, jne. Kui sa teed filmimise ajal vea, siis tee see kohe uuesti. Ma olen näinud mitmeid inimesi, kes üritavad parandada parandamatut, pärast üritust ja emba kumba, visata ära palju materjali, mida taheti kasutada (pärast kulutatud aega) või väga halva materjali olemasolu, mille oleks pidanud täielikult ära viskama.

2.9 Katseta ja loe juhendit

Oma vahendite kasutamine millegiks, mis pole oluline, on kaotatud aeg, sest sa ei proovi välja selgitada, kuidas kasutada neid tähtsal hetkel. Katseta selle erilisi tunnuseid ja õpi kuidas monad neist välja lülitada (olema kohtingul kõigega, mida sa oled salvestanud, on kindlasti kohutav, kui mitte hullem. Nii et kui miski on vale, siis toob ta võnkuva kaamera töö veel rohkem esile).

Samm 3: Lase neil teha uuesti ülesanne, kuid nüüd nad teavad häid nõuandeid. Filmige sama lugu. Lõpus vaadake neid kahte filme ja tehke märkuseid erinevustest

4. Filmi heli

Autor: Sven Spreutels, *çavaria* 2012

Eesmärk

Suurendada osaleja tedlikkust heli/muusikast filmis/stseenis
Õppida tundma erinevaid filmis kasutatavaid heli tüüpe
Õppida tundma heli/muusika funktsioone filmis.

Aeg: 60 minutit

Materialid

5 lugu piltloo ülesandest
Tahvel ja marker
Film või episood, kus oleks erinevat tüüpi helisid.

Juhendid

Sa võid selle ülesande ülesehitada nagu kaks eeleavat ülesannet. Kui toimid nii, siis lase osalejatel kasutada oma piltlugu, mis nad tegid ülesandes üks ja/või filmi, mis nad tegid ülesandes kaks.

Kui sa alustad selle ülesandega, siis sa leiad viis erinevat jutustust ülesandest üks (piltlugu). Lase õpilastel see ettelugeda ja proovige mõelda, mis helisid peaks seal filmis kasutama. Lase neil mõtted kirjutada üles ja vaadake, kui palju erinevaid vastuseid on igas grupis ja jutustuses.

Samm 1: Osalejad loevad ette oma väljavalitud loo (nüüdsest või eelenvast ülesandest). Laske neil mõelda ja koostada list erinevatest helidest, mis võiksid olla vajalikud selles loos või mis looksid sealse atmosfääri. Samuti peab mõtlema, kas helil on mingi funktsioon filmis. Kas sellel on oma panus filmis.

Samm 2: : Lase igal grupil teistele öelda, mida nad peavad oluliseks ja kus kohta nad asetaksid kindlad helid filmis. Kas sa märkad mingit erinevust gruppide vahel?

Samm 3: Räägi osalejatele erinevatest helitüüpidest filmides. Selgita neile erinevaid tüüpe ja näita neid näidete põhjal. Sa leiad filmides kasutatavate erinevate heli tüüpide kohta allpoolt.

Samm 4: Tehke taaskord ülesanne (samm 1 ja 2) kui sa märkasid, et nad unustasid mingi olulise osa helist.

Samm 5: Samuti võid sa osalejatel lasta lisada helisid nende filmidesse (kui nad tegid ära ülesande 2:nõuandeid filmimisel).

Heli ja muusika funktsioonid filmides:

Heli: kõige otsesemas mõttes esitada heli stseenis, näiteks paukuv auto uks

Emotsionaalne vihjamine: Eriti kasutatakse filmides muusikat, et rõhutada mingit kindlat emotsiooni. See oleneb ka filmi tüübist, näiteks dušši stseen õudusfilmis.

Vihjamine vaatepildist eemal toimuvale: heli, mis ei ole nähtav, kuid sisendab midagi (su kujutlusvõime hakkab tööle), näiteks sa kuuled autot keeramas, ust paugutamas, kuid sa näed ainult reaktsiooni inimeselt, kes vaatab auto aknast välja.

Atmosfääri vihjamine: Siin me otsustame stseeni atmosfääri, näiteks vaikes majas kuuleme kella tiksumist

Pidevuse hoidmine: Kui sa tahad ühendada väikeste piltide seeria omavahel. Enam jaolt kasutatakse seda video klippides, näiteks kamp inimesi ehitab koos maja. Seda näidatakse mõne pildi kaudu, mis kestavad paar minutit, kuid neid pilte ühendab muusika kasutamine..

Tähelepanu kontroll: Sa saad vaataja tähelepanu kontrollida heli rõhkude abil, näiteks sa näed horisontaal paigutuses lennukit. Kui sa kuuled looduse helisid, siis lennuk jääb tähelepanust välja. Kuid kui sa kasutad lennuki hääli ja tugevdad seda, kui lennuk lendab lähemale, siis vaatajana sa tead, et lennuk on stseenis tähtsal kohal.

Heli liigid:

Otsene heli: Heli, mis on salvestatud pildiga, näiteks dialoog

Atmosfäär ja heli asukoht: Tausta helid, mis osutavad atmosfäärile. Need helid lisatakse tihti hiljem, näiteks linnulaul.

Heliefektid: Hääled nagu ukse paugutus, sammud, hoop näkku, ... Need helid on tavaliselt spetsiaalselt eraldi lindistatud ja hiljem lisatud. Seda sellepärast, et nad peavad kostuma paremini ja reaalsusest intensiivsemalt.

muusika: on olemas kolme tüüpi filmi muusikat:

Filmi muusika: Muusika kogu filmile või stseenile, tehtud spetsiaalselt selle filmi jaoks. See võib rõhutada emotsioone, atmosfääri...

Muusika stseenis: Sa kuuled ja näed seda muusikat, näiteks orkester mängib selles stseenis, sa näed orkestrit ja kuuled muusikat kuni kindel tegevuspaik kestab.

Atmosfääri muusika, mis seostub stseeniga: Muusika peol, muusika raadiost kui sõidetakse autoga...

Peale-rääkija: hääl, mis jutustab lugu või tegelase mõtteid filmis.

Märkmed

Toimetajad:

Eva Dumon
Ingrid Gillespie
Sven Spreutels
Geert Verelst

Authors, in alphabetical order:

Luca Casadio
Federica De Simone
Peter Dankmeijer
Marie Debicki
Eva Dumon
Fabrizio Marazzo
Reimo Mets
Antonella Passani
Marinus Schouten
Sven Spreutels
Katrien Vanleirberghe
Geert Verelst
Christian Veske

Translator:

Laura Kahju
Nicole Khurana
Helen Talalaev
Christian Veske
Ingrid Veske

August 2012

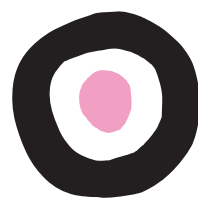
Autoriõigused kuuluvad NISO projekti partneritele. Täielik või osaline kopeerimine või kordustrükk on lubatud vaid juhul kui viidatakse allikale.

Käesolev trükis on valminud Euroopa Komisjoni toel. Antud trükises sisalduv info ei pruugi kajastada Euroopa Liidu ametlikke seisukohti ning sisu eest vastutab vaid NISO projekti konsortsium.

NISO projekti eesmärgiks on parandada õpilaste seas arusaamist ja suurendada teadmisi inimõigustest ning seksuaalsest orientatsioonist. Arvestades eesmärki koostas projekti meeskond Voice OUT mängu, mis põhineb aktiivõppe meetoditel. Voice OUT aitab noortel väljendada oma mõtteid inimõiguste teemadel ning võidelda homofobia vastu koolis ja meedias. Käesolevas käsiraamatus leiate mõningaid kasulikke vahendeid ja soovitusi, mis on järgi proovitud NISO projekti meeskonna poolt. Ülesandeid võib modifitseerida vastavalt vajadustele.

www.nisoproject.eu

NISO partnerid

